

T.C
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ
ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman Yücel AKTÜRK
1510120123

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Planlaması

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özge HACİFAZLIOĞLU

HAZİRAN 2018

T.C
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ
ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman Yücel AKTÜRK
1510120123

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Eğitim Yönetimi ve Planlaması

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özge HACİFAZLIOĞLU

Tez Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK
Dr. Öğr. Üyesi A. Faruk LEVENT

HAZİRAN 2018

ÖNSÖZ

Üstün zekâlılar öğretmenliği programına büyük bir heyecanla başlamıştım fakat böyle bir öğretmenliğin resmi kurumlarda bir karşılığının olmadığını öğrendiğimde heyecanım yerini kaygıya bırakmıştı. Lisans eğitimim boyunca üstün zekâlılar için geliştirilmiş çeşitli stratejileri tanıma fırsatı buldum. Öğretmenlik hayatım sırasında bu stratejilerin normal seviyedeki öğrencilere de uygulayabildiğini deneyimlemem bana bu programın ne kadar önemli olduğunu göstermişti. Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin özel eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade eden birçok ulusal ve uluslararası çalışma yer almaktadır ve üstün zekâlılar öğretmenliği programı özel eğitim bölümü çatısı altında kurulmuştur. Buna rağmen resmi makamlarca özel eğitim bölüm öğretmeni olarak tanınmamaktayız. Bu durumun en kısa zamanda düzelmesini ümit ediyorum.

Yüksek lisans eğitimine başlama yolunda beni destekleyen ve önümü açan bir önceki okul müdürüm Sibel DEMİRER'e ve tez dönemi boyunca desteğini esirgemeyen her türlü kolaylığı sağlayan şimdiki okul müdürüm Olcay GÜVENÇ'e teşekkür ediyorum. Ders döneminin ve tez aşamamın bütün süreçlerinde hep yanımda olan sınıf arkadaşım ve müdür yardımcım Gülçin DEMİRTAŞ'a teşekkür ediyorum. Yüksek lisans eğitimim boyunca değerli katkıları nedeniyle tüm hocalarıma teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Tez danışmanım Prof. Dr. Özge HACİFAZLIOĞLU hocamın bir araştırmacı olabilmemle ilgili üzerimde emeği çok büyüktür, tez yazım sürecimin her aşamasında sıkılmadan, her kapısını çaldığımda bana öğretmek için çok emek vermiştir ona ayrıca çok teşekkür ediyorum. Tez dönemim boyunca beni cesaretlendiren, motive eden ve ihtiyaç duyduğum anda yardım etmekten bir an bile imtina etmeyen öğretmen arkadaşlarım, Banu DURAN'a, Ozan YILDIRIM'a, Halil Mertkaan AKSOY'a teşekkür ediyorum. Dostum, yol arkadaşım, nikâh şahidim, dert ortağım Birkan KARARMAZ'a ihtiyaç duyduğum her an yanımda olup yardımcı olduğu için çok teşekkür ediyorum. İlk defa birinci sınıftan alıp üçüncü sınıfa kadar okuttuğum ve üç yıl boyunca motivasyon, neşe ve gurur kaynağım olup benim için hem mesleğimi hem zorlu yüksek lisans sürecimi kolaylaştıran kıymetli öğrencilerime çok teşekkür ediyorum. Sekiz yıldır hayatımda attığım her önemli adımda yanımda olan ve bütün yüksek lisans eğitimim boyunca bir gün bile desteğini esirgemeyen ve bu üç yıllık süreci benim için en çok kolaylaştıran eşim Gözde ERDEMİR AKTÜRK'e ve tüm aileme çok teşekkür ediyorum.

Osman Yücel AKTÜRK / Haziran 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi	6
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Tanımlar	7
BÖLÜM 2.....	8
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Zekâ, Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları.....	8
2.1.1. Zekâ	8
2.1.2. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek.....	9
2.2. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Özellikleri	13
2.2.1. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Zihinsel Özellikleri	15
2.2.2. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Sosyal-Duygusal özellikleri.....	16
2.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Eğitimde Fırsat Eşitliği İlkesi ve Üstün Zekâlı ve Yetenekliler Eğitimine Karşı Elitizm Düşüncesi	19
2.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Özel Eğitim	20
2.5. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Eğitim Modelleri	22
2.5.1. Gruplama	24
2.5.2. Hızlandırma.....	25
2.5.3. Zenginleştirme.....	26
2.6. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitiminde Okul Örgütlenmesi	27
2.6.1. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Arkadaşlık İlişkileri.....	27
2.6.2. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Aileleri	29

2.6.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Öğretmenin Rolü	31
2.6.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Yöneticinin Rolü	34
BÖLÜM 3.....	36
YÖNTEM	36
3.1. Verilerin Toplanması	37
3.3. Durum Çalışmasında Geçerlilik ve Güvenirlik.....	39
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlaması	41
BÖLÜM 4.....	44
BULGULAR VE YORUMLAR.....	44
4.1. Alt Problem 1: “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar Nelerdir?”	46
4.1.1. Tema 1: ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci.....	47
4.1.1.1. Öğrencinin Üstün Olma Özelliğinden Kaynaklanan Zorluklar.....	47
4.1.1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciye Yönelik Farkındalık Eksikliği	53
4.1.2. Tema 2: ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri	55
4.1.2.1. ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçleri	55
4.1.2.2. Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar ve Süreç Yönetimi	58
4.2. Alt Problem 2: “ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Orta Okullarda Öğretmen Tutumları Nasıldır?”	65
4.2.1 Tema 3: Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği	66
4.2.1.1. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Etik Bilinci.....	66
4.2.1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Hazırbulunuşluğu	71
4.2.1.3. ÜZY Öğrencilerin Akademik İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yöneticilerin Öğretmenlerden Beklentileri.....	73
4.3. Alt Problem 3: “ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Süreci Nasıl Şekillenmektedir?”	74
4.3.1 Tema 4: Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri.....	75
4.3.1.1. ÜZY Öğrencilerin Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri	75
4.3.1.2. ÜZY Öğrenci Bulunan Sınıfta Diğer Öğrencilerin Veli Tipleri ve Deneyimlenen Süreçler	79
4.4. Alt Problem 4: “ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları Nelerdir?”	83
4.4.1. Tema 5: ÜZY Öğrencilerin Çok Yönlü Gelişimlerinin Desteklenmesi	84
4.4.1.1. ÜZY Öğrencileri Tanıma Çalışmaları	84
4.4.1.2. Eğitim-Öğretim Süreçlerinin ÜZY Öğrenciler İçin Zenginleştirilmesi	87
4.4.2. Tema 6: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Velilerin Desteklenmesi	92

4.4.2.1. Veliden Beklenen İşbirliği	92
4.4.2.2. Veliye Yönelik Destek Çalışmaları.....	94
4.4.3. Tema 7: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerinin Desteklenmesi	96
4.4.3.1. Kurum İçi Mesleki Gelişim Çalışmaları.....	96
4.4.3.2. Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği	98
BÖLÜM 5.....	102
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	102
5.1. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar.....	102
5.2. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilere Karşı Öğretmen Tutumları.....	105
5.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Süreci	106
5.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları	108
5.5. Öneriler	112
5.5.1. Öğretmenlere ve Eğitim Yöneticilerine Öneriler	112
5.5.2. Araştırmacılara Öneriler	113
KAYNAKÇA	114
EKLER.....	124
EK 1: Görüşme Formu	125
EK 2: Görüşme Kayıt Örneği	127

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Gruplama Türleri.....	24
Tablo 3.1. Katılımcı Okul Yöneticilerinin Bilgileri.....	39
Tablo 4.1. Alt Problemler, Temalar ve Alt Temalar.....	44
Tablo 4.2. ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklara İlişkin Temalar ve Alt Temalar.....	46
Tablo 4.3. ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Öğretmen Tutumlarına İlişkin Temalar ve Alt Temalar.....	66
Tablo 4.4. ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Sürecine İlişkin Temalar ve Alt Temalar.....	74
Tablo 4.5. ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikalarına İlişkin Temalar ve Alt Temalar.....	83

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Renzulli'nin Üç Özellik Kümesi.....	11
Şekil 2: Kod-Kategori-Tema Çalışması Örneği.....	43

Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Programı : Eğitim Yönetimi ve Planlaması
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Özge Hacıfazlıoğlu
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2018

ÖZET

ÖZEL OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Osman Yücel Aktürk

Bu araştırmanın amacı üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul ekosistemi içerisinde akademik ve sosyal uyum süreçlerinde yaşadıklarını; öğretmen, veli, kurum politikaları ve akran ilişkileri boyutlarıyla özel ilkokul ve ortaokul yöneticilerinin deneyimlerine dayalı görüşlerini incelemektir. Bu çalışma ülkemizde özel okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim süreçlerindeki deneyimlerini, ilgili boyutların tümünü ele alarak inceleyen ilk çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın katılımcılarını yedi özel okul müdür yardımcısı ve iki özel okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmada özel ilkokul ve ortaokullarda görev alan okul yöneticilerinin, kurumlarında öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul deneyimlerine ilişkin görüşleri 'Nasıl?' ve 'Ne?' sorularına yanıt aranarak incelemiştir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak araştırma grubuna girecek okullar ve yöneticiler belirlenmiştir. Araştırmada olgubilim araştırmalarının başlıca veri toplama araçlarından olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak okul yöneticileri ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmeler kelime işlemci programına aktarılarak içerik analizine tâbi tutulmuştur. İçerik analizi neticesinde kodlar belirlenmiş, kodların analiz edilmesi ile alt tema ve temalar oluşturulmuştur. Bulguların aktarımında katılımcıların ilgili ifadelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin kişilik özellikleri ve ihtiyaçları birbirinden farklılık göstermektedir. Bundan dolayı bu öğrencilerin okul iklimi

içerisinde akademik ve sosyal gelişiminin desteklenebilmesi noktasında farkındalığı düşük öğretmenler ile karşılaştıklarında eksik kalınabiliyor. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin üstünler konusundaki hazırbulunuşluk düzeyleri ve iş etiğine verdikleri önem çerçevesinde yöneticilerin öğretmen niteliği ile ilgili beklentileri olduğu ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili okul yöneticileri üstün zekâlılar öğretmenliği mezunu öğretmenlerin istihdamının yaygınlaşması gerektiği görüşünü öne sürmüşlerdir. Okul yöneticilerinin aile boyutunda deneyimleri farklılık göstermektedir. Farklı aile profillerini göz önüne alarak, okul yöneticilerinin okul-aile işbirliğinin sağlanmasına yönelik farklı yöntemler izledikleri görülmüştür. Bu araştırma, okullardaki üstün ve özel yetenekli öğrencilerin desteklenmesine yönelik okul yöneticilerine özgün bakış açıları sunmakla beraber, ileride gerçekleştirilebilecek araştırmalara yönelik öneriler de sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Üstün zekâ, üstün yetenek, okul yönetimi, eğitim yönetimi, özel okul yöneticiliği

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Educational Sciences
Program : Educational Management and Planning
Supervisor : Prof. Dr. Özge Hacifazlıoğlu
Degree Awarded and Date : Master Thesis – June 2018

ABSTRACT

PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATORS' VIEWS ABOUT EDUCATION OF GIFTED AND TALENTED STUDENTS

Osman Yücel AKTÜRK

The purpose of this study is to examine the views of private school administrators based on their experiences of gifted and talented students' academic and social integration from the dimensions of peer relations, school policies, teachers and parents in a school eco system. This study is one of the first studies investigating school administrators' experiences from the basis of investigating gifted and talented students' teaching experiences from the related dimensions. The participants of this research is composed of seven private school vice principals and two principals. The researcher attempted to analyse participants' views based on their experiences with gifted and talented students by asking the questions of "How?" and "What?". Qualitative method was used in this research by using phenomenological patterns. Within the frame of purposeful sampling, "snowball sampling was used to determine the participants. Face to face interviews, which aligns with the phenomenological approach was maintained with the participants. Semi-structured interviews were conducted with the participants. All the interviews were transcribed word by word and content analysis was used. With the results of content analysis codes are specified. By analysing these codes, sub-themes and themes were determined. Findings were supported by using direct quotations. Views of school administrators revealed that the needs and personality specialities of the gifted and talented students may differ in many ways. "Community of Practice Meetings" which includes teachers, parents and administrators will be useful to build the education experience of the gifted and talented students. For this

reason, gifted and talented students may encounter roadblocks for academic and social integration in a school climate when they face with teachers, who lack awareness on gifted and talented individuals. School administrators shared their expectations of teacher competencies, in terms of placing importance on work ethics and preparedness for gifted and talented children. Most of the participants agreed on opening paths for the employability of teachers, who have degrees on gifted and talented children. School administrators' views also showed that school-parent relations seem to differ in different schools. This study is expected to provide unique insights for school administrators in ways of supporting gifted and talented children at schools as well as providing recommendations for further research.

Key Words: Gifted, talented, school administration, educational administration, private school administration

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1950'li yıllardan itibaren üstün zekâlı ve yeteneklilerin ihtiyaç duydukları eğitim imkânlarına ulaşabilmesi çok görünür olmasa da kanun koyucuların ve politika belirleyicilerin gündeminde yer almıştır. Fakat bu durumun görünürlüğü teknolojinin gelişimi ve uluslararası alanda eğitimin bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenmesi gerekliliği fikrinin ön plana çıkması ile artmıştır. 21. yüzyılda artık ülkemizde de öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetleri doğrultusunda eğitim alma hakkının bir parçası olarak ve üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmamız hususunda faydalanılabilecek bir maden niteliğinde olması sebebiyle bu alanda yapılan çalışmalarda ciddi bir artış yaşanmaktadır.

Bilgiye ulaşmanın gittikçe kolaylaşması ve eğitimin öneminin gün geçtikçe artması sebebiyle de ebeveynler, çocuklarının bireysel gelişimini daha yakından takip etmeye ve bu anlamda talepkâr olmaya başlamışlardır. Ayrıca eğitimcilerin de gündeminde üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin daha fazla yer bulması, konu ile ilgili TBMM'de araştırma komisyonu kurulmuş olması, 2004 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesinde Üstün Zekâlılar Öğretmenliği bölümünün kurulması ve takiben başlayan yüksek lisans ve doktora çalışmalarının sayısının artması, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların ailelerinin çeşitli platformlarda bir araya gelerek çocuklarının geleceği ile ilgili çeşitli mecralarda taleplerde bulunmaları, alanda yetişen akademisyenlerin katkıları ve BİLSEM'lerin sayısının artıp daha fazla görünür hale gelmesi ile giderek artan sayıda üstün zekâlı ve yetenekli tanısı alan öğrenci okullarda bulunmaya başlamıştır. Bu durum neticesinde okul yöneticilerinin kurum politikalarını belirlerken ve eğitim-öğretim ortamlarını bütün unsurlarıyla birlikte düzenlerken özel eğitim ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri de göz önünde bulundurmalarını zorunlu kılmıştır.

Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları birçok kez farklı araştırmacılar tarafından açıklanmaya ve üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaya dönük modeller oluşturulmaya çalışılmıştır. Zekâ ve üstün zekâ kavramına ilişkin alanyazında birçok farklı tanım ile karşılaşmaktadır. Araştırmacıların bulguları yeni araştırmacıları etkilemiş, böylece araştırmacıların bakış açıları günden güne değişmiş/gelişmiş ve zekâ kavramı dinamik bir hal almıştır. Kapsayıcılığı açısından Gardner'ın (1983) çoklu zekâ kuramı geçerliliğini uzun yıllardır sürdürmeye devam etmektedir. Ayrıca zekâyı dokuz farklı alana ayrıştırmasından ötürü yetenek kavramı ile ilişkilendirilmeye oldukça uygun olması ile beraber her bireyi diğerlerinden ayıran farklı özel bir yeteneği olabileceği konusu zihinlerde yer tutmuştur.

Üstün zekâ ve yetenek kavramlarının bilimsel alanda olgunlaşması ile birlikte gelişmiş ülkeler eğitim sistemlerini düzenlerken ve gelecek planlamalarını yaparken normalin üzerinde performans sergileyen küçük yurttaşları için doğru bir şekilde yönlendirme yaparak ülkelerinin kalkınmasında önemli bir rol oynayacağını fark etmiştir. Bununla birlikte yıllar içerisinde üstün zekâlı ve yetenekli bireylere dönük bilimsel çalışmalarda artış yaşanmıştır. Alanyazın bölümünde ilgili çalışmalara ve üstün zekâ ve yetenek kavramlarının tanımlanması hususundaki tarihsel gelişime detaylı bir şekilde değinilecektir.

6 Ekim 1971 tarihinde ABD'de yayınlanan Marland Raporu'nun etkisi ile federal hükümet üstün zekâlı ve yeteneklilerle ilgili politikalarını belirlemeye başlamıştır. Bu çocukların yüksek yararını gözetmek; kendilerine, çevrelerine ve ülkelere daha faydalı olmalarını sağlamak adına standart ders içeriklerinin ötesinde farklılaştırılmış öğretim ortam ve içerikleri tasarlanmasının önemi fark edilmiştir.

Üstün yetenekli çocukların, özel bir eğitime gereksinim duydukları ortadadır. Yapılan araştırmalar üstün yetenekli öğrencilere, uygun bir eğitim verilmediği durumda eğitim-öğretim süreçlerinde farklı davranış problemlerinin ortaya çıktığını göstermektedir. Bunun nedeni öğrencinin merakını ve isteğini uyandıracak, ona yetecek bir programın uygulanmıyor olması, hâlihazırda sunulan ders içeriklerinin bu öğrencilere göre düşük seviyelerde olması ve iyi düzenlenmiş bir sınıf ortamının eksikliğidir. Bu durumdaki bir çocuk, kendini oyalamak için çoğu zaman farklı yollara başvurur. Diğer bir bulgu ise birçok öğrencinin okul müfredatına uyum sağlayarak eğitimine devam ederken yeteneklerinin körelmesidir. Bu durum daha az dikkat çeker ve üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin ortaya çıkmalarını engeller. Her iki

durumda da farklı öğrenme gereksinimi olan üstün yetenekli öğrencilere uygun bir eğitimin sağlanması gereklidir (Şahin, 2004, s. 262).

Ülkemizde geçmişten bugüne üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili eğitim politikaları oluşturulmaya çalışılmıştır. 1965'ten 2005'e kadar olan kalkınma planlarında üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitimlerine farklı şekillerde değinilmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967) yurttaşların yeteneklerine göre bir seçme yaparak yüksek kabiliyetli olanların ilgili alanlarda eğitim almalarının hem sosyal adaletin hem de fırsat eşitliği ilkesinin gerçekleşmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca maddi imkânı olmayan yüksek kabiliyetli yurttaşların burslarla desteklenmesi gerektiği ortaya konmuştur. Böylece Türkiye'nin kalkınması için her alanda gerekli olan üstün nitelikte bilim adamları yetiştirilmesi hedeflenmiştir (Kılıç, 2015).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) yine ülkenin kalkınmasının sağlanması için eğitim alanında yapılması gerekenlerden birisi olarak yurttaşları, toplumsal alanda ve çalışma hayatında gerekli bilgilerle donatmakla beraber gençlerin ilgi ve istidatlarını geliştirici özel imkânlar yaratılması gerekliliği ortaya konmuştur. Bunun ders ışığı ve okul dışı programlarla gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (DPT, 1967).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) yurttaşların üstün yetenek sergilediği alanlarda yükseköğretim seviyesinde öğretimlerine devamlılığını sağlamak üzere sınav sisteminin yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (DPT, 1972).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983) üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitim koşullarının iyileştirilmesi adına gerçekleştirilmesi hedeflenen uygulamaların geliştirilemediği, devletin bu çocukların üstün yetenekleriyle gelişme yolunda büyük adımlar atabileceği ifade edilmiştir (Kılıç, 2015).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989) özel eğitim gereksinimi olan tüm çocukların (üstün zekâlı ve yetenekliler dâhil) eğitimine gereken önemin verileceği belirtilmiştir. Bunu gerçekleştirebilmek için öğretmen ve personel yetiştirilmesi adına gereken önlemlerin alınacağı ifade edilmiştir. Üstün zekâlı ve

yetenekli bireylerin ihtiyaç duyduğu eğitimi almasının bir programa bağlanması kararlaştırılmıştır (DPT, 1984).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994) özel eğitim alma ihtiyacı olan çocukların nitelikli eğitim alabilmeleri için gerekli altyapının oluşturulacağı kararlaştırılmıştır. Üstün zekâlı ve yetenekli olup maddi imkânı olmayan çocukların burslarla destekleneceği ve bilim insanı olarak yetişebilmeleri için gereken önlemlerin alınacağı kararlaştırılmıştır (DPT, 1989).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000) akademik alanda üstün zekâlı ve yeteneklilerin yer alması için yönlendirilmelerinin sağlanması, bu öğrencilerin yetişmesini sağlamak için yurtdışından öğretim üyesi getirilmesi kararlaştırılmıştır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların ihtiyaç duydukları eğitimi alabilmeleri için gerekli eğitim kurumlarının geliştirilmesine önem verilmesi ve özel sektörün bu alandaki girişimlerinin desteklenmesi kararlaştırılmıştır (DPT, 1995).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) ve Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2007-2013) üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimleri ve yetiştirilmelerine yer verilmemiştir (Kılıç, 2015).

Kalkınma planlarının yanı sıra Milli Eğitim Şûra kararlarında da üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimlerine zaman zaman yer verilmiştir. 1982 yılında on birinci şûrada üstün zekâlı ve yetenekliler, özel eğitim dalları arasına alınmıştır. 1988 yılında on ikinci şûrada üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için özel programların uygulanması yoluyla eğitim imkânı sağlanması kararı alınmıştır. 2006 yılında on yedinci şûrada ise üstün zekâlı ve yetenekliler için öğretmenlik yapacak kişilerin üniversitelerde açılan sertifika programlarını tamamlamaları gerektiği; BİLSEM'lerde yapılacak çalışmaların okul tarafından kredilendirilmesi kararlaştırılmıştır. İlkokul düzeyinde BİLSEM programlarının etkinlik ve proje odaklı, ortaokul itibarıyla akademik kazanım odaklı sistemde uygulama yapılması; TÜBİTAK, BİLSEM, MEB ve üniversitelerin işbirliği içerisinde birtakım etkinlikler organize etmeleri kararları alınmıştır (Kılıç, 2015).

Bütün bu çalışmalara ek olarak 2013 yılında MEB tarafından "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı Taslağı 2013-2017" yayınlanmıştır. Plan taslağında okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise dönemlerinde uygulaması planlanan eğitim modelleri yer almıştır. Okul öncesi dönem için tanılananın RAM ve BİLSEM'de yapılmasının ardından ailelere "Aile Eğitim Programı" uygulanarak eğitim verilir okullarda da zenginleştirme çalışmaları yapılabileceği planlanmıştır.

İlkokul döneminde erken başlatma, sınıf atlatma, kaynaştırma gibi uygulamaların yanı sıra türdeş yetenek gruplarına destek eğitim odası açılıp okulda zenginleştirme faaliyeti yapılması ve BİLSEM uygulamaları yapılması planlanmıştır. Ortaokul döneminde, okullarda yetenek atölyeleri kurulması ve bu atölyelerde hafta içi/hafta sonu eğitim verilmesi, BİLSEM uygulamaları, sınıf atlatma uygulamaları planlanmıştır. Lise döneminde ise diğerlerinden farklı olarak ileri düzeyde yetenekli öğrencilere yönelik ülke genelinde açılacak yatılı/gündüzlü okullarda söz konusu öğrencilerin eğitim almalarının sağlanması planlanmıştır (MEB, 2013).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (MEB, 2012) 28. maddesinde; okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılmasıyla ilgili hüküm açıkça geçmektedir. Bu taslak planda veya sonrasında destek eğitim odalarının nasıl organize edileceği, içerikte nasıl bir plan uygulanacağı veya bir öğretim programı oluşturulmasına dönük herhangi bir çalışma planlanmamıştır. Ayrıca BİLSEM'lerde de ortak veya seçmeli bir plan, öğretim programı veya müfredat olmaması sebebiyle bu merkezlerde de orada çalışan personelin ön bilgileri ve hazırbulunuşluğuna dayanan bilimsel bir çerçeveye oturtulmamış bir eğitim yapılmaktadır.

Türkiye'nin üstün yetenekli potansiyelinin eğitimi olayına bugün gelinen nokta itibarıyla baktığımızda hem resmi hem de özel alanda bir başarısızlığın yaşandığını rahatlıkla görebiliriz. Sonuç olarak bu başarısızlık ve daha önce saydığımız nedenlerden dolayı, söz konusu kıt beşeri kaynağın devletin lojistik desteği ve genel denetimi altında sosyal sorumluluk yaklaşımı çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Bilgili, 2004).

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere karşı toplumun bakış açısı diğer özel eğitim grubu öğrencilerine nazaran farklıdır. Toplum diğer özel eğitim öğrencilerine destek olmaya daha açıkken üstün zekâlı ve yetenekli grubun özel bir desteğe ihtiyacı olmayacağı düşüncesi yani toplumun bu konudaki bilgi eksikliği okul örgütünün tüm elemanlarını zorlayıcı bir duvar gibidir. Öğretmen, aile ve yöneticiler üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin haklarını koruma ve ihtiyaçları olan eğitimi almaları noktasında işbirliği içerisinde hareket etmelidir.

Bütün bu bilgilerden yola çıkarak açıkça görülmektedir ki üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili oluşturulmuş bir ders programı veya genel bir müfredat bulunmamaktadır. Aileler, öğretmenler ve okul yöneticileri kendi bilgi birikimleri

çerçevesinde ve vicdanlarının rehberliğinde bu öğrencilerin bugününü ve geleceğini şekillendirmek için çabalamaktadırlar. Bu sebeplerden dolayı araştırma, özel ilkokul ve ortaokullarda görev alan okul yöneticilerinin; öğretmen, veli, öğrenci ve kurum politikalarının tam ortasında bulunması, görev aldıkları kurumlarda politikaların belirlenmesinde karar alıcı ve ilgili süreçlerin yürütülmesinde sorumlu kişiler olmaları sebebiyle üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretim süreçleri ile ilgili deneyimlerine dayalı görüşlerine odaklanmıştır. Katılımcıların deneyimlerine dayalı olarak aktardıkları görüşleri yoluyla elde edilen bulguların araştırmacılara, okul yöneticilerine, öğretmenlere ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ailelerine yol gösterici bir kaynak olacağı düşünülerek araştırma problem ve alt problemleri belirlenmiştir.

1.1. Araştırma Problemi

Bu araştırmada özel okullarda eğitim alan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul yaşantıları, veli-öğretmen-kurum politikaları-akran ilişkileri ekseninde okul yöneticilerinin deneyimlerine dayalı görüşleri incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akademik ve sosyal uyum sürecinde yaşanan zorluklar nelerdir?
2. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bulunduğu özel ilkokul ve ortaokullarda öğretmen tutumları nasıldır?
3. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin desteklenmesinde okul - veli iletişim süreci nasıl şekillenmektedir?
4. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bulunduğu özel ilkokul ve ortaokullarda bu öğrencileri desteklemeye yönelik kurum politikaları ve uygulamaları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma disiplinler arası bir boyutta; okul yönetimi ve üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi konusuna katkı sağlamayı hedeflemektedir. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmenlere, okul yöneticilerine ve ailelere üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin desteklenmesine yönelik uygulama odaklı öneriler sunulacaktır. Bunun yanında araştırma bulguları, alanyazında sınırlı sayıda

ulaşılabilen üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okullarındaki öğrenim süreçlerine ilişkin yönetici deneyimlerini yansıtan özgün çalışmalardan biri durumundadır.

Bu çalışma, okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim görme süreçlerindeki deneyimlerini öğrenci, öğretmen, veli ve okul açısından yansıtan ülkemizdeki ilk çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

1.4. Tanımlar

Okul yöneticisi: Okul toplumunu oluşturan üyelerini, okulun hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda motive eden, güvene dayalı bir okul iklimi oluşturan, sorunları ustaca çözen ve yönetim adına belli başlı yeterliklere sahip olan kişidir (Şişman, 2014, s. 20). Balcı'ya (2000, s, 503) göre okul yöneticisi, öğrencinin öğrenmesine uygun bir öğrenme ortamı oluşturan kişidir. Bu araştırmada okul yöneticisi olarak ilkokul ve ortaokul müdür ve müdür yardımcıları kastedilmektedir.

Üstün Zekâlı ve Yetenekli: Yetkin insanlar tarafından profesyonel bir şekilde tanılanmış ve herhangi bir performans alanında üst düzey kapasiteye sahip olan bireylerdir. Bu çocuklar, normal sınıflarda verilen eğitimden farklı bir eğitime gereksinim duyarlar ve ancak farklılaştırılmış bir eğitimle kendilerine ve topluma katkıda bulunabilirler. Ayrıca aşağıda verilen alanlardan en az birisinde olağanüstü başarı gösterirler (Marland, 1971).

- Genel zihinsel yetenek
- Özel akademik yetenek
- Yaratıcı veya üretici düşünme
- Liderlik yeteneğı
- Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
- Psikomotor yetenek

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zekâ, Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları

Bu bölümde alanyazında yer alan zekâ, üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları incelenecektir.

2.1.1. Zekâ

Zekâ kavramı birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde ele alınmıştır. 1950'li yıllardan itibaren Avrupa'da Piaget, Binet, Vygotsky, Dabrowski gibi bilim adamları yaptıkları çalışmalar ile zekâyâ daha genel bir ifadeyle zihinsel, duyuşsal, devinimsel (psiko-motor) dilsel, sosyal, sanatsal ve ahlaki gelişime bütüncül bir bakış açısı kazandırmışlardır (Akarsu, 2001). 1970'lerden sonra gelişimi, yeteneklerin incelenmesinde temel çizgi olarak benimseyen Amerikalı bilim adamları da genel bir zekâ tanımı yerine Gardner'ın da 1983 yılında yayımladığı "Zihin Çerçevesleri: Çoklu Zekâ Kuramı" adlı kitabıyla büyük bir emeğinin yer aldığı "Çoklu Zekâ" kavramında buluşmuş görünüyor.

1950 öncesi tanımlara bakıldığında, Terman (1925) zekâyı "kavram oluşturma ve bunların önemini belirleyebilme yeteneği" olarak ele almıştır. İnsan zekâsı ile ilgilenen bir diğer araştırmacı olan Thorndike ise (1927) zekâyı doğuştan gelen veya kazanılan zihinsel çağrışımların nicel toplamı olarak tanımlayarak simgelerin kullanımını sağlayan soyut zekâ, nesnelerin kullanımını sağlayan pratik zekâ ve kişilerle ilişkileri sağlayan toplumsal zekâ olmak üzere üçe ayırmıştır (Akt. MEB, 2013).

Zekâ kavramını Piaget (1952) algılama, özümseme, anımsama gibi zihinsel süreçlerin gelişimi ve etkinlik kazanması olarak tanımlamıştır (Akt. Enç, 1995). Binet ve Simon (1961)'a göre zekâ, belirli bir amaca yönelmek, amaca ulaşabilmek için

direnmek, uyum sağlayabilmek ve kendini eleştirebilmek eğilimidir (Akt. Çağlar, 1990). Gardner ise zekâyı:

1. Bireyin bir veya birden fazla kültürde değer verilen bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi,
2. Gerçek yaşamda karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi,
3. Çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık yapıları keşfetme yeteneği olarak tanımlamaktadır (akt. Saban, 2001).

2.1.2. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek

Üstün zekâ kavramı İngilizce “*gifted*” sözcüğünden, üstün yetenek kavramı ise “*talented*” sözcüğünden gelmektedir. Uluslararası alanyazında yer alan “*gifted and talented*” kavramının Türkçe karşılığı olan “üstün zekâ ve yetenek” ifadesi uzun yıllar ülkemizde kullanılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 1991 yılında düzenlediği Birinci Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyon Raporu’nda “üstün zekâ” kavramı kullanılmamış, “üstün yetenek” kavramı tek başına kullanılmış ve şu şekilde tanımlanmıştır: “Üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir.” (MEB, 2017). Bununla beraber 1991’den sonra da yapılan araştırmalarda farklı araştırmacılar “üstün zekâ”, “üstün yetenek”, “üstün zekâ ve yetenek” kavramlarını kullanmışlardır.

2006 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre “Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2006).

2007 tarihli Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) Yönergesi’nde “Üstün yetenek: özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrenci” tanımı yapılmıştır. (MEB, 2007).

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yayımladığı 2012 tarihli Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Alanında Uluslararası Politika ve Uygulamaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Raporu’nda ise kavram “üstün yetenekli/zekâlılar” şeklinde “ÜYZ” kısaltması ile kullanılmıştır (MEB, 2012).

2013 yılında MEB'in yayımladığı Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013 – 2017'de konu ile ilgili "Stratejik Planda üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarına ilişkin olarak üstün yetenek kavramı ve alanyazında "üstün" kelimesi kullanılmasına rağmen, bu Strateji ve Uygulama Planı'nda aynı kelimeye karşılık gelmek üzere "özel" kelimesi kullanılacaktır." ifadesi yer almıştır (MEB, 2013). Bu tarihten itibaren MEB'in kullandığı kavram "özel yetenek" olarak değişmiştir.

Görüldüğü üzere ülkemizde konu ile ilgili bir kavram kargaşası vardır. Ulusal alanyazında, sürekli değişen kavramlar sebebiyle farklı araştırmacılar farklı kavramları kullanarak araştırmalarını yapmış ve yayımlamıştır. Bu çalışmada araştırmacı hem uluslararası alanyazında yer alan "*gifted and talented*" ifadesinin birebir karşılığı olması hem de araştırmada katılımcı olarak yer alan okul yöneticilerine tanıdık bir kavram olan "üstün zekâ ve yetenek" ifadesi kullanılmıştır. Araştırmacı, "üstün zekâlı ve yetenekli" öğrencileri ifade etmek için ise "ÜZY" kısaltmasını kullanmıştır.

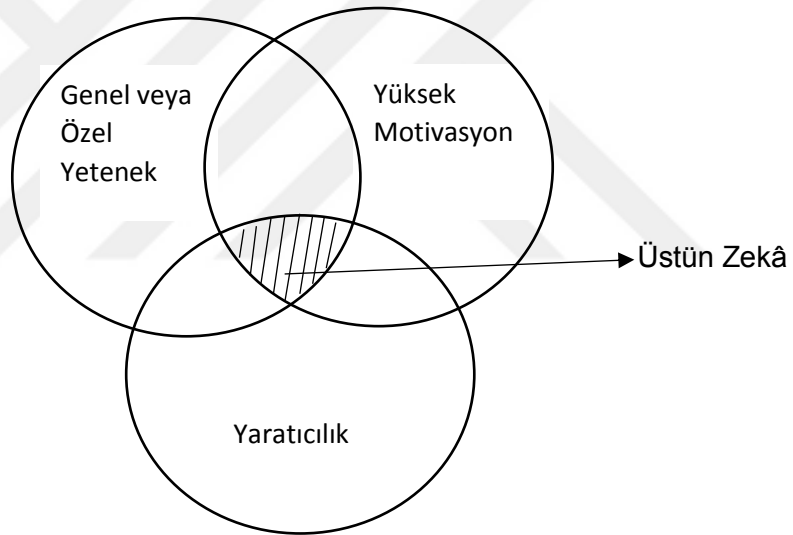
Üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarının tanımını yapmak bu bireylerin akademik ve sosyal – duygusal ihtiyaçlarının diğer bireylerden farklı olduğunu görebilmek açısından önemlidir. Bununla beraber doğası gereği zekânın ve yeteneğin üstünlüğünü tanımlamak güçtür ve bir o kadar da karmaşıktır. Alanyazında bugüne dek birçok farklı araştırmacı ve kurum üstün zekâ ve üstün yetenek için birbirinden farklı tanımlamalar yapmıştır. Yapılan bunca tanıma karşın bir görüş birliğine varılamamıştır. Farklı tanımlar bireyin üstünlüğünü farklı kıstaslar ve durumlar çerçevesinde değerlendirerek açıklamıştır.

Üstün yetenekli çocukların yetenek alanlarına göre tanımlanması ile ilgili önemli bir çalışma 6 Ekim 1971'de ABD Senatosu'na sunulmuş olan "Marland Raporu"dur. Bu raporda yapılan tanım şu şekildedir: Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, yetkin insanlar tarafından profesyonel bir şekilde tanımlanmış ve herhangi bir performans alanında üst düzey kapasiteye sahip olan bireylerdir. Bu çocuklar, normal sınıflarda verilen eğitimden farklı bir eğitime gereksinim duyarlar ve ancak farklılaştırılmış bir eğitimle kendilerine ve topluma katkıda bulunabilirler. Ayrıca aşağıda verilen alanlardan en az birisinde olağanüstü başarı gösterirler (Marland, 1971).

- Genel zihinsel yetenek
- Özel akademik yetenek

- Yaratıcı veya üretici düşünebilme
- Liderlik yeteneği
- Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
- Psikomotor yetenek

Renzulli (1978) üstün zekâyı tanımlarken Şekil 1'de aktarıldığı üzere üç özellik kümesinden bahsetmiştir. Üç özellik kümesi (The Three-Ring Conception) şu halkalardan oluşmaktadır: “Ortalamanın üzerinde yetenek (Above-Average Ability)”, “Göreve bağlılık (Task Commitment)”, “Yaratıcılık (Creativity)”. İlk halkayı belirli bir alana özgü yetenek olduğu gibi genel yeteneğe sahip olmak, ikinci halkayı herhangi bir işi yaparken yüksek içsel motivasyona sahip olmak, üçüncü halkayı ise üstün bir yaratıcılığa sahip olmak şeklinde açıklamıştır. Bu halkaların iç içe olduğunu ve kesiştikleri yerin “Üstün Zekâlılık (Giftedness)” olduğunu açıklamıştır. Üç özellik kümesinde yer alan becerilerin düzeylerinin çocuğun akranlarına göre yüksek olması gerektiğini belirtmiştir.

Şekil 1: Renzulli'nin Üç Özellik Kümesi (Renzulli, 1978)

Üstün zekâlılığın geniş kitlelerce kabul gören bir başka tanımı da Columbus Grup (1991) tarafından şu şekilde yapılmıştır:

“Üstün zekâlı bireyler, akranlarına göre daha ileri bilişsel yeteneklere ve daha yüksek yoğunluğa sahip olan ve bu özelliklerin niteliksel olarak akranlarından farklı içsel deneyimler ve farkındalıklar doğurduğu, eş zamanlı olmayan bir gelişim örüntüsü sergileyen bireylerdir. Bu eş zamanlı olmayan gelişim, bilişsel kapasite ile birlikte artmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle üstün zekâlı bireyler daha hassas

olabilmektedirler. Ayrıca uygun bir şekilde gelişimlerinin sağlanması için bu bireylere yönelik ebeveynlik, öğretim ve rehberlik konularında değişiklikler gerekmektedir.”

Morelock (1992) üstün zekâyı “normal olarak kabul ettiğimiz standartlardan hem nitelik hem de nicelik olarak farklı içsel deneyimler ortaya koyan ve ileri bilişsel becerileri içeren eş zamanlı olmayan gelişim” şeklinde tanımlamıştır.

Columbus Grubu'nun ve Morelock'un tanımlarında kullandığı “eş zamanlı olmayan gelişim” ifadesine üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin sosyal – duygusal özellikleri başlığı altında detaylı bir şekilde değinilecektir.

ABD Eğitim Bakanlığı tarafından 1993 yılında yapılan ve genel olarak kabul gören tanımda üstün zekâyı tanımlarken eşit şartlara sahip akranlara göre üstün performans göstermeye dikkat çekilmiştir (akt, Levent, 2011b). Tanım şu şekildedir: “Aynı yaş, deneyim veya çevre şartlarına sahip akranlarına göre üstün performans gösteren veya yüksek düzeyde başarı elde eden çocuklar ve gençlerdir. Bu çocuk ve gençler entelektüel, yaratıcı ve olağanüstü bir liderlik kapasitesine sahip oldukları için sanatsal alanlarda ve özel akademik alanlarda yüksek performans sergilerler. Bu özellikteki bireyler, genellikle okul tarafından sağlanmayan eğitim hizmeti veya faaliyetlerine ihtiyaç duyarlar. Üstün yetenekli çocuklar ve gençler tüm kültürel gruplarda, tüm ekonomik tabakalar arasında bulunabilmektedir.”

Amerikalı psikolog ve eğitimci Howard Gardner zekâ kavramı ile yakından ilgilenmiştir. Gardner, üstün zekâyı bir yetenek olarak tanımlarken “akıl” kavramının önemine dikkat çeker. Akıl kavramından kastı da bu yeteneğin hangi yönde kullanıldığıdır (Gardner, 1995). Kendi yaptığı çalışmalar ve bazı beyin araştırmalarının bulgularından yararlanarak “Çoklu Zekâ Kuramı”nı geliştirmiştir. 1983 yılında ilk defa ortaya çıkardığı çalışmasında yedi, 1999 yılında geliştirerek sekiz, 2006 yılında tekrar bir güncelleme yaparak dokuz farklı zekâ türü olduğunu ve bireylerin potansiyel olarak bu zekâ türlerinden birine veya birkaçına yatkın olabileceğini ifade etmiştir (Moran, Kornbaher ve Gardner, 2006). Gardner'a göre bu potansiyel her bireyde doğuştan vardır fakat farklı kültürlerde farklı biçimlerde gelişebilir. Bu yaklaşımla zekâ, bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme ya da problemleri çözme yeteneğidir. Gardner ve diğerleri (2006) eğitimcilerde tavsiyelerde bulunduğu makalesinde zekâ bölümünün tüm öğrenciler için eğitim programlarını değerlendirmek, etiketlemek ve planlamak için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca güncellenen çoklu zekâ türlerini ve bu zekâ türlerine

sahip öğrencilerin öğretmenler tarafından yönlendirilebileceği meslekleri şu şekilde ifade etmiştir:

1. Dilsel Zekâ: Yazılı ve konuşulan dili anlama ve kullanabilme becerisi (şair).
2. Mantıksal – Matematiksel Zekâ: Sayısal ve mantık içeren sembolleri ve işlemleri anlama ve kullanabilme becerisi (bilgisayar programcısı).
3. Müzikal Zekâ: Ritim, ses, melodi ve armoni gibi kavramları anlama ve kullanabilme becerisi (bestekâr).
4. Uzamsal Zekâ: Üç boyutlu düzlemde düşünerek yönlendirme ve manipüle edebilme becerisi (mimar).
5. Bedensel – Kinestetik Zekâ: Fiziksel (bedensel) hareketi kontrol edebilme becerisi (atlet).
6. Doğa Zekâsı: Doğadaki nesnelere ve fenomenleri ayırt edebilme ve sınıflandırabilme becerisi (zoolog).
7. Sosyal (Kişilerarası) Zekâ: Diğer insanlarla etkileşim kurabilme ve iyi anlaşabilme becerisi (politikacı).
8. İçer Dönük (İçsel) Zekâ: Kişinin düşüncelerini, duygularını, tercihlerini ve ilgi alanlarını anlama ve yönlendirebilme becerisi (otobiyografi yazarı, satış danışmanı).
9. Varoluşsal Zekâ: Sonsuz ve sonsuzluk gibi duyuşsal verilerin ötesindeki fenomenleri veya soruları düşünebilme, bunlar üzerine fikirler üretebilme becerisi (filozof, kozmolog).

2.2. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Özellikleri

Genel olarak üstün zekâlı çocuklarda, ilk yaşlardan başlayarak ahlâkî duyarlılığın belirtileri görülür. Bu çocuklar başkalarını dikkate alma eğilimindedirler; acıları hafifletme, güçlükleri giderme isteği taşırlar. Ayrıca adalet ve doğruluk gibi soyut düşünceler hakkında gelişmiş düşünme kabiliyeti sergilerler. Yüksek ahlâkî duyarlılıklarının bir sonucu olarak üstün zekâlı çocuklar başkalarına karşı empatik tavır, hoşgörü, başkalarına ve kendine karşı sorumluluk, dürüst bir tutum; yardımlaşma; yaralıları, hor ve hakir görülenleri, sakatları, çaresizleri, hastaları ve kendi yalnızlıklarıyla perişan olmuşları düşünme; doğruluk, gerçeklik gibi yüksek ahlaki değerlere sahiptirler. Fakat bu değerlere sahip olan bireyler bunlara duyarsız bir ortamda itilip kakılma ve onlara sanki uyumsuz tiplermiş gibi davranılma riskiyle karşı karşıya bulunurlar (Hökekleli ve Gündüz, 2004; Silverman, 1994).

Lee (1999) bir çalışmasında küçük yaştaki öğrencilere öğretmenlik yapan 16 kişilik bir öğretmen grubuyla görüşmeler yapmıştır. Bu öğretmenler arasında hem tecrübeliler hem de meslekte yeni olanlar ve hem erkek hem de kadın öğretmenler yer almıştır. Gerçekleştirilen fenomen grafik analizler sonucunda üstün zekâlı öğrencilerle ilgili yedi kavram orta çıkmıştır: üstünlük, potansiyel, nadirlik, fark edilebilirlik, doğuştan gelen yetenek, motivasyon ve eş zamanlı olmayan gelişim.

Bilişsel açıdan yaşlarından birkaç yaş önde olan üstün zekâlı öğrencinin duyuşsal özellikler açısından da ileri düzeyde becerilere sahip olduğu belirtilmektedir (Ataman, 2003). Üstün yeteneklilerin özellikleri konusunda dikkat edilmesi gerekenler aşağıda belirtilmiştir (Dağlıoğlu, 2014, s. 59):

- *Tüm özellikler üstün yetenekli çocukların hepsinde görünmeyebilir ya da aynı düzeyde olmayabilir.*
- *Çocukların bu özellikleri sergilemesi farklı dönemlerde olabilir. Bu özellikler çok erken veya daha geç ortaya çıkabilir.*
- *Bu özellikler üstün yetenekli çocukların büyük bir kısmında görünmektedir.*
- *Çocukların ilgi ve başarı alanları ile ilgili olduğunda bu özellikler sadece ipucu olabilir.*

Rohrer (1995) dört uzman öğretmen ile görüşmeler yapmıştır ve öğretmenlerin üstün zekâlı öğrencileri diğer öğrencilerden ayırırken sadece öğrencilerin zihinsel performanslarını değil hissi yoğunluk, görünürlük ve eşsizlik gibi nitel özelliklerini de dikkate aldıklarını belirtmiştir.

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin genel özellikleri arasında mükemmeliyetçilik bulunmaktadır. Parker ve Adkins (1995)'in araştırma bulgularına göre üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarla çalışan öğretmenler, öğrencilerinde çoğunlukla mükemmeliyetçilik özellikleri gördüklerini fakat bu özelliği yüksek kişisel standartlar olarak mı yoksa uyumsuzluk olarak mı adlandıracaklarını bilemediklerini belirtmişlerdir. Chan (2003), üstün zekâlı yetenekli çocukların uyum sorunlarıyla ilgili araştırmasında mükemmeliyetçiliği önemli bir sorun olarak tespit etmiştir. Mükemmeliyetçiliğin sonucu olan aşırı korku ve kaygı da ayrıca üstün zekâlı yetenekli çocuğun gelişimini engelleyip suçluluk duygusuna sebep olabildiği gibi, çocuğun serbest keşifler yapmasının önüne geçerek gelişimini yavaşlatabilir (Koshy, 2002).

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin özellikleri ile ilgili yapılan çalışmalarda liderlik özelliği vurgulanmıştır. Üstün yetenekli çocukların çoğu çevreleri tarafından sevilirler, sosyaldirler ve akranları arasında lider olarak görülürler (Ataman, 2003). Yıldırım'a (2012) göre üstün yetenekli ve lider kişilik özelliğini taşıyan çocuklar, içinde bulunduğu grubu yönlendirebilirler ve başkaları için yapılması güç olan etkinlikleri kolaylıkla başarırlar ve Bu çocuklar özellikle takım oyunlarında veya yarışmalarda grup lideri olmayı isterler. Yaşça kendisinden büyük çocuklarla oyun oynamayı tercih ederler. Arkadaşları arasında popülerdirler. Buldukları grupta, liderlik yapma isteği ve eğilimi vardır. Grup içerisinde otoriter olmaktan ziyade eşitlikçi bir yaklaşıma sahiptirler. Liderlik için gerekli kişilik özelliklerine ve ilgi alanlarının geniş olması liderlik potansiyellerini daha da artırır (Baykoç, 2014). Subaşı'ya (2010) göre üstün yetenekliler akranları tarafından en çok tercih edilen, sevilen ve işbirliği yapılan ve liderlik yapabilen öğrencilerdir.

2.2.1. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Zihinsel Özellikleri

Üstün zekâlı çocuklar her yaşta gelişimlerine uygun ortam bulmuşlarsa aşağıdaki özellikleri gösterirler. Uygun olmayan ortam bu özelliklerin görülmesini, meydana çıkmasını engeller (Çağlar, 2004a, s. 115-116).

1. *Bilgi kazanmak için doymak bilmez bir iştah ve açlık gösterirler*
2. *Kendilerini ifade etmek ve kuvvetli öğrenme arzularını doyumak için çeşitli alanlara ihtiyaç duyarlar*
3. *Gördüklerini duyduklarını kolayca öğrenir ve uzun zaman bellekte muhafaza ederler.*
4. *İlişkileri kolayca tanıyabilir, kavrayabilirler. Gördükleri, duydukları ve okudukları arasında benzerlikleri kolayca yakalarlar ve bunlardan uygun genellemeler yapabilirler*
5. *Bilgilerini kolayca transfer edebilirler.*
6. *Her şey hakkında derinliğine bir görüş kazanmaya gayret ederler. Bilginin nedenlerini detayları ile öğrenmeye çabalarlar.*
7. *Sorumluluk hisleri kuvvetlidir. Sorumluluk almayı çok ister ve bunu yerine getirmekten hoşlanırlar.*

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar genellikle çok hızlı öğrenir, yaşitlarının ötesinde geniş bir bilgi dağarcığına sahiptirler ve problem çözme, analiz-sentez yapma gibi üst zihinsel seviyelerde düşünürler. Meraklıdırlar, çok soru sorar ve

derinlemesine araştırmayı severler. Bu tip çocuklarda genellikle erken dil gelişimi gözlemlenmektedir (Metin, 1999).

Genellikle güçlü bir hafızaya, yüksek bir merak gücüne sahiptirler. Olaylar ve kavramlar arasındaki bağlantı ve ilişkileri görebilmek yine güçlü olduğu yanlarındandır. Sentez yapabilme, karmaşık kavramları anlayabilme ve soyut fikirleri anlama ve yorumlayabilme yeteneklerine sahiptirler. Aynı zamanda muhakeme güçleri ya da güçlü sezgilerini kullanarak problemlere orijinal ve farklı fikirler ortaya koyup problemlere hızlı ve pratik çözümler bulabilirler (Clark, 2002; Johnsen, 2004. akt. Elcık, 2015).

2.2.2. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Sosyal-Duygusal özellikleri

Üstün yetenekli bireyler, sadece bilişsel alanda değil, duygusal yönden de akranlarından farklı olarak ileri gelişim özelliği göstermektedir (Gross, 1993; akt. Levent, 2012).

Üstün zekâlı çocukların sosyal özellikleri konusunda yapılan araştırmaların bulgularına bakıldığında üstün zekâlı çocukların normallere kıyasla farklı üstün bazı sosyal özelliklere sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu üstün sosyal özelliklerin büyük çoğunluğu, üstün zekâlı çocuklara sosyal çevrelerinde sağlanan üstün sosyal olanaklar ve etkileşim sonucu kazanılır. Dünyada hiçbir insan, üstün bir sosyal çevrede yaşamaksızın ve ilişki kurup yeteri kadar pratik yapma olanaklarına sahip olmaksızın bu sayılan üstün sosyal özellikleri geliştiremez. Bu üstün ve farklı özellikleri aşağıdaki bahsedildiği gibi görmek mümkündür (Çağlar, 2004a, s. 118-119):

- 1. Genellikle şakaları ve esprileri olgunca anlama, bir şeyin şaka tarafını, tuhafılıklarını görme kabiliyetine sahiptirler. Olgunca şaka yapmasını ve şakadan hoşlanmayı, uygun espriler yapmayı erken yaşlarda becerirler.*
- 2. Arkadaş olarak kendileri seviyesinde zekâyâ sahip ve ilgilerinde benzerlik ve paralellik olan kimseleri seçebilirler. Genellikle kendi yaşlılarından üstün olanlarla arkadaşlık ederler.*
- 3. Başka çocukların yaşamlarına derin ve duyarlı bir ilgi gösterirler. Onların kişiliklerini son derece gerçek yönleriyle anlayabilirler.*
- 4. Duygusal gerilimlerini korkusuzca duruma en uygun şekilde ifade ederler. Duygusal gösterileri uygun ve kararlıdır.*

5. *Mensup olduğu gruplarda hakem ve politika yapıcı olarak tanınırlar. Diğer bir deyimle gruplarındaki uzlaşmazlıkların hakemliğini yaparlar ve politika ile idare ederler.*
6. *Her yeni sosyal durumla uğraşmak ve onu yenmek için alışılmışın dışında bir kapasiteye sahiptirler.*

Robinson, Shore ve Enerson (2007) üstün zekâlı çocuklardan sürekli yüksek başarı bekleyip de sosyal-duygusal gelişimlerdeki risk oluşturabilecek etmenlerin dikkatle incelenmemesi durumunda sağlıklı bir benlik algısı ile dengeli bir okul ve arkadaşlık çevresi oluşturmalarını zorlaşacağını ifade etmiştir.

Sahip oldukları üstün bilişsel özellikleri, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların sosyal ve duygusal olarak da farklı ihtiyaçlara sahip olabileceklerini göstermektedir. Bununla birlikte bilişsel olarak üstün olmalarına karşın, fiziksel ve duygusal gelişimlerinde yaşlarına uygun tipik özellikler gösterebilirler (Koshy, 2002). Bu kendilerinin ve çevrelerindeki kufasını karıştırarak oluşabilecek sorunları daha da karmaşık hale getiren bir durumdur. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların gelişim alanlarının hızları arasında uyumsuzluk olmasından kaynaklanan farklı sosyal ve duygusal ihtiyaçları ile bunun getirdiği problemlere odaklanan yıllardır hem uluslararası alanda hem yurtiçinde yapılan birçok araştırma vardır.

Daha önce de belirtildiği üzere üstün zekâlı çocukların duygusal, bilişsel ve motor gelişimlerinin derecesi ve hızı çoğunlukla farklı düzeylerde gerçekleşir. Terassier (1985) sıklıkla görülen gelişimdeki bu dengesizliğe “eş zamanlı olmayan gelişim (asynchronous development)” adını vermiştir. Eş zamanlı olmayan gelişim kavramı daha sonra birçok üstün zekâ tanımında yer almış ve bir üstün zekâlılık özelliği olarak görülmeye başlanmıştır.

Roeper (1998)’a göre üstün zekâlı ve yetenekli çocukların iç dünyaları -eş zamanlı olmayan gelişim sebebiyle- normal akranlarına göre daha karmaşıktır ve daha duyarlıdır. Aşırı düzeydeki farkındalık ile topluma uymada zorlanırlar ve incinirler. Bu tarz gelişim gösteren üstün yetenekli çocuklar sadece düşüncelerinde değil duygu ve davranışlarında da farklıdır (Akt. Bickley, 2001). Eş zamanlı olmayan gelişim gösteren bireyler sadece üstün zekâlı ve yetenekliler değildir. Onları diğerlerinden farklı kılan, beceri ve yeteneklerinin çok fazla ilgi çekmesi sebebiyle sınırlılıklarının da daha belirgin şekilde algılanmasıdır (Delisle ve Lewis, 2003; akt. Saranlı ve Metin, 2012).

Webb vd. (2007) “Üstün Zekâlı Çocukların Aile Rehberi” adlı kitabında eş zamanlı olmayan gelişimin, üstün zekâlı çocukların akran ve yetişkinlerle ilişkilerinde yaşadıkları sorunların en önemli sebeplerinden biri olduğundan bahsetmiştir. Üstün zekâlı çocukların zihinsel gelişimlerinin bir arada buldukları gruptan fazlasıyla farklı olduğu için kolaylıkla etiketlenip dışlanabileceğini ifade etmiştir. Basit tanımıyla akranları tarafından kabul görmek için "fazla farklıdırlar" ve üstün zekâlı ve yetenekli çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim düzeylerine uyan farklı akran gruplarına ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir.

Alanyazında üstün zekâlı çocukların akranlarından farklı olarak daha duyarlı olmaları ile ilgili de birçok çalışma bulunmaktadır. Cutts (2001)'a göre üstün zekâlı çocuklardaki gelişimsel aykırılık, özellikle ahlâkî duyarlılık alanında, özel bazı sorunların da dikkate alınmasını gerektirir. Üstün zekâlı öğrenciler yaşlılarından ileride olmaları nedeni ile çevrelerince anlaşılmama ve sosyal uyum problemleri yaşayabilirler (akt. Kurnaz, 2012).

Polonyalı bilim adamı Dabrowski bireylerin gelişim potansiyelleri ile ilgili yaptığı çalışmalarının sonucunda “Pozitif Çözüm Teorisi”ni ortaya çıkarmıştır. Dabrowski, bireyin bazı alanlarda içerden ya da dışarıdan gelebilecek uyarıcılara verdiği tepkilerin yoğunluğunda farklılıklar olduğunu söylemektedir. Buna bağlı olarak tanımladığı beş tane “Aşırı Duyarlılık Alanı” vardır. Bu beş aşırı duyarlılık alanı şu şekilde özetlenebilir (Güzel, 2003, s. 431):

1. *Psikomotor (Devinimsel) Aşırı Duyarlılık: Aşırı hareketlilik, dur durak bilmeme, impulsif olma, aktif ve enerjik olma kapasitesidir.*
2. *Duyularla İlgili Aşırı Duyarlılık: Duyularla ilgili deneyimlerin farklılaşmış, yoğunlaşmış ve canlı olmasıdır.*
3. *İmgeleme Gücüne Yönelik Aşırı Duyarlılık: Hayal gücünün canlılığı, ilişkilendirmelerin zengin olması, rüyaların ve keşiflerin yoğunluğu, farklı olandan hoşlanma.*
4. *Zihinsel Aşırı Duyarlılık: Bilgiye, keşfe, sorgulamaya, kuramsal analiz ve senteze fazlasıyla düşkün olma, gerçeği arama.*
5. *Duygusal Aşırı Duyarlılık: Geniş bir yelpazeye yayılan hislerin ve bağlılıkların sonucunda derin ve yoğun bir duygusal yaşam, yüksek sorumluluk duygusu, iç-gözlem alışkanlığı.*

Dabrowski'ye göre, düşünce ve duygudaki duyarlılık ve zenginlik, hayal gücündeki canlılık ile ahlaki ve duygusal duyarlılık, üstün yetenekli bireylerin dünya ile daha gelişmiş iletişim kurmalarına önyak olmaktadır (Saranlı ve Metin, 2012).

Diğer birçok gelişim teorisinin tersine Dabrowski'nin bu teorisi üstün yeteneklilere daha uygundur, çünkü teori geliştirilirken üstün yetenekli, yaratıcı ve önder bireylerden toplanan biyografik, klinik ve ampirik araştırmaların verileri dikkate alınmıştır (Güzel, 2003).

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin yukarıda aktarılmış birçok özellikleri ve bu özelliklerinin doğurduğu sonuçlar göz önüne alındığında özel bir ilgi görmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bireylerin okul ortamında tatmin olabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri farklı bir programa ihtiyaç olduğu savı ön plana çıkmıştır. Brody ve Mills (1997)'e göre üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitiminde karşılaşılan diğer bir sorun ise, bu çocukların özel öğretime ihtiyaçları olduğunun fark edilememesidir.

2.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Eğitimde Fırsat Eşitliği İlkesi ve Üstün Zekâlı ve Yetenekliler Eğitimine Karşı Elitizm Düşüncesi

Üstün zekâlı ve yetenekliler ile ilgili; özel bir eğitime ihtiyaç duymadan da kendi kendilerine bile öğrenebilecekleri, bu yönde bir eğitimin elitist olduğu yönünde olumsuz inanışlar vardır. Üstün zekâlı ve yeteneklilerin uygun bir eğitim alabilmesi için yapılması gerekenlerin fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde olduğu alanyazında birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır.

Coşkun (2007)'a göre okul olanaklarının sınırlılığı yanında, bazı genel inanış ve yaklaşımlar da üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin eğitiminde sorun oluşturabilmektedir. Hangi ortamda ve hangi koşullar altında dünyaya gelirse gelsin, gerekli eğitimi almasalar bile, üstün zekâlı çocukların gelişip olağanüstü yeteneklerini ortaya çıkarabileceklerine ve topluma önderlik edeceklerine yönelik yaygın kanı bu bireylerin eğitimine gereken önemin verilmesini engellemektedir.

Enç (2004)'e göre eşitlik ilkesi çoğu zaman yanlış anlaşılıp yanlış yorumlandığı için üstün yeteneklilerin özel eğitim ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik faaliyetler bir tür özel imtiyaz gibi görülmektedir. Hâlbuki bu ilke her yurttaş çocuğuna "eşit eğitim olanağı sağlamayı" savunmaktadır ve çocukların doğal

yeteneklerini son sınırına kadar geliştirecek eğitim olanağından faydalanmasını öngörmektedir. Bunun tersine bir yorum biyolojik ve psikolojik gerçeklere tamamen aykırı düşer. Okul ve eğitim çağına giren çocukların eğitim olanaklarından eşit düzeyde yararlanabilmesi söz konusu edilemez. Çünkü yaşları eşit de olsa öğrenme güçlerini belirleyen anlık gücü ve özel yeteneklerinde önemli bireysel farklılıklar vardır.

Üstün yetenekli kişilerin, yeteneklerinin olduğu alanda verilecek eğitim bir lüks değil, insan gücünün ve yaratıcılığının ekonomik olarak kullanılması açısından bir gerekliliktir. Ülkemizde henüz pek bilinmeyen bu konuda yapılacak araştırma ve yayınlara çok ihtiyaç vardır. Bu alanda en çok ihtiyaç duyulan konulardan biri, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde uzmanlaşmış becerikli öğretmenlerin yetişmesidir (Şahin, 1996).

1960'larda üstün zekâlı öğrencilere yönelik olarak açılan özel sınıfların birkaç yıl sonra kapatılmalarının en temel nedeni elitizm kaygılarıyla (Ataman, 2004). Bu nedenle Türkiye'de elitizm kaygısının veya karşıtlığının üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi alanının gelişimini büyük ölçüde engellediğini ileri sürebiliriz (Sak vd, 2015).

1991 yılında MEB tarafından düzenlenen 1. Özel Eğitim Konseyi'nde yayımlanan, "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporu"nda, üstün zekâlı ve yeteneklilerin sahip oldukları özelliklerinden dolayı her ortamda ön plana çıkıp, gelişebilecekleri şeklinde yanlış bir yaklaşım vardır. Bu yaklaşım bu çocukların beceri ve potansiyelleri ile ortaya çıkaracakları ürünlerden toplum ve insanlığın yoksun kalmasına yol açmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin yetenekleri doğrultusunda eğitim almaları eğitimde fırsat eşitliği kavramına da uyan bir yapı sağlayacaktır. Böylelikle tüm bireylere kendi yetenek, ilgi ve kapasiteleri oranında eğitim ve olabildiğince gelişebilme fırsatları sağlanacaktır (MEB, 2007).

2.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Özel Eğitim

ABD'de Federal Hükümet tarafından hazırlatılarak 1993'de yayımlanan "National Excellence (Ulusal Mükemmellik)" (Ross, 1993) raporunda ülkenin üstün yeteneğe verdiği öncelikli yer tartışılmaktadır ve potansiyel yeteneğin yakalanması gerektiği vurgulanmıştır. Okulların çocukları farklı yetenek alanlarına göre tanınması, geldikleri ortam ne olursa olsun çocuklara önyargısız bir tavırla

yaklaşılması, programın zaman ve uygulama boyutunda esneklik gösterilmesi, okuldaki başarı değerlendirilirken birden çok başarı ölçütünün kullanılması ve motivasyonun sürekli ölçülmesi ve geliştirilmesi gibi öneriler raporda yer almaktadır (Akt: Akarsu, 2001).

Ataman (2005, s. 19) özel eğitimi “Çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir.” şeklinde tanımlamıştır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin erken yaşta belirlenmesi ve kapasitelerini geliştirecek yönde gerekli desteğin verilmesi özel eğitim ihtiyacı içerisinde bulunan her birey için önemlidir. Bu kapsamda, üstün zekâlı çocukların gelişimlerine katkıda bulunacak özel programlar, bu çocukların potansiyellerini daha üst düzeylere taşıyabilecektir (Gür, 2006, s.1).

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar daha büyük yaştakilerle ilişki kurmak isterler. Çünkü onaylanmaları ve desteklenmeleri, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini uygulamaya geçirmeleri ve meraklarını gidermeleri bu çocuklar için önemlidir. Bu özellikleri sebebiyle ders esnasında öğretmenin ilgisini kendi üzerlerine çekmek isterler, akıllarına takılan her şeyi sorup öğrenmek için inat ederler. Dolayısıyla üstün zekâlı ve yeteneklilerin bu ihtiyaçlarını karşılamak için ilgi ve yeteneklerini geliştirebilecekleri bireysel eğitim programlarına (BEP) gereksinimleri vardır (Koshy, 2002).

Akçamete (2009) üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin de tıpkı öğrenme güçlüğü olan çocuklar gibi özel eğitim kapsamında olduğunu ifade etmiştir. Özel gereksinimi olan çocuklar olarak tanımlanan bu grup bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri normdan (altında ve üstünde olabilir) oldukça farklılaşan çocuklardır. Bu farklılıkların derecesi bir çocuğun özel gereksinimi olduğunu ve bu yüzden özel eğitim hizmetleri için seçilebilir olduğunu belirler. Bu çocukların eğitimden yarar sağlamaları ve gereksinimlerinin karşılanması için bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ve ilgili hizmetlere gereksinim duyarlar (Akçamete, 2009, s.32).

Normal okul uygulamalarında üstün zekâlı ve yeteneklilerin ihtiyacının karşılanması zorluğuna Çocuk Vakfı'nın (2004) yayımladığı "Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu"nda da şu şekilde değinilmiştir: *"Eğitimin temel işlevi kişilerin öğrenme ve üretme kapasitelerini artıracak yönde destek ve olanakları sunmaktır. Tüm bireyler aynı zekâ veya yetenek düzeyine sahip olmadığından, bu durum zaman zaman bireye göre özel uygulamalar yapılmasını zorunlu kılar. Ancak eğitimde ulaşılmak istenen ortak standartlar nedeniyle bireylere ortak özellikler kazandırma ihtiyacı ve eğitim hizmetlerinin topluma yaygınlaştırılması isteği büyük gruplarla öğretim uygulamalarını zorunlu kılmaktadır. Bu durumda bireysel yeteneklere göre ortaya çıkan özel ihtiyaçlar karşılanmamaktadır"* (Çocuk vakfı, 2004, s. 21-22).

Çağdaş eğitim anlayışı, bireylerin kapasitesinin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri çerçevesinde, mümkün olan en üst düzeye çıkarılmasını sağlama temeline dayanır. Bütün yurttaşların eşit eğitim olanaklarından yararlanması demokrasinin temel prensiplerindedir. Dezavantajlı veya üstün zekâlı öğrenciler özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Eşit eğitim olanaklarının sağlanabilmesi için üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitim programlarına gereksinim vardır (Davaslıgil ve Zeana, 2004, s. 85).

Marland Raporu'nda (1971) üstün zekâlı öğrenciler, kendi yeteneklerini geliştirebilmeleri ve topluma kazandırılmaları için standart okul programı tarafından sunulanların dışında, farklılaştırılmış eğitim programları ve/veya özel hizmetlere ihtiyaç duyan bireyler olarak ifade edilmektedir.

2.5. Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Eğitim Modelleri

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin okul ve sınıf ortamında mutlu olabilmeleri ve uyum sorunlarını en aza indirebilmek için bu öğrencilere hitap edecek, ilgi, istek ve kabiliyetlerini dikkate alan bir eğitim programının varlığı gereklidir. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesinin yanı sıra ülke olarak kalkınabilmenin ve muasır medeniyetler seviyesine çıkabilmenin önünün açılmasında büyük bir payları olacak üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin iyi değerlendirilmesi elzemdir.

Üstün zekâlı öğrenciler için düzenlenecek öğretim-öğrenme sürecinin, onların hazırbulunuşluk düzeylerine, ilgi alanlarına ve sahip oldukları yetenek alanlarına uygun şekilde oluşturulmasına özen gösterilmelidir. Bu da ancak öğrenci

merkezli bir sınıf yönetim stratejisi belirlemek ve buna uygun bir eğitim öğretim süreci örmekle sağlanabilir. Tüm öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetlerinin dikkate alındığı, ihtiyaçlarının iyi belirlendiği ve öğretimin buna göre düzenlendiği bir sınıf ortamında, yetenek ayrımı olmadan tüm öğrenciler nitelikli eğitimin faydalarından en üst düzeyde yararlanma olanağına kavuşacaktır (Kontaş, 2012).

Üstün zekâlı ve yetenekliler kendi kaderlerine terk edilmemeliler. Üstün bireylerin gösterdiği farklılıklara bağlı olarak eğitim gereksinmelerinde farklı ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Eğitimlerine gereken önem verilmediği takdirde, başarı bazında potansiyellerinin çok altında kalmaları kaçınılmaz olur. Buradan anlaşılacağı üzere müfredat programlarının farklılaşması gerekliliği zorunludur. Öğrencinin bireysel ihtiyacına göre tasarlanacak bir program, kapsam, düzey ve aktarılma hızı açısından esnek ve her zaman değişmeye hazır dinamik bir yapıya sahip olmalıdır (Davaslıgil, 2004a).

Zihinsel gelişimi, akranlarına göre, iki zekâ yaşı ileride olan bir çocuğa gelişmiş güzel seçilmiş yüz çocuk arasında bir tane rastlanırken, daha yukarı zihin düzeyi olan bir çocuk için bir milyon çocuk taramak gerekmektedir. Bu durumdan dolayı bu özelliklere sahip bir çocuğun ihtiyaç duyduğu eğitimden yoksun kalması, hem ülke hem de insanlık için bir kayıp olmaktadır. Bu nedenle üstün veya özel yetenekli çocukların özel eğitim kapsamı içine alınması ve onlara özel tasarlanmış programların özel yetiştirilmiş eğitimciler tarafından verilmesi gerekmektedir (Akkanat, 2004).

Üstün yetenekli öğrencilerin öğretim programının sınırlarının ötesine geçmesini sağlamak amacıyla içeriğin, sürecin, elde edilecek ürünün ve öğrenme ortamının farklılaştırılması gerekmektedir (Sisk, 1987).

Üstün zekâlı çocuklar belirlenen alanların biri, birkaçı veya bunların birleşmesinden oluşan bir bütünlük içinde yüksek başarıya götüren gizli güçlere sahiptirler. Ayrıca üstün zekâlı ve yetenekli çocukların kendilerine ve topluma katkıda bulunan bireyler olmaları hedeflenmelidir. Bu amacı gerçekleştirmek için, normal okul programlarının dışında farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitim programlarının verilmesine ihtiyaç duyarlar. (Davaslıgil, 1990; Kirk ve Gallagher, 1989, s. 85; Akkanat, 1999; Ömeroğlu, 2004, s.312; akt. MEB, 2007).

Farklılaştırılmış sınıf, tüm öğrencilerin ortak öğrenme ihtiyaçları ile bağımsız öğrenen diğer öğrencilerin daha özel ihtiyaçlarına cevap verir. Farklı ihtiyaç ve gereksinimlerin karşılanmasında, öğrencilerin yeteneklerini geliştirebilecekleri ve kendilerini gerçekleştirebilecekleri ortam için farklılaştırılmış sınıf bir seçenek olabilir. Farklılaştırılmış bir sınıfta gerçekleştirilecek öğretim, öğrencilerin kişisel sınırlarının ve potansiyellerinin farklılığını kabul ederek öğrencilerin farklı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiştir (Tomlinson, 2001).

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda onlar için uygulanabilecek tek bir program ve öğretim kalıbı veya formülü yoktur. Genelde iyi bir program ve öğretim, öğrencinin ihtiyaçlarını belirlemekle başlar ve ihtiyaçların ilgi, istek ve kabiliyetler gözetilerek giderilmesi ile devam eder. Bu ama hizmet edecek program ve öğretim iyi yapılandırılmış, zengin ve üst düzeyde olmalıdır (Tomlinson, 2005).

Birçok araştırmacı üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili farklı uygulamalar ve müfredatlar geliştirmiş olsa da genel olarak uygulamada en sık görülen eğitim modelleri gruplama, hızlandırma ve zenginleştirmedir.

2.5.1. Gruplama

Gruplama, öğrencilerin yetenek düzeylerine göre farklı okullarda, farklı sınıflarda veya aynı sınıflarda farklı biçimlerde eğitim öğretim etkinliklerine katılmaları şeklinde uygulanmaktadır (Sak, 2008, s. 523). Uygulamada gruplama türleri Tablo 2.1.'de verildiği üzere süresi bakımından tam zamanlı ve yarı zamanlı; yapısı bakımından homojen ve heterojen gruplamalar olarak görülmektedir.

Tablo 2.1. Gruplama Türleri

Grup	Tam Zamanlı	Yarı Zamanlı
Homojen	Sınıflararası özel sınıf Tam özel sınıf Kısmen özel sınıf Özel okul XYZ grup Özel sınıf içinde benzer grup	Kaynak oda Derse dayalı tekrar grubu Sınıf içi benzer yetenek grubu
Heterojen	Okul içinde okul Karma sınıf Normal sınıfta öğretim	Sınıf içi karışık yetenek grubu Sınıf içi çok düzeyli gruplar

Kaynak: Sak, 2008, s. 523

Tam zamanlı gruplama modellerinde üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar benzer özellikleri ve düzeylerinin yakınlıklarına göre gruplanır, bu grubun özelliklerine ve gereksinmelerine göre özel eğitim programları geliştirilir ve bu programlar çeşitli eğitsel düzenlemeler içerisinde uygulanır (Akkanat, 2004). Bu tip özel gruplamalar uygun olarak düzenlendiğinde, çocukların yeteneklerini geliştirmede belirgin düzeyde başarı sağlandığı, çocukların bu uygulamalarla benlik kavramlarının geliştiği görülmektedir. Ancak özellikle akademik değerlendirme söz konusu olduğunda normal çocuklar ve aileleri gruplamaya olumsuz yaklaşım göstermektedirler (Ersoy ve Avcı, 2004, s. 204). Bu modelde yaz kursları, seminerler ve çeşitli merkezlerdeki (üniversiteler, müzeler, bilim laboratuvarları vb.) özel çalışmalar şeklinde uygulamalar bulunmaktadır. Ülkemizdeki fen liseleri, sosyal bilimler liseleri ve güzel sanatlar liseleri bu uygulamalara örnek olarak verilebilir. Tam zamanlı gruplama türlerinin uygulandığı okullarda üstün zekâlı öğrenciler sabahtan akşama kadar, haftanın her günü ve bir öğretim yılı boyunca derslerin hepsini aynı sınıfta alırlar. Bu sınıflar sadece üstün zekâlı öğrencilerden oluşan homojen sınıflar olabileceği gibi üstün zekâlı öğrenciler ile normal öğrencilerin karışımı olan heterojen sınıflar da olabilir (Sak, 2008, s. 523).

Yarı zamanlı gruplama ise üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin günün belli saatlerinde veya haftanın belli günlerinde normal sınıflarının dışında belirli bir sınıfta toplanarak uzman bir alan öğretmeni veya bir koordinatör eşliğinde zenginleştirme etkinlikleri gerçekleştirmesidir (Ataman, 2004). Bu uygulamaya en iyi örnek ise destek eğitim odalarıdır.

2.5.2. Hızlandırma

Hızlandırma, çeşitli uyarlamalarla öğrencinin başarı düzeyine göre bir programın olası süresinden daha kısa zamanda tamamlanmasıdır. Okula erken başlatma, sınıf atlatma, ders atlatma, programı süresinden daha kısa sürede tamamlama (kredili sistem gibi), sınavla ders geçme, kurslar alma ve seminerlere katılma gibi pek çok şekilde uygulanabilmektedir (Ersoy ve Avcı, 2004). Ülkemizde sıklıkla uygulanan hızlandırma türleri okula erken başlatma ve sınıf atlatmadır.

Okula erken başlatma çocuğun üstün zekâsı veya özel yetenekleri göz önüne alınarak normal süresinden bir veya iki yıl önce okula başlamasının sağlanmasıdır. Bunu savunan kişiler gelişimi hızlı ilerleyen bir çocuğun okula başlatılmamasının onun gelişimine engel olacağı görüşündedir. Ancak, çocuğun okula başlayacağı dönemde bedensel, duygusal ve toplumsal gelişimi yani okul

olgunluğunun oluşup oluşmadığı dikkate alınmazsa birçok sorun ortaya çıkabilir (Akkanat, 2004).

Sınıf atlatma yöntemi ise çocuk okula başladıktan sonra zihinsel gelişimi ve okul başarısı göz önüne alınarak, okulda oluşturulan uzman bir ekibin değerlendirmesi sonucu bir veya iki üst sınıfta eğitimine devam etmesinin sağlanmasıdır. Bu uygulamada sakıncalı görülen kısım ise çocuğun bilişsel ve zihinsel olarak kendisine daha uygun bir ortamda olmasına karşın bedensel ve duygusal gelişiminin geride kalmış olması durumunda yeni ortamında sosyal – duygusal problemler yaşayabilecek olmasıdır. Araştırmacılar bu uygulamanın ortaöğretimde ve özellikle üniversitede uygulanmasının söz konusu sakıncaları ortadan kaldıracak ve iyi sonuçlar alınabileceğini belirtmektedirler (Akkanat, 2004).

2.5.3. Zenginleştirme

Zenginleştirme stratejileri süreç ve içeriğe ilişkin hedeflere ulaşma yöntemleridir. Süreçlerden yaratıcı düşünme, problem çözme, kritik düşünme, bilimsel düşünme vb. içerikten ise, bu süreçlerin geliştirildiği ders konuları, projeler ve etkinlikler kastedilmektedir (Davaslıgil, 2004a, s. 236).

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciye birçok alanda zenginleştirilmiş etkinlikler sunmak amacıyla; yaz kampları, hafta sonu programları, bağımsız çalışma ve araştırma, sanat projeleri gibi çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirme stratejileri arasında bağımsız çalışma ve araştırma projeleri, kültüre ve bilime dayalı alanlarla veya mesleki imkânlarla tanışmalarını sağlayacak geziler; cumartesi programları, sınıfta veya okulun kaynak odasında oluşturulan öğrenme merkezleri, hukuk ve politikayla ilgili lise öğrencileri için sahte, mahkemeler oluşturup yargılama turnuvaları oluşturma, iletişim sanatı, matematik, fen, sosyal bilimler, görsel sanatlar, müzik, desen, yönetim, liderlik, tiyatro, dans, yabancı dil, psikoloji, güneş sistemi, bilgisayar vb. gibi alanlarda yaz programları, mentorluk uygulamaları sayılabilir (Davaslıgil, 2004a, s. 236). Yatay ve dikey olmak üzere iki türlü zenginleştirme yapılabilmektedir. Yatay zenginleştirmede etkinlik ve ders türünü artırma söz konusudur. Dikey zenginleştirmede ise o konu ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirilmiş normal sınıf modelinde, üstün yetenekli çocuklar için yaşlarıyla merak ilgi ve yeteneklerine cevap verecek şekilde hazırlanmış keşfetmeye yönelik aktiviteler, grup eğitim alıştırmaları yer almaktadır. Sınıf

programına, normalde bulunmayan daha zor konular ve farklı materyaller, değişik öğrenme alanları eklenmektedir (Ersoy ve Avcı, 2004, s. 203).

2.6. Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitiminde Okul Örgütlenmesi

Okul örgütü temelde üç boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; öğrenci, öğretmen ve velidir. Yönetici ise okul politikalarını belirleyerek diğer üç boyutun nasıl organize olacağına yön vermektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarının sağlanabilmesi için de bu boyutların tümünün mükemmel bir uyum içerisinde olması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için yöneticilere ve öğretmenlere düşen görevler ve ailelerin dikkat etmesi gereken hususlarla birlikte akran ilişkilerinin iyi organize edilebilmesi önemlidir.

2.6.1. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Arkadaşlık İlişkileri

Silverman (1993)'a göre arkadaşlık yetişkinler ve çocuklar için tartışılmaz bir ihtiyaçtır. Çocukların okul hayatının renklenmesi arkadaşlarının olup olmasına bağlıdır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri ve sosyal uyumlarının gerçekleşebilmesinde baskın özelliklerinin etkisi ön plana çıkmaktadır. Gross (2002) çalışmasında üstün zekâlı ve yetenekli çocukların arkadaşlık beklentilerinin normal akranlarına göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Roedell (1984) bu çocukların sosyalleşebilmesini etkileyen faktörler arasında erken gelişmişlik düzeylerini, duygusal yoğunluklarını, karmaşıklıklarını ve mükemmeliyetçiliklerini saymıştır.

Coleman ve Cross (2001)'un araştırma sonuçlarına göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin arkadaşlık kurmak istediği topluluk, yaş farkı ne olursa olsun kendi zihinsel akranlarıdır.

Austin ve Draper (1981)'a göre üstün zekâlı ve yeteneklilerin ilköğretim ve ortaöğretim döneminde arkadaşlık ilişkileri farklılık göstermektedir. İlköğretim döneminde akranları tarafından sevilen, hatta akranları arasında popüler olan çocuklar olabilmekteler. Orta öğretim döneminde ise ergenlikle birlikte bu popülerlik açıkça gözükmemektedir bunula birlikte ergenlik dönemindeki üstün zekâlı ve yetenekli kızlar akranları arasında daha düşük bir statüye sahiptirler.

Gross (2002) çocukların arkadaşlık kurma eğiliminin kronolojik yaşa göre mi yoksa zihinsel yaşa göre mi olduğunu tespit etmek üzere yaptığı bir araştırmada 700 çocukla standart bir anket çalışması yapmıştır. Çocukların yaş aralığı 5-12'dir ve araştırma grubu normal, üstün zekalı ve yetenekli ve ileri düzeyde üstün zekalı ve yeteneklilerden oluşmaktadır. Araştırma, çocukların arkadaşlık kavramının hiyerarşik ve yaşla bağlantılı evrelere göre gelişme gösterdiğini ortaya koymuştur. Yine arkadaşlık beklenti ve inancının yaşla birlikte daha gelişmiş ve karmaşık olduğunu belirtmiştir. Bu karmaşıklığı açıklayacak nitelikte olan bir başka araştırmaya göre üstün zekâlı ve yeteneklilerin sosyal ve duygusal gelişimleri üç risk alanına göre etkilenmektedir. Bunlar; (1) akranlarına göre akademik başarılarının getirdiği fark ve eş zamanlı olmayan gelişimlerinin doğurduğu problemleri (2) potansiyellerinden düşük başarı göstermeleri ve mükemmeliyetçilik gibi yeteneklerine karşı oluşturdukları psikolojik tepkiler ve (3) üstün zekâ ve yetenek dışında DEHB'li olma ve özel öğrenme güçlüğüne sahip olma gibi iki kere farklı olmalarıdır (Neihart vd, 2002, akt. Oğurlu, 2010).

Roedell (1984)'a göre üstün zekâlı ve yeteneklilerin sosyal uyum problemleri yaşamalarının sebebi bu çocukların akranlarıyla zihinsel yetenek ve duygusal olgunluk bakımından ortak yönlerinin çok az olmasıdır. Akranlarıyla aralarında sayılan özellikler bakımından önemli bir fark olması kendi yaş gruplarıyla arkadaşlık kurmalarını zorlaştırmaktadır. Roedell ve Neihart gibi Coleman ve Cross (1988) da sosyal uyum zorluklarına üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bazı özelliklerinin neden olduğunu ifade etmiştir. Coleman ve Cross'un değindiği özellikleri ise üstün zekâlı çocuklar kendilerini farklı hissetmeseler bile kendilerini diğerlerinin farklı algıladığını ve bunun sonucu olarak bu algının sosyal ilişkilerini zedelediğini düşünmeleridir (Akt. Rimm, 2002). Lee (2002)'nin aktardığına göre üstün zekâlı ve yetenekli çocukların bağımsız olma ve içsel motivasyona sahip olma özellikleri vardır. Bununla birlikte kendi ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak sorumluluk ve görev alma kapasitesine sahiptirler. Bunlar da üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyalleşmesini zorlaştırmaktadır (Renzulli ve Reis, 1997).

Swiatek (1995) yüksek seviyede üstün zekâlı öğrencilerin toplumsal baş etme stratejileri üzerine bir çalışma yapmıştır. Üstünlük seviyesi arttıkça üstün olduğunu inkâr etme oranının da arttığını ifade etmiştir. Swiatek'e göre bu inkârın sebepleri kendilerinden beklenen çok yüksek SAT (Amerikan yüksek okul ve üniversitelerine giriş sınavı) puanlarına, son derece iyi bir akademik başarı baskısına veya akranları gibi davranırlarsa sosyal anlamda daha çok kabul

edileceklerine dair bir inançlarının oluşmasıyla alakalı olabilir. Ayrıca yine aynı araştırmanın sonucuna göre sözel alanda üstün zekâlı olanlar kendilerini, sayısal alanda üstün olanlara göre sosyal olarak daha az kabul edildiklerine inanmaktadırlar.

Oğurlu (2010)'nun yaptığı alanyazın tarama çalışmasında ulaştığı sonuca göre, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların sosyal uyum konusunda ciddi problem yaşamadıkları ve en azından diğer çocuklar kadar uyumlu olduğunu ortaya koymuştur. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların arkadaşlıklarını etkileyebilecek bazı özellikleri bulunduğunu ve hem ailelerin hem eğitimcilerin bu özelliklerin farkında olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bu özelliklerin getirdiği ihtiyaçları karşılayabilecek eğitim ortamı ve sosyal imkânlar sağlanması gerekmektedir.

2.6.2. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Aileleri

Aile, çocuğun gelişiminde özellikle okul öncesi dönemde en büyük rol sahibidir. Okul döneminde ise okul ile işbirliğinin kurulup kurulmamasına göre çocuğun bilişsel ve sosyal – duygusal gelişiminde büyük bir pay sahibidir. Okullarda sağlanan özel eğitimle aile ve yakın çevre ortamlarındaki yaşamın birbiri ile uyumlu, birbirini destekleyen, pekiştirir nitelikte olması gerekir (Akarsu, 2004b).

Ebeveynler ve yakın çevre; üstün zekalı ve yetenekli bir çocuğun özellikle değerler, motivasyon, özbenlik, ilgiler, tutumlar, duygusal gelişim ve sorumluluk duygusu açısından önemli rol oynamaktadır (Mönks, 2000; akt. Levent, 2013). Ailenin bu kadar çok alanda bu kadar önemli rolü olmasına karşın üstün zekâlı ve yetenekli bir çocuğa sahip olmanın getirdiği sorumluluk ve zorlukları her ailenin başarıyla atlatabildiğini söylemek güçtür.

Toplumun en temel ve en küçük kurumu olan ailenin ülkemizde bu bağlamda karşılaştığı en önemli sorun farklılıkla baş etme sorunudur. Ailelerin büyük bir kısmı üstün yeteneğin ne demek olduğunu, çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve ailecek ne yapmaları gerektiğini bilmemektedir. Fark ettikleri tek durum çocuğun farklı olduğudur. Bu farklılık zaman içerisinde genellikle bir avantaj değil dezavantaj olarak ortaya çıkar ve ailenin çözmesi gereken bir dizi sorun halini alır (Akarsu, 2004a).

Ailelerin yaptığı yanlışlardan birisi çocuğunu akranlarıyla kıyaslamaktır. Üstün yetenekli, yani doğası gereği öbür çocuklardan bazı açılardan farklı olan bu

tür çocuklar kendi üstünlüklerinin yadırganmasına ve zaman zaman da bu yüzden dezavantajlı duruma düşmeye, hatta cezalandırılmaya katlanmak zorunda kalırlar. Çevrenin baskısının daha belirleyici olduğu küçük yaşlarda ve ergenlikte bu durum yeteneklerin söndürülmesi, baskı altında tutulması ya da başka kanallara yönlendirilmesi gibi durumlara yol açabilir (Akarsu, 2004a).

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul ortamında ve sosyal yaşantılarında akranları arasında sorun çıkararak, dersin akışına veya oyunun devamlılığına engel olan çocuklar olarak görüldükleri durumlar vardır. Genelde, sorunlu çocuklar sorunlu ailelerden geldiği gibi, sıhhatli bir şekilde gelişen çocuklar da kendi aralarında olumlu etkileşim içinde olan ve çocuk yetiştirme kurallarını doğru uygulayan sıhhatli ailelerden gelmektedir. Bu nedenle, aileler çocuk yetiştirme konusunda eğitilmelidirler (Davaslıgil, 2004c). Aile ortamında yaşanan problemler üstün zekâlı ve yetenekli öğrencinin okul yaşantısındaki başarısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda okul yaşamında başarısız olan üstün zekâlı çocukların ailelerinde görülen özellikler şu şekildedir (Çağlar, 2004b, s. 411-412):

- a. *Ya çocuğu fazla koruyor, ya reddediyor yahut ondan çok şeyler bekliyor. Bu çocuklarda aşırı kaygıların oluşmasına yol açıyor.*
- b. *Ana babalar arasında sık sık çatışmalar oluyor ve çocuk eğitimi konusunda belirgin fikir ayrılıkları görülüyor.*
- c. *Genellikle ana baba çocuğa karşı kararsız, birbirinin zıddı olan tavırlar almaktadır. Bugün ödüllendirdiği bir davranışı yarın cezalandırmaktadır.*
- d. *Ana baba boşanmışlar veya ayrı yaşamaktalar.*
- e. *Ana baba kendi problemlerinin sebebi olarak çocuğu görüyor ve onları suçluyorlar.*
- f. *Evde baba yoktur, sadece mutsuz, çocuğuna karşı kötü niyet ve düşmanlık hisleri duyan bir anne vardır.*
- g. *Genellikle ailenin yaşamı ya baba ya ana hâkimiyetine dayalı olarak kontrol ediliyor ve sürdürülüyor.*
- h. *Ana babanın çok az demokratik olduğu görülüyor.*

Üstün yetenekli bir çocuğun diğer tüm çocuklar gibi sevgi ve anlayışa ihtiyacı vardır. Fakat üstün yetenekli çocuklar heyecan verici düşüncelerini eyleme geçiremedikleri zaman kırgınlık ve kızgınlık yaşayabilirler. Bu yüzden anne-baba, çocuğun anlatmak istediklerini dinlemeye çalışmalı ve ilgi duyduğu alanlarda kendini

geliştirmesine yardımcı olmalıdır. Ayrıca ne kadar olağanüstü bir yeteneğe ve zekâyâ sahip olursa olsun her çocuğun zaman zaman oynamak ve dinlenmek istediğini unutmamak gerekir (Treffinger vd, 2010; akt. Levent, 2013).

Ailelere düşen görevlerden birisi çocuğun yaşantılarının zenginleştirilmesidir. Çocuğun farklı kişiler, mekânlar ve nesnelere etkileşiminin sağlanması yaşantılarını zenginleştirecektir. Çocukların beklenmedik durumlarla karşılaştırılması onların uyum ve baş etme becerilerini geliştirecektir. Bunun yanında özgüvenlerinin artırılması üstün zekâlı ve yetenekliler için küçük yaşlardan itibaren verilecek temel eğitimlerinin kaçınılmaz bir parçasıdır (Akarsu, 2004a).

Ailelerin aşamadığı en büyük sıkıntılardan birisi de kurumsal destekten mahrum olmaktır. Her aşamada hangi okul, hangi program, hangi öğretmen soruları yanıtızsız kalmaktadır. Göstermelik bilim ve sanat merkezleri, özel üstün yetenekliler iddiasındaki okulların felsefe, mevzuat ve akademik kısıtlılıkları; alanda yetişmiş uzmanların niceliksel ve niteliksel yetersizliği, teşhis araçlarının büyük bir kısmının çağdışı standartlarda olması ailelerin çaresizliğinin belli başlı sebepleridir (Akarsu, 2004a). Bu noktada öğretmen ve okul yöneticilerine büyük bir sorumluluk doğmaktadır. Okul bileşenlerinin alandaki gelişmeleri takip etmeleri, bilimsel yayınlardan haberdar olmaları ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını çağın gerektirdikleri ile birlikte harmanlayarak aileye destek olmaları büyük bir öneme sahiptir.

2.6.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Öğrencinin ihtiyaç duyduğu eğitimi alabilmesinde en önemli faktörlerden öğretmendir. Öğretmen ve öğrencinin bir arada geçirdiği kırk dakikalar tamamen öğretmenin niteliklerine bağlı olarak öğrencinin bugünün ve geleceğinin şekillendiği anlardır. Bu nedenle bu başlık altında öncelikle öğretmenlik mesleğinin tanımına bakmak gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından (2006) öğretmen "*Sınıfında bulunan öğrencilerin bilişsel, fiziksel, sosyal, dil, duygusal, kültürel gelişleri açısından tanıyan ve öğrenme biçimlerini, güçlü ve zayıf yönlerini, ilgi ve ihtiyaçlarını bilen kişi*" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre öğretmen, öğrencinin ihtiyaçlarının tespit edilmesinde sorumlu kişidir. Öğretmenler üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için amaç belirler, öğretim yöntemi ya da stratejiler seçer, değerlerin oluşumuna yardım

eder ve belki de en önemlisi öğrenciler için modeller ortaya koyarlar (Davaslıgil, 2004b, s. 82).

VanTassel-Baska ve Johnsen (2007) üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikleri konu alan bir çalışma yapmışlardır. Bu yeterliliklerin standart haline gelmesine yönelik olan çalışmada, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenciler konusunda sahip olmaları beklenen on ayrı alan belirlenmiştir. Bu alanlar; üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminin temel gerekçeleri, öğrencinin gelişim özellikleri, bireysel öğrenme farklılıkları, öğretim stratejileri, sosyal etkileşimleri öğrenme, dil ve iletişim, öğretimi planlama, değerlendirme, profesyonel ve etik uygulamalar ve işbirliğidir. Bu bilgiler ile birlikte öğretmenin niteliğinin ve mesleki yeterliliklerinin önemi ortaya çıkarmaktadır.

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklara öğretmenlik yapacak kişilerde bulunması gereken yeterlikler konusunda yapılmış çeşitli araştırmalar vardır. Bu araştırmalar sonucunda belirlenen en önemli öğretmen yeterliliklerinin ilk onu aşağıda sıralanmıştır (Akkanat, 2004, s. 183):

- *Öğrenmeye ilgili ve yeterli olma,*
- *Öğretimde sıra dışı yöntem ve yeterliliklere sahip olma,*
- *Adil ve tarafsız olma,*
- *İşbirlikçi demokratik tutum,*
- *Esnek olma,*
- *Esprî duygusuna sahip olma,*
- *Ödüllandirme ve takdir etme becerilerine sahip olma,*
- *İlgi alanında çeşitlilik gösterme,*
- *İnsanların sorunlarıyla ilgilenme,*
- *Hoş bir dış görünüş ve tavra sahip olma.*

Her öğrencinin ilgi, yetenek ve becerileri birbirinden çok farklıdır. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan olası üstün yetenekli öğrencilerin mevcut yeteneklerini fark etmeleri mesleki bilgi ve becerilerle donanımlı olmalarını gerektirmektedir. Aksi takdirde birçok üstün yetenekli birey okullarda fark edilmeden çoğunluk içinde gözden kaçabilirler (Levent, 2011a). Üstün zekâlılığın tanımı belli bir oranda okul ve sınıf kompozisyonunu da etkilemektedir. Başka bir ifadeyle,

eğitimcilerin benimsedikleri üstün zekâ tanımı veya kavramı, eğitimcilerin üstün zekâlı öğrencileri tanılamalarını, onlara yönelik programlar sunmalarını ve üstün zekâlılar eğitim programlarının nihai başarılarını etkilemektedir (Schroth ve Helfer, 2009). Diğer yandan, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri belirlemek ve onlara yönelik dersler işlemek sorumluluğunu taşıyan öğretmenler, bu öğrencilerin nasıl belirleneceği ve onların ihtiyaçlarına yanıt verecek derslerin nasıl tasarlanacağı konusunda karar vermede sıkıntı çekmektedirler (McClellan, 1985).

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin farklılıklarını anlayabilmesi, ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve doğru şekilde yönlendirebilmesi için, öğretmenlerin de üstün yetenekli olması gerekmektedir, öğretim verdikleri alanlarda uzman düzeyinde yeteneğe sahip olmaları gerekmektedir (Sak, 2011). Cashion ve Sullenger (1996) tarafından belirtildiği gibi, öğretmenler genelde kendi üstün zekâ kavramlarına sahip olmaktadır. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerle donatılmasına hizmet öncesi eğitim döneminde başlanması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu kadar vurgulanıyor olması eğitim fakültelerinin müfredatlarında eksiklik olduğu izlenimini ortaya koymaktadır. Uygun öğretmen eğitiminin verilmesindeki yetersizlikler veya eksiklikler, öğretmenlerin yanlış kavramlara sahip olmalarına veya var olan yanlış bilgi ve dogmalarını devam ettirmelerine neden olabilmektedir (Sak, 2011). Lichtenwalter (2010) üstün zekâlı öğrenciler konusunda eğitim almamış öğretmenlerin, bu öğrencilere karşı olumsuz tutum sergileyebildikleri, onları göz ardı ederek sınıflarında rutin öğretim süreçlerine devam etme eğiliminde olduklarını belirtmektedirler.

Öğretmen tutumu, sınıftaki öğrenci topluluğunun niteliği, ders programlarının niteliği vb. sebeplerle, üstün zekâlı öğrenciler okullarda yeteneklerini geliştirme fırsatı bulamamakta; yaratıcı olmayan ortamlarda, dersi dinleyemez, konuya odaklaşamaz hale gelmekte, yeteneklerini ve zekâlarını yeterince kullanamamaktadırlar. Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin normal bir sınıf içinde, başarılı gibi görünseler de, aslında sahip oldukları yeteneklerin çok altında bir başarı sergiledikleri belirtilmektedir (Lichtenwalter, 2010, s. 92). Sınıf içinde öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi, uygun yöntemlerin seçimi ile doğru orantılıdır. Seçilen strateji, yöntem ve teknik öğrenciyi etkin hale getirecek ve hedefe ulaştıracak biçimde olmalıdır (Demirel, 2005).

Öğretmen ve yöneticilerin, teorik yaklaşımları ve bunların sınıf içindeki sonuçlarını bilmelerinin önemi büyüktür. Çünkü aşırı derecede iyimser ve gerçek

dışı beklentiler üstün yeteneklilerin eğitiminde en az olumsuz tutumlar kadar zararlıdır. Öğretmenlerin belirli bir konuda grup dinamiği becerilerine sahip olmaları, ileri düzeyde teknik stratejiler kullanmaları, araştırma eğiliminde olmaları ve bilgisayar teknolojisine ilişkin bilgilere sahip olmaları gerekmektedir (Rogers, 1989).

2.6.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Yöneticinin Rolü

Okul yöneticileri konuları gereği okulun, öğretmenleri, velileri, öğrencileri ve diğer personeli için bakacağı yönü belirleyen, yol haritasını çizen kişidir. Özel okullarda okul yöneticileri, kurucu – öğretmen – veli arasındaki denge unsuru olmakla birlikte kendi nitelikleri doğrultusunda okulun tüm faaliyetlerini öğrencinin yüksek yararını gözeterek organize etmekle sorumludur. Araştırmalar başarılı okul yöneticilerinin genel olarak aşağıdaki özelliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Şişman ve Turan, 2004, s. 130):

- *Genellikle zamanlarını öğrenme konularına ayırmakta ve bir başöğretmen rolü oynamaktadır.*
- *Öğrencilere karşı derin bir sevgi ve muhabbet beslemekte ve onlara güvenmektedirler.*
- *Okulda işbirliğine dayalı ortaklaşa iş yapma konuları üzerinde yoğunlaşmakta olup insanlarla birlikte etkili çalışma becerilerine sahiptirler.*
- *Okul ve eğitimle bütünleşmiş olup okul başarısını en üst seviyeye çıkarmak için büyük çaba harcamaktadırlar.*
- *Okul müdürlüğünü, bürokratik bir görev olmaktan çok bir davayı gerçekleştirmenin aracı olarak görmektedirler.*
- *Değişme ve yeniliklerin farkında olup, okul geliştirme konusunda iyi bir strateji lideridirler.*

Şüphesiz okul yöneticileri okul politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında izledikleri yol ile öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde ve öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarında ve başarı göstermelerinde etkilidirler. Heck (1990) okul müdürlerinin öğrenci başarısı üzerindeki geçmiş bilgi ve deneyimlerinden kaynaklanan tutumlarının etkisini incelediği çalışmada, yöneticilerin öğrenci başarısı ve tutumları üzerine etkisine vurgu yapmıştır.

Özel eğitim öğrencilerinin bulunduğu okullarda yönetici olmak normal görevlerinin dışında farklı dengeler arasında bir köprü kurabilme becerisi gerektirmektedir. Okul yöneticileri, üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitim programları hakkında uygulanabilir fikirler üretmede, teşvik etmede, açıkça destek vermede önemli imkânlar sahiptir. Ayrıca programların yapılmasında ve uygulanabilir olmasında da en büyük sorumluluk sahibidirler. Üstün yeteneklilerin eğitiminde her ne kadar aile, öğretmen ve öğrenci büyük bir öneme sahip olsa da okul yöneticileri destek olmazsa üstün zekâlı öğrencilere verilen hizmetler eksik ve parçalanmış olur (Lewis, Cruzeiro ve Hall, 2007). Christine'in (2003) özel okul ve devlet okulu yöneticilerinin deneyimlerine odaklandığı çalışmasında bazı farklılıklara rağmen iki tür okul yöneticisinin de önemli olarak uyguladıkları şeyler aynıdır. İkisi de üstün yetenekli öğrencilerin iyi iletişim becerilerine sahip olmasının ve sosyal duygusal gelişimlerinin önemini vurgulamışlardır. Açıkça görüldüğü üzere okul yöneticileri öğrencinin akademik uyumunun ve hedef kazanımların edindirilmesinin yanı sıra öğrencinin sosyal – duygusal gelişimini de önemsemelidir.

Üstün yeteneklilere eğitim-öğretim sunan bir okulda okul yöneticisinin temel fonksiyonları şöyle sıralanmaktadır (Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyon Raporu, 2004, s. 492):

- *Öğrenci ve öğretmenler için entelektüel gelişmeyi ve yaratıcılığı özendirici koşulların oluşturulması*
- *Mevcut malzeme, insan ve finans kaynaklarını özel eğitimin özel koşullarında en verimli şekilde kullanılmasının sağlanması*
- *Kendi davranışları ve yaşam biçimi ile eğitim programın amaçlarına model oluşturması.*

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak yürütülmüştür. Strauss ve Corbin (1990; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016), nitel çalışmaları tanımlarken, nicel çalışmalarda kullanılan istatistiksel yöntem yerine verilerin daha detaylı toplanmasını ve katılımcılara sorulan soruların irdelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemi olduğunu aktarmış ve bu sayede verilerin detaylandırılarak ortaya konmasının sağlandığını vurgulamıştır. Merriam ve Tisdell'a (2015) göre nitel çalışmalarda varılan sonuçlar betimleyici özelliğe sahiptir. Nitel araştırma, yaşanmış deneyimlerin ve konuyla ilgili görüşlerin derinlemesine aktarılmasına ve anlaşılmasına olanak tanır. Nitel araştırmanın alt türü olarak, olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, algılar, deneyimler, yönelimler, kavramlar durumlar gibi çeşitli biçimlerde yer alabilmektedir. Bireylere tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamının kavranmadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 69).

Bu çalışmada üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özel okullarda aldıkları eğitim bir fenomen olarak ele alınmış ve bu fenomenin derinlemesine anlaşılması için farklı boyutları ile derinlemesine bir analiz süreci gerçekleştirilmiştir.

Nitel çalışmada toplanan veriler tümevarım yoluyla incelenerek bir sonuçta varılır. Bu araştırma benimsenmiş yaklaşım bakımından yorumlayıcıdır. Katılımcıların, araştırmacının sorularına verdiği cevaplar yaşantılarını yansıtmaktadır. Yorumlayıcı yaklaşımın gereğine göre araştırmacı sorularına cevap ararken katılımcıların yaşantılarını olduğu biçimiyle açıklamayı tercih etmiştir. Araştırmada birden fazla özel ilkökul ve ortaokul yöneticisi ile görüşme yaparak bulgular birbiri ile karşılaştırılmıştır. Araştırmacı bütün görüşmelerinde yarı

yapılandırılmış bir görüşme formu ile aynı boyutlar hakkındaki veriyi toplayarak ve verileri birbiri ile karşılaştırarak yaparak yorumlamıştır.

Bu çalışmada, özel ilkokul ve ortaokullarda görev alan okul yöneticilerinin, kurumlarında öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul deneyimlerine ilişkin görüşlerine odaklanarak yorumlayıcı bir araştırma süreci yürütülmüştür.

3.1. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aşamasında nitel veri toplama yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir (Cohen, Manion ve Morrison, 1994, akt. Türnüklü, s. 544). Yıldırım ve Şimşek'e (2016, s. 71) göre olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Çünkü olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir.

Bu çalışmada görüşme tekniklerinden birisi olan yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğine göre biraz daha esnektir. Bu tekniğe göre araştırmacı soracağı soruları öncesinde planlar ve hazır hale getirir. Ayrıca araştırmacı istediği takdirde görüşmenin akışına bağlı olarak görüşmenin gidişatını soracağı alt sorularla etkileyebilir ve katılımcının daha ayrıntılı bilgi vermesini sağlayabilir. Eğer kişi bazı soruların cevaplarını başka soruların cevapları içerisinde yanıtlamış ise aynı sorular sorulmayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin belirli bir düzeyde standart oluşu ve esnekliği eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünüm vermektedir (Türnüklü, 2000, s. 547).

Bu çalışmada görüşme formu hazırlanırken problem ve alt problemler dikkate alınarak araştırılan durumu kapsayacak sorular seçilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu eğitim fakültesinde görev yapan iki uzmanın görüşüne sunulmuş ve geri bildirimler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra bir yönetici ile deneme görüşmesi yapılmış ve bu görüşmenin gidişatı dikkate alınarak sonda soruları belirlenmiştir.

Araştırmacının hazırladığı görüşme formunun yer aldığı bir davet mektubu ile potansiyel katılımcılara ulaşılmıştır. Davet mektubunda, katılımcıların isim ve kurum bilgilerinin gizli tutulacağı, gönüllülük esasına göre görüşme gerçekleştirileceği dolayısıyla istedikleri anda görüşmenin sonlandırılabilceği belirtilmiştir. Davet mektubunun ilk kısmında katılımcı özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular yer alırken ikinci kısmında ise asıl görüşme sorularına yer verilmiştir. Sonda soruları ise mektupta yer almamıştır. Okul yöneticilerinin onayını takiben gerçekleştirilen görüşmeler, izin veren katılımcılar ile ses kaydı yaparak, diğerleri ile detaylı bir Şekilde not alarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra görüşmeler yazıya dökülmüş ve analiz edilmeye başlanmıştır. Araştırmada katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla kişilere ve kurumlara kod isimler verilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin tümü mesai saatleri içerisinde ve yöneticileri çalıştıkları kurumlarda ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir. Bu sayede araştırmacı, yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler ile iletişim halinde iken gözleme Şansı bulmuştur. Bu gözlemler sadece yorumlama sırasında destekleyici Şekilde kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu ve rneklem

Araştırmanın erevesi oluşturulurken görüşme yapılacak kişilerin okul yöneticileri olması gerektiği belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin, kurum politikaları, veli, ğretmen, akran ilişkileri boyutları dikkate alındığında tam merkezde bulunuyor olmaları ve araştırılan olguyla en geniş perspektifte deneyim sahibi olmaları bu araştırmanın katılımcısı olarak seçilmelerine zemin olmuştur. Araştırma kapsamında görüşme yapılacak okul yöneticilerinin belirlenmesi için Şu kıstaslar göz önüne alınmıştır: (1) kurumun özellikle üstün zekl ve yetenekli öğrenciler için eğitim verdiği iddiasının bulunmaması, (2) normal öğrencilerden oluşan en az bir sınıfta en az bir tane üstün zekl ve yetenekli ğrenci bulunması, (3) okul yöneticisinin belirtilen ilk iki durumla ilgili birçok yaşantıya sahip olabilece kadar kurumda çalışmış olması. Bu nedenlerle bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden kartopu rneklemesi yöntemi kullanılarak araştırma grubuna girecek okullar ve yöneticiler belirlenmiştir. Süreç, araştırmacının ilgili kıstasları taşıdığına inandığı katılımcılar ile başlatılmıştır. Görüşme yapıldıkça katılımcılar tarafından önerilen okul ve yöneticilere ulaşma yoluna gidilmiştir. Katılımcılar kartopu rneklemesi ile oluşturulduğu için özellikleri de farklılıklar göstermiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre nitel araştırma geleneği içinde gelişen amaçlı örneklem yöntemleri tam anlamıyla nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmıştır ve amaçlı örneklem yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur. Gizlilik esası gereğince katılımcıların isim ve kurum

bilgileri gizli tutulmuştur. Tablo 3.1.'de katılımcı okul yöneticilerine ait bilgilere detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Araştırma çerçevesinde yedi farklı özel okulda görev yapan müdür yardımcısı ve bu kurumlardan farklı olarak iki özel okul müdürü ile yapılan görüşmelerde özel okul yöneticilerinin kurumlarında bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili okul – öğretmen – akran – veli ekseninde deneyimlerine dayanan görüşleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Katılımcı yöneticilerin görüşlerine bulgular, sonuç ve tartışma bölümlerinde alt problemlerle ve ilgili temalarla ilişkilendirilerek yer verilmiştir. İlgili yöneticilerle yapılan görüşmeler ile veri doyumuna ulaşıldığına karar verildiği için yapılan görüşmelerin araştırma açısından yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcı Okul Yöneticilerinin Bilgileri

Okul Adı	Yöneticinin İsmi	Yönetici Hakkında Genel Bilgi	Yöneticinin Kurumdaki Görevi	Toplam Yöneticilik Deneyimi	Toplam Mesleki Deneyim	Yöneticinin Çalıştığı Kurumdaki Tecrübesi	Yöneticinin Branşı	Yöneticinin Eğitim Durumu
Özel A Ortaokulu	Gülşah	Kadın - 41 Yaşında	Müdür Yardımcısı	12 Yıl	20 Yıl	5 Yıl	Tarih Öğretmeni	Yüksek Lisans
Özel B Ortaokulu	Hande	Kadın - 52 Yaşında	Müdür yardımcısı	23 yıl	27 Yıl	4 Yıl	Coğrafya Öğretmeni	Yüksek Lisans
Özel C Ortaokulu	Murat	Erkek - 35 Yaşında	Müdür yardımcısı	3 yıl	13 Yıl	3 Yıl	Beden Eğitimi Öğretmeni	Lisans
Özel D İlkokulu	Ozan	Erkek - 41 Yaşında	Müdür Yardımcısı	2 Yıl	12 Yıl	7 Yıl	Beden Eğitimi Öğretmeni	Lisans
Özel E Ortaokulu	Gülin	Kadın - 38 Yaşında	Müdür Yardımcısı	4 Yıl	16 Yıl	13 Yıl	Fen Bilimleri Öğretmeni	Yüksek Lisans
Özel F İlkokulu	Ela	Kadın - 36 Yaşında	Müdür Yardımcısı	3 Yıl	13 Yıl	3 Yıl	Türkçe Öğretmeni	Lisans
Özel G İlkokulu	Solmaz	Kadın - 37 Yaşında	Müdür Yardımcısı	1 Yıl	14 Yıl	8 Yıl	Beden Eğitimi Öğretmeni	Lisans
Özel H İlkokulu	Eylem	Kadın - 47 Yaşında	Müdür	11 yıl	25 Yıl	3 Yıl	Eğitim Bilimleri	Yüksek Lisans
Özel I İlkokul / Ortaokulu	Ahmet	Erkek - 46 Yaşında	Müdür	20 Yıl	24 Yıl	12 Yıl	Eğitim Bilimleri	Doktora

3.3. Durum Çalışmasında Geçerlilik ve Güvenirlik

Lincoln ve Guba (1985; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016) nitel araştırmanın niteliğini arttıracak birtakım stratejiler önermektedir. Ancak bu önerileri nicel

araştırmada geleneksel olarak kabul gören ve önemli değer ölçütleri olarak ön plana çıkarılan “geçerlik” ve “güvenirlik” kavramları çerçevesinde değil; nitel araştırmanın doğasına uygun olabileceğini düşündükleri alternatif kavramlarla yapmaktadırlar. Bu çerçevede “iç geçerlik” yerine “inandırıcılık,” “dış geçerlik” yerine “aktarılabirlik,” “iç güvenilirlik” yerine “tutarlılık” ve “dış güvenilirlik” yerine “teyit edilebilirlik” kavramlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Bu çalışma da nitel araştırma deseni üzerinde kurulduğu için araştırmacı geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını nitel desene uygun olacak şekilde gerçekleştirmiştir.

Araştırmanın inandırıcılık boyutunu sağlamak üzere araştırmacı katılımcılarla görüşme öncesi birkaç kez telefonla iletişim kurarak yakınlık ve tanışıklık sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca görüşme sorularını yöneltmeden önce bir süre sohbet ederek güven ortamı oluşturma çabasıyla görüşülen kişilerin verdikleri yanıtlarda daha samimi olmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Görüşme sırasında elde edilen verilere eleştirel bakış açısıyla yaklaşarak, bu verilerin araştırma sorularına yanıt verme yeterliği sorgulanmış ve gerektiği durumlarda önceki sorulara tekrar dönerek yeterli cevabın alındığı teyit edilmiştir. Yine inandırıcılık çalışmasını güçlendirmek üzere görüşmelerden sonra elde edilen ham veri tez danışmanı ile paylaşılarak ayrı ayrı kodlama yapılmış ve sonrasında bir araya gelerek değerlendirme toplantıları yapılmış kodların uygunluğuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Son olarak Erlandson ve diğerlerinin (1993; akt. Yıldırım ve şimşek, 2016) işaret ettiği üzere katılımcı teyidi alınmıştır. Ulaşılabilen katılımcılara ses kayıtlarının yazılı dökümü ulaştırılmış ve katılımcılardan ifadelerin doğruluğuna ilişkin teyit alınmıştır.

Aktarılabirlik çalışmasını yapmak üzere araştırmacı tarafından yine Erlandson ve diğerlerinin (1993; akt. Yıldırım ve şimşek, 2016) önerdiği üzere “ayrıntılı betimleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemeye uygun bir şekilde ham veri ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katılmamış “doğrudan alıntılarla” sunulmuştur.

Tutarlılık incelemesi yapmak üzere görüşmelere başlamadan önce oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki uzman akademisyene sunulmuş ve alınan dönütler doğrultusunda yeniden şekillendirilmiştir. Bunun yanı sıra verilerin benzer süreçlerde toplanmasına ve yukarıda belirtilen aktarılabirlik çalışması yapılırken verilerin sonuçlarla doğrudan ilişkilendirilerek doğrudan sunulmasına hassasiyet gösterilmiştir. Araştırma boyunca verilerin kodlanması ve kavramsallaştırılması sürecinde de düzenli olarak tez danışmanı ile değerlendirmeler yapılmıştır.

Son olarak teyit edilebilirlik çalışması yapılması adına araştırmacının dışından bir uzmandan, araştırmada ulaşılan bulguların, yapılan yorumların ve önerilerin ham verilere geri gidildiği zaman teyit edilip edilmediğine dair değerlendirme alınmıştır. Bütün analiz süreci ve bulguların ortaya çıkarılması aşaması da dâhil olmak üzere yapılan raporlamalar uzman görüşüne sunulmuş ve yüksek lisans öğrencileri ile odak grup görüşmeleri yapılarak ortaya çıkarılan bulgular değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlaması

Bu araştırmada, araştırmacı görüşmeler yoluyla elde ettiği veriyi içerik analizine tabi tutmuş ve ortaya çıkan bulguları yorumlamıştır. İçerik analizi ile araştırmacı, toplanan verileri açıklamak üzere, birbiri ile ilişkili kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamayı amaçlamıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre veri analizinde "anlam" ön plana çıkarılmaktadır. Anlamın ön plana çıkarılması ise, elde edilen bulguların kendi ortamı içerisinde yorumlanmasına bağlıdır. Araştırmacı, kendi yorumları ile elde ettiği verileri ve bundan çıkardığı sonuçların nasıl görüldüğünü ortaya koymuş ve bu şekilde okuyucuya araştırma sorusunun yanıtına ilişkin ek bakış açısı sunmaya çalışmıştır.

Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: (1) Verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 243).

Araştırmacı kodlama aşamasından önce bütün verileri satır satır okumuş ve araştırmacının amacı çerçevesinde önemli olan sözcük ve tümcelerden yola çıkarak kodları oluşturmuştur. Her katılımcının verdiği cevaplar ayrı ayrı soru sırasına göre kodlanmıştır. Daha sonra her katılımcının verdiği cevaplara dayalı kodlama çalışmasından yola çıkarak tüm katılımcıların kodlarından yola çıkarak soru sırasına göre ayrı bir kodlama yapılmıştır. Kodların birbiri ile ilişkilerine odaklanarak kategorize edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kategorizasyon işlemi Excel 2013 uygulaması kullanılarak tablolştırılmıştır. Bu aşamadan sonra ortaya çıkan kategoriler anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde -iç tutarlılık hususuna hassasiyet gözetilerek- alt temalar bulunmuştur. Alt temalar oluşturulduktan sonra kendi içlerinde tekrar düzenlenmiş, temalar oluşturulmuş ve alt problemlerle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirme yine Excel 2013 programı ile tablolştırılmış ve bulgularla ilişkilendirilerek yazma aşamasına geçilmiştir. Yapılan bu işleme ait bir örnek Şekil 2'de sunulmuştur.

Derinlemesine yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkarılan veriler okuyucuya sunulurken, yöneticilerin kendi ifadelerine odaklanılarak, kullandıkları sözcük ve ifadeler titizlikle incelenmiş ve Maxwell'in (1996; akt. Erdemet, 2017) işaret ettiği şekilde, araştırmacının ilgi çekici bulduğu "kısa anekdotlar"a yer verilmiştir. Hikâye şeklinde düzenlenen özetlerle Seidman'ın (1998; akt. Erdemet, 2017) kullandığı yöntem ele alınarak, özel okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimleri hakkında deneyimlerine dayalı görüşlerinin yansıtılmasına çalışılmıştır. Toplanan veriler araştırmacı tarafından geniş bir zamanda düzenlenmiş, ilk analizleri yapılmış ve verilerden çıkarılan anlamlar bir rapor haline getirilmiştir. Ulaşılabilen katılımcılar raporu okuyarak analizlerin kendi gerçeklerini yansıtmadaki yeterliliği ve sonuçların kendi algılarıyla ve yaşantılarıyla ilişkili olup olmadığını değerlendirerek düşüncelerini sözlü teyitle bildirmişlerdir. Ayrıca, araştırma sırasında araştırmacı tarafından gözlem notları tutulmuştur. Gözlem notları tematik analize tabi tutulmamış olup, bu gözlemler yorumlama sırasında destekleyici olacak şekilde kullanılmıştır.

ÜZY ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETMEN TUTUMLARI NASILDIR?	OLUMLU ÖĞRETMEN TUTUMLARI	KİŞİSEL ÖZELLİKLER	niyet vicdan hassasiyet öğrencilerle arasında bağ kurmak çaba tolere edebilme becerisi Öngörü tutum ve davranış çocuğun kişisel gelişimine katkı sağlama	
		AKADEMİK YETKİNLİKLER	sınıf yönetim şekli yaratıcı düşünce ders içeriğini planlama tecrübe sınıf düzenini koruma ÜZY öğrencilerin ihtiyaçlarını bilme Diğer öğrt destek alan alan öğretmeninin varlığı destek alan öğretmen ekstra çalışma yapma	
		KİŞİSEL ÖZELLİKLER	Gönülsüzlük Direnç gösterme Farklılıklara kapalı olma isteksizlik Öğrenciye ön yargılı olma Düşük iş ahlakı rehber öğretmene yönlendirme	
		AKADEMİK YETKİNLİKLER	yetersizlik alan eğitimi almamış olmak geleneksel bakış açısı ders dışı ilgilenme (sınıf ortamında farklılık yapmama) Öğrencinin durumunu yanlış değerlendirme	
	OLUMSUZ ÖĞRETMEN TUTUMLARI	AKADEMİK YETKİNLİKLER	İşe sahip çıkması Öğretim stratejilerinin düzenlenmesi Öğretmenin sınıfı dengelemesi Öğrenme ortamının düzenlenmesi Ek çalışma Ders içeriklerinin zenginleştirilmesi Çalışma ortamı yaratması Öğretmenin desteği	
		ÖĞRETMENDEN BEKLENTİLER	Öğrenci ile birebir iletişim Güven ilişkisi Kararlı tavır	
		REHBER ÖĞRETMENDEN BEKLENTİLER		
	BEKLENTİELR			
	Alt Problem	Tema		
	ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlköğretim Okullarında Öğretmen Tutumları Nasıl Dir?	Tema 3: Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği		
		3.1. Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencileri Konusunda Etik Bilinci		
		3.2. Öğretmenlerin, ÜZY Öğrenciler Konusunda Hazırbuluşluğu		
	3.3. ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yönetici Beklentileri			

Şekil 2: Kod-Kategori-Tema Çalışması Örneği

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma verileri metne döküldükten sonra yapılan içerik analizinde çalışmanın alt problemleri doğrultusunda yedi tema ve 15 alt tema ortaya çıkmıştır. Alt problemler, temalar ve alt temalar Tablo 4.1’de sunulmuştur. Bu bölümde yapılan içerik analizi sonucu ortaya çıkan bulgular yorumlayıcı bir yaklaşımla ayrı ayrı tartışılmıştır.

Tablo 4.1. Alt Problemler, Temalar ve Alt Temalar

ALT PROBLEM	TEMA	KOD
ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar Nelerdir?	<p>Tema 1: ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci</p> <p>1.1. Öğrencinin Üstün Olma Özelliğinden Kaynaklanan Zorluklar</p> <p>1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciye Yönelik Farkındalık Eksikliği</p>	<ul style="list-style-type: none">• Derinlemesine çalışma yapma• Motivasyon• Sorgulama• Hızlı öğrenme/anlama• Mükemmeliyetçilik• Başarısızlığı kabullenmeme• Eş zamanlı olmayan gelişim• Kısıtlı dikkat süresi• Dinlediğini göstermeme• Yüksek özgüven• Onaylanma beklentisi• İgi beklentisi• Ders akışını bozma• Öğretmenin ÜZY hakkında bilgi eksikliği olması• Öğrenci ile zıtlık

	<p>Tema 2: ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri</p> <p>2.1. ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçleri</p> <p>2.2. Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar ve Süreç Yönetimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liderlik • İçe kapanıklık/Çekingenlik • Sosyal izolasyon • Yüksek aidiyet duygusu • Popüler olma • Kuralcılık • Çatışma • Öğrencinin yaşına göre değişen stratejiler • Öğrenci ile güven ilişkisi kurma • Üst düzey çözüm üretme • Sacayağı • Bireysel ilgi • Fiziksel şiddet
<p>ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Öğretmen Tutumları Nasıldır?</p>	<p>Tema 3: Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği</p> <p>3.1. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Etik Bilinci</p> <p>3.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Hazırbulunuşluğu</p> <p>3.3. ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yönetici Beklentileri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretmenin çaba sarf etmesi • Farklı öğretmen tepkileri • Niyet • Vicdan • Öğretmenler arası bilgi paylaşımı • Farklılıklara kapalı olma • Öğrenciyi etiketleme • Gönülsüzlük • Öğretmenin kendisini geliştirmesi • Disiplinler arası ilişkiler içeren ders içerikleri hazırlama • Destek almaya açık öğretmen • Uygun ortamı sağlama • Sınıf içi dengeyi sağlama • Sınıf dinamiğini korumak
<p>ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul - Veli İletişim Süreci Nasıl Şekillenmektedir?</p>	<p>Tema 4: Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri</p> <p>4.1. ÜZY Öğrencilerin Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri</p> <p>4.2. ÜZY Öğrenci Bulunan Sınıfta Diğer Öğrencilerin Veli Tipleri ve Deneyimlenen Süreçler</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Velinin yüksek başarı beklentisi • Velinin akademik beklentilerini çocuğa yansıtması • Bilinçli aile • Veliye karşı samimi olma • Sosyal uyum süreçleri • İşbirliğine açık aile • Akran ilişkileri • Aileyi bilgilendirme • Aileyi ikna etme • Güçlü veli iletişim süreci • Veliden destek bekleme • Bireysel ilgi
<p>ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları Nelerdir?</p>	<p>Tema 5: ÜZY Öğrencilerin Çok Yönlü Gelişimlerinin Desteklenmesi</p> <p>5.1. ÜZY Öğrencileri Tanıma Çalışmaları</p> <p>5.2. Eğitim – Öğretim Süreçlerinin ÜZY Öğrenciler İçin Zenginleştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uzman raporu • Tanılama çalışması • Rehberlik birimi • Veliden bilgi alma • Tanı • Öğrenciye özel çalışmalar • Müfredat değişikliği • Farklılaştırılmış eğitim • Kulüp çalışmaları • Branş öğretmenlerine yönlendirme • BEP oluşturma • Öğrenciyi projelerde değerlendirme

	<p>Tema 6: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Velilerin Desteklenmesi</p> <p>6.1. Veliden Beklenen İşbirliği</p> <p>6.2. Veliye Yönelik Destek Çalışmaları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veliden bilgi alma • Sacayağı • Veli desteği • Okul – veli işbirliği • Velinin okula güvenmesi • Aile eğitimleri • Ebeveyn atölyeleri • Rehberlik birimi çalışmaları
	<p>Tema 7: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerinin Desteklenmesi</p> <p>7.1. Kurum İçi Mesleki Gelişim Çalışmaları</p> <p>7.2. Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Akademisyen desteği • Alan öğretmeni istihdamı • Geleneksel bakış açısı • Hizmet içi eğitim • Okul – aile işbirliği • Okul – uzman işbirliği • Öğretmen – idare – veli işbirliği • Rehberlik birimi çalışmaları • BİLSEM – okul işbirliği • Öğrencinin üstün olduğu alanı bilme • Öğretmenler arası işbirlikleri

4.1. Alt Problem 1: “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar Nelerdir?”

Özel ilkokul ve ortaokullarda görev alan okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler hakkında deneyimlerini ele alan bu çalışmada ilk alt problem, “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar Nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt problemin altında “ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci” ve “ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri” olmak üzere iki tema ortaya çıkmıştır. İlgili veriler Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklara İlişkin Temalar ve Alt Temalar

ALT PROBLEM	TEMA	KOD
ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar Nelerdir?	<p>Tema 1: ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci</p> <p>1.1. Öğrencinin Üstün Olma Özelliğinden Kaynaklanan Zorluklar</p> <p>1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciye Yönelik Farkındalık Eksikliği</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Derinlemesine çalışma yapma • Motivasyon • Sorgulama • Hızlı öğrenme/anlama • Mükemmeliyetçilik • Başarısızlığı kabullenmeme • Eş zamanlı olmayan gelişim • Kısıtlı dikkat süresi • Dinlediğini göstermeme • Yüksek özgüven • Onaylanma beklentisi • İlgi beklentisi • Ders akışını bozma • Öğretmenin ÜZY hakkında bilgi eksikliği olması • Öğrenci ile zıtlasma

	<p>Tema 2: ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri</p> <p>2.1. ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçleri</p> <p>2.2. Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar ve Süreç Yönetimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liderlik • İçer kapanıklık/Çekingencilik • Sosyal izolasyon • Yüksek aidiyet duygusu • Popüler olma • Kuralcılık • Çatışma • Öğrencinin yaşına göre değişen stratejiler • Öğrenci ile güven ilişkisi kurma • Üst düzey çözüm üretme • Sacayağı • Bireysel ilgi • Fiziksel şiddet
--	---	--

4.1.1. Tema 1: ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci

ÜZY öğrencilerin akademik uyum süreci teması altında “Öğrencinin Üstün Olma Özelliğinden Kaynaklanan Zorluklar” ve “Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciye Yönelik Farkındalık Eksikliği” olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. İlgili bulgular aşağıda aktarılmıştır.

4.1.1.1. Öğrencinin Üstün Olma Özelliğinden Kaynaklanan Zorluklar

Araştırma kapsamında yapılan içerik analizinde, alanyazını destekler nitelikte bazı veriler ortaya çıkmıştır. Bunlar kısaca -ÜZY öğrencilerin genel özellikleri olarak bahsedilen- derinlemesine çalışma yapma, üstün motivasyonu, mükemmeliyetçilik ve eş zamanlı olmayan gelişim olarak sıralanabilir. Öğrencilerin bu özellikleri ile birlikte, ders içi süreçlerde sergiledikleri akademik performansları ve bu performanslarından kaynaklı yaşadıkları zorluklar bu alt tema kapsamında sunulacaktır.

Katılımcı okul yöneticilerinin beşi ÜZY öğrencilerin alanyazını destekleyen özelliklerinden bahsetmişlerdir. Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerin akranlarına göre daha farklı ilgi alanları olmasından ve üstün motivasyonundan şu şekilde bahsetmiştir:

“...Özellikle ilgi alanları konusunda, diğer çocuklara nazaran çok farklı konularda derinlemesine çalışmalar yaptıklarını görüyoruz. Hatta farklı bir motivasyonları var, farklı bir dili öğrenme gibi, İngilizce, Almanca, Fransızca dışında çocuğun kendi başarısıyla, kendi çabasıyla Çince öğrenen öğrencimiz var...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Murat, ÜZY öğrencilerin sorgulayıcı, bilgiyi direkt kabul etmeme ve ikna olma isteklerinin bulunmasına ve kendi içlerinde de farklılıklara sahip olmalarına dikkat çekmiştir.

“...Sorgulama sıklıkları çok fazla yani bir konuyu üç-dört açıdan defalarca sorgulayıp ikna olmaya çalışıyorlar... ..Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar birbirinden çok farklı karaktere de sahipler...” (Murat ile görüşme Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem, ÜZY öğrencilerin mükemmeliyetçilik özelliğinden şu sözlerle bahsetmiştir:

“...çocuk erkenden bitirdiği için veya daha kısa sürede anladığı için arkadaşlarına da müdahale ediyor, arkadaşlarının işine karışmaya başlıyor, doğrusunu yapsınlar, hızlı yapabilsinler istiyor...”(Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, ÜZY öğrencilerin akademik süreçlerde mükemmeliyetçilik sebebiyle başarısızlığı kabullenemediklerinden ve motivasyon düşüklüğünü yaşadıklarından bahsetmiştir:

“...öğrenci mükemmeliyetçi özelliğinden ötürü herhangi bir şeyi gözden kaçırdığını düşününce çabuk demoralize olabiliyor ve bunu kabul etmeme davranışı ortaya çıkıyor... Bu durumla sıklıkla karşılaşıyoruz...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ahmet, ÜZY öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı ve çevreleri tarafından yanlış değerlendirilmelerine sebep olup akademik ve sosyal uyumlarını olumsuz etkileyen, eş zamanlı olmayan gelişimi gözlemlediğini şu sözlerle belirtmiştir:

“...Örneğin zihinsel becerileri duygusal ve sosyal gelişimin önünde olan öğrenciler için genellikle zihinsel gelişimlerine odaklı yanlış değerlendirmeler yapılabilmektedir. Yaşadığı sorunlara zeki olduğu için anlam verilememesi de duygusal ve sosyal gelişimin destekleyici tutumlara engel oluşturabilmekte ve bu öğrenciler sosyal becerilerine yönelik zorluklar yaşamaya devam edebilmektedirler...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Yukarıda bahsedilen genel ÜZY özellikleri ile beraber, bu öğrencilerin birtakım akademik becerileri, normal öğrencilerden oluşan bir sınıfta bazı zorluklar

yaşamasına sebep olabilmektedir. Yaşanan zorluklar ve bu zorluklara karşı verdikleri tepkiler içerik analizinde ortaya çıkarılmış ve aşağıda sunulmuştur.

Katılımcı okul yöneticileri ÜZY öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin birbirinden çok farklı veriler kaydetmişlerdir. ÜZY öğrencilerin arkadaşlarının ve öğretmenlerinin onları anlayabilmesi ve kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortamlara sahip olabilmelerine göre değişkenlik gösteren bulgular ortaya çıkmıştır. Beş katılımcı sınıf içi gözlemlerine dayanarak ÜZY öğrencilerin öğrenme hızlarının normal öğrencilerden daha farklı olduğundan bahsetmiştir.

Okul yöneticisi Murat, ÜZY öğrencilerin akranlarından farkının en çok akademik süreçlerde gözlemlenebildiğinden, öğrenme hızı farklarından ve bunun etkisinden şu şekilde bahsetmiştir:

“...Normal bir süreçte biz bunu çok anlayamıyoruz ama ders içi süreçte fark edebiliyoruz. Daha kısa sürede anlayıp daha kısa sürede işleme dökabiliyorlar. Sonrasında yaşanan süreçte hep yerinde saydıklarından sıkılgan olabiliyorlar. Daha çok bununla karşılaştım...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, tıpkı Murat Bey'i destekler nitelikte öğrenme hızlarının farkına değinmiştir.

“...[akranlarına göre] hızlı öğreniyorlar. Bu da ders süresi içerisinde farklı beklentiler oluşmasına sebep olabiliyor...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Eylem ve Solmaz, sınıf içi akademik süreçlerdeki ÜZY öğrenci lehine öğrenme hızı farkını farklı sözcüklerle de olsa vurgulamışlardır. Solmaz Hanım, ÜZY öğrencilerin aynı zamanda yüksek akademik başarı sergilediklerini ve bu durumdan ötürü desteklenmeleri gerektiğine dikkat çekmiştir.

“...Algılama, anlama-kavrama becerileri oldukça hızlı. Bir konuyu, etkinliği bir kere anlatmanız, yönergeleri bir defa vermeniz yeterli oluyor [ÜZY öğrencilere]...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

“...Özellikle öğrenme süreleri birbirinden farklı. Burada öğretmen olarak öğrenciye verilmesi gereken bir destek var...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

“...Akademik birtakım becerilerinden dolayı yapacağı işi, verilen sorumluluğu daha kısa bir sürede tamamladığı için daha fazla boş kalma durumu olabiliyor...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülin, diğer katılımcılardan farklı olarak aynı sınıfta bulunan ÜZY iki öğrencinin akademik süreçleri hakkındaki deneyimlerini aktarmıştır. Burada dikkat çekici bir husus vardır. ÜZY öğrencilerden birinin akademik süreçlerindeki farklılığı aynı zamanda sosyal duygusal gelişimine de etki etmiştir. Öğrencilerden biri erkek diğeri kızdır. Erkek öğrencinin sayısal alanda üstün; kız öğrencinin sözel, sosyal bilimler alanında üstün olduğunu belirtmiş ve ders içi faaliyetlerindeki durumlarını şu şekilde ifade etmiştir:

“...Örneğin aynı sınıfta üstün zekâ tanısı olan ama birbirinden çok farklı iki öğrencim vardı. Biri kız diğeri erkek. Erkek olan sayısal anlamda daha üstündü. Onun derslerdeki konulara bakış açısı olsun, sorun çözme becerisi olsun çok farklıydı. Mesela o olayı tamamen bitirmekten, en kısa yoldan çözüme ulaşmaktan yanaydı. Diğeri ise sözel anlamda daha üstün [kız öğrenci]. O öğrencimiz ise en yavaş öğrencidir sınıfta. Üstün tanısı sanki en hızlı ve en iyi yaparmış şeklinde algılanabiliyor ama bu öğrencimiz olayın daha derinliğine inmek, gerçekte ne olduğunu anlamak için daha fazla çaba sarf ediyordu; bu da onun daha geride kalmasına neden oluyordu. İşlemi bitirme süreci daha geride ama yaptığı işteki titizliği daha farklı. Hep o yüzden en geriden gelen ama olayı da en sağlam çözen o oluyor. Sözel alanda üstün olan öğrencide güven sorunu vardı. Yaptığı her şeyin doğru olduğuyla ilgili kendince bir çözümünü var ama bununla ilgili öğretmeninden veya arkadaşlarından onay alması gerekiyordu. Her adımda bunun kaygısını yaşadığı için kendisini zorlayacak şeyler yapmaya çalışıyordu. Sizin ona bir sonraki basamağa geçmesi için sürekli onay vermeniz gerekiyor.

Yani sayısal anlamda üstün olan direkt sonuca gidiyor, onun için önemli olan problemi çözmek ama sözel anlamda üstün olan öğrencimiz olayı anlamakla çok uzun zaman geçiriyor, bulacağı yöntemle ilgili zaman harcıyor ve olayın en derinine iniyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Araştırmaya katılan üç okul yöneticisi ÜZY öğrencilerin kendilerini derse verebilme/derse yoğunlaşabilme sürelerinin kısıtlılığında bahsetmiştir. Bir okul yöneticisi buna ek olarak öğrencinin derse odaklandığı sürede de bunu öğretmene gösterebilme konusunda sorun yaşadığını vurgulamıştır.

“...Farklılık olarak [normal bir öğrenciye göre] şunu da ekleyebilirim, bu çocukların dikkat sürelerinde bir kısıtlılık olabiliyor...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

“...Öğretmenden alacağını kısa sürede alması [ÜZY öğrencinin] dersten çabuk kopmasına sebep oluyor. (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

“...Dikkatini sanki derse yönlendirmiyor gibi gözüküp öğretmeninden uyarı alabiliyorlar. Yani çocuklar [ÜZY öğrenciler] aslında dinliyorlar fakat dinlediğini öğretmenine diğer arkadaşları gibi göstermediği için bir tepkiyle karşılaşabiliyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

ÜZY öğrencilerin -yukarıda aktarılan özellikleri sebebiyle- akademik süreçlerde bazı olumsuzluklar ve zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca sınıf içi akademik süreçlerde birtakım beklentileri, istekleri ve kendilerini gösterme çabaları birtakım zorluklarla sonuçlanabiliyor. Katılımcı okul yöneticilerinden altısı sınıf içerisinde öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklı yaşadıkları zorlukları aktarmıştır. Okul yöneticisi Gülşah; sınıf ortamında ÜZY öğrencilerin hızlı öğrenme, çalışmalarını erkenden bitirme, yüksek özgüvene sahip olma gibi sebeplerden ötürü ders akışını bozma, olumsuz davranışlar sergileme durumlarıyla karşılaştıklarından şu sözlerle bahsetmiştir:

“...Hızlı öğreniyorlar. Hızlı öğrenmesi dersten çabuk kopmasına sebep oluyor. Üstün çocuklarda uyumlu alakalı, olumsuz davranışlarla alakalı bir şeyler yaşanıyor. ...Ayrıca müthiş bir özgüven olabiliyor [ÜZY öğrencide]. Bu aşırı özgüven diğer çocuklara, dersin akışına zarar vermesin ve kendisi de bundan zarar görmesin, antipatik bir çocuğa dönüşmesin diye bu tarafı törpülemeye uğraşıyorsunuz...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Farklı sebeplere dayandırsalar da katılımcılar ders akışının bozuluyor olmasının gerçekleştiğini vurguladılar. Gülşah Hanım'ın bahsettiğinin tam tersi bir sebepten ötürü de olsa okul yöneticisi Gülin de benzer bir sonuçla karşılaştığını aktardı.

“...Zorluk olarak sorduğunuz için söylüyorum, bu da [Öğrencinin onay beklentisi] öğretmenin ders akışını bozabiliyor. Çünkü etkinlik için o öğrencinin ihtiyacı olan zamanla sınıfın ihtiyacı olan zaman bir arada gitmiyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY bir öğrencisi ile ilgili deneyimini aktarırken öğrencinin, öğretmenlerini sürekli kendisiyle ilgilenmeleri isteği, pekiştireç alma isteği ile rahatsız ederek ders içerisinde akademik süreçlerin ilerlemesinde zorluk yaşanmasına sebep olduğunu aktarmıştır.

“...Zaman zaman sınıf içinde başka bir lider çocuk gördüğünde – ilkokul 4. sınıf seviyesinde böyle bir öğrencim vardı- sadece kendisinin çok iyi olduğunun düşünülmesi yönünde törpülemek için çok çalışma yaptık. Bir parça da takıntılı olduklarını görüyorum. Bir öğretmene sürekli aynı şeylerle gidip sürekli ondan aynı ilgiyi beklemesi, sürekli farklı olduğunun, özel olduğunun hissettirilmesi gibi birtakım zorlukları yaşıyoruz...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Murat, ÜZY öğrencilerin hızlı öğreniyor olmalarının bir sonucu olarak ders akışına müdahale ederek olumsuz davranışlar sergilemeleriyle karşılaştığını şu sözlerle belirtmiştir:

“...Çünkü kısa sürede ona gerekli olan eğitime ulaştığı için kalan süredeki davranışı ders düzenini bozmaya yönelik oluyor. Bu çerçevede zorluklar yaşıyoruz...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan da tıpkı diğer katılımcılar gibi ÜZY öğrencilerin hızlı öğreniyor olmalarının ve takıntılı olmalarının ders akışını bozma yönünde olumsuz sonuçlar doğurduğunu vurgulamıştır.

“...Üstün öğrencinin hızlı öğrenme durumu ve konuyu kavradıktan sonra bir sonraki aşamasını merak etmesi bazen sınıfta öğretmeni zor duruma düşürebiliyor. Mesela çocuk konuyu dersin ortasında kendi kafasında hallettiği zaman ya ‘Yemek ne zaman?’, ‘Teneffüs olmadı mı daha?’ gibi benzer soruları sürekli sorarak dersi sabote ediyor ya da kafasında konuyu genişleterek konunun devamı ile ilgili sorular yöneltiyor. Zaten bir şeyi merak etmeye başladılar mı kurtuluş yok. Sürekli soruyor cevabı alana kadar. Öğretmen de sınıfın geri kalanı henüz anlattığı aşamayı anlamamışken doğal olarak ileriki konularla ilgili sorulara cevap vermek istemiyor. Dolayısıyla ders akışı bozuluyor. Burada öğretmenin öğrenci ile ilişkisi çok önemli...” (Ozan ile görüşme, Şubat 2018).

“...[akran çatışması] Ama bir tarafta üstün zekâlı çocuk olduğunda bir şekilde ders içi davranışlarından ötürü ‘hedef’ olabiliyor...” (Ozan ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande, ÜZY öğrencilerin bir şeyi merak ettikleri zaman onu takıntı haline getirmeleri ve ders akışını keserek sürekli öğretmene konu dışı sorular sormalarının hem ders akışına zarar verdiğini hem de arkadaşlarının ÜZY öğrenciye karşı bazı olumsuz tavırlar sergileyebildiğini aktarmıştır.

“...mesela öğretmen ders anlatırken üstün öğrencinin aklına bir şey geldi diyelim. Onun önünü arkasını öğrenene kadar rahat vermiyor öğretmene. Bazen öğretmenlerin sözünü dinleyerek teneffüste ya da öğle arasında görüşerek merakı giderilebiliyor. Ama bazıları da yeni bir şey öğrenecek olmanın heyecanı ile sanırım öğrenene kadar takıntı haline getiriyor. Bu da bazen arkadaşlarından tepki almasına sebep olabiliyor. Tabii öğretmen hemen orada öğrencilere müdahale eder ama bu da yaşanıyor...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Hande'nin deneyimleri sınıfında ÜZY öğrenci bulunan öğretmenlerin birçoğunun görüşünü yansıtmaktadır. Bu konu akran ilişkilerinde sosyal uyumla ilgili olan ikinci temada daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

4.1.1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciye Yönelik Farkındalık Eksikliği

Çalışma kapsamında araştırma alt problemlerinden birisi öğretmenlerin tutumları ile ilgilidir fakat bu temada da akademik uyum sürecinde öğretmen farkındalığı ayrı bir alt tema olarak çıkmıştır. ÜZY öğrencilerin akademik süreçlerde, üstün olma özelliklerinin sonucu olarak veya bu özel durumlarına karşın bir şekilde yönetici, rehber, ders öğretmenin farkındalığının bazı durumları deneyimlerken gelişmesi sebebiyle yaşadıkları birtakım zorluklar olduğu görülmüştür.

Okul yöneticisi Ahmet, öğretmenlerin akademik süreçlerde farkındalıklarının eksik olması sebebiyle ÜZY öğrencilerin yaşadıkları süreçlere şu şekilde değinmiştir:

“...Üstün yetenekli öğrencileri anlamayla ilgili yetersizlikler bu öğrencilerin yaşadığı zorlukların temelini oluşturmaktadır. Yaratıcı ve farklı düşünen bu öğrencilerin sıra dışı düşünme ve problem çözme yöntemlerinin öğretmenler tarafından anlaşılabilmesi bu öğrencilerin gruptan ayrılan, dersin işlenişini bozan öğrenciler olarak görülmesi ve sınırlandırılmaya çalışılması da üstün yetenekli öğrencilerin akademik süreçlerde yaşadığı diğer bir zorluktur...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem, ÜZY öğrencilerin normal okullarda anlaşılamadıklarını ve öğretmenin farkındalığının öğrencinin akademik uyumuna etkisini vurgulamıştır.

“...Genelde bu yeteneğe sahip olan öğrenciler normal okullarda anlaşılıyor veya tam tersi yanlış anlaşılıp sorunlu öğrenci gibi algılanabiliyor. Öğretmenin yapısına ve tutumuna bağlıdır. Bazen bu tip öğrencilerle öğretmen zıtlatabiliyor...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande, öğretmenlerin bazen ÜZY öğrencinin tepkilerini öğretmenlerin yanlış anladıklarını ve öğretmenlerle ders içi süreçlerde çatışma yaşadıklarını aktarmıştır.

“...Çocuk bazen gerçekten sırf merak ettiği veya bazı şeyleri anlamlandıramadığı için, bazen de sıra dışı düşündüğü için öğretmene farklı tepkiler gösterebiliyor. Öğretmenin yanlış söylediğini, öğretmenin söylediği gibi olamayacağını söyleyebiliyor. Öğretmen de bunu şahsi algılayabiliyor. Hâlbuki sonradan öğretmen ile öğrenciyi çağırıp konuştuğumuz zaman öğrencinin öğretmeni değil oradaki bilgiyi sorguladığını veya öğrencinin o bilgiyi kafasında farklı şeylerle ilişkilendirdiğini görüyoruz...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan da ÜZY öğrencinin tepkilerinin, olayları değerlendirme şeklinin anlaşılmasını bir zorluk olarak değerlendirmiştir. Öğrencinin böyle bir durum karşısında yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“...Eğitim öğretim süreçlerinde yaşanan zorluklar şöyle: Buldukları ortamda arkadaşlarına göre buldukları durumu farklı değerlendirdikleri için böyle çocuklar, olaylara ve durumlara karşı tepkilerinde bazen yanlış anlaşılabilirler. Hareketleri kural dışı bir davranış olarak anlaşılabilir...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Araştırma bulguları analiz edilirken ortaya çıkan “ÜZY Öğrencilerin Akademik Uyum Süreci” temasında yer alan iki alt temanın bulguları burada son bulmuştur. Öğrencilerin üstün olma özellikleri ve öğretmenlerin bu durum karşısında akademik süreçlerdeki tepkileri ve farkındalıkları yönetici deneyimlerine dayalı olarak aktarılmıştır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan okullarda özel sınıflar bulunmayıp ÜZY öğrencilerin, özel sınıflarda bulunmamasının bir nevi kaynaştırma öğrencisi olarak sınıflarda yer almış olmasının ortaya çıkardığı sonuçlar yukarıda aktarılmıştır. Burada başka bir önemli husus ise ÜZY öğrencilerin belli bir kalıba

sıgmiyor olması ve birbirinden çok farklı özellikler sergilemeleri öğretmenlerin müdahalelerinde eksik kalmalarına sebep olabiliyor.

4.1.2. Tema 2: ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri

ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyum süreçlerinin araştırıldığı alt probleme ilişkin ortaya çıkan ikinci tema ÜZY öğrencilerin sosyal uyum süreçlerine ve akran ilişkilerine odaklanmaktadır. Bu tema kapsamında ÜZY öğrencilerin sergiledikleri sosyal becerileri, iyi yürüttükleri akran ilişkileri ve akran ilişkilerini düzenlemeye dönük süreç yönetimine ilişkin yöneticilerin tutumları ile ilgili veriler ortaya çıkmıştır. İlgili veriler “ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçleri” ve “Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar ve Süreç Yönetimi” alt tema başlıkları altında aktarılmıştır.

4.1.2.1. ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreçleri

ÜZY öğrencilerin bireysel özellikleri ve yaşadıkları zorluklar araştırma bulguları çerçevesinde yukarıda sunulmuştur. Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan veriler ÜZY öğrencilerin sosyal uyum süreçlerine ilişkin birbirinden çok farklı durumu ortaya çıkarmıştır. Bazı öğrencilerin daha olumlu sosyal beceriler sergileyebildiği bazılarının ise sosyal beceriler ve akran ilişkileri konusunda daha çok desteklenmesi gerektiğine ilişkin deneyimler aktarılmıştır. Burada ortaya çıkan veriler alanyazında yer alan ÜZY çocukların sosyal ortamlarında etrafındakilere liderlik etmeleri ve bunun tam tersi yönde birtakım sosyal duygusal beceri yoksunluğundan dolayı ve/veya iyi bir mentorluğa sahip olamamaları nedeniyle sosyal izolasyona maruz kalmaları durumları ile paralellik göstermektedir.

Okul yöneticisi Murat, ÜZY öğrencilerle iki farklı yönde deneyime sahip olduğunu aktarmıştır. Bir taraftan sosyal becerileri yüksek etrafı ile iyi ilişkiler kurabilen bir gruptan bahsederken diğer taraftan daha çok desteklenmesi gereken bir grup öğrenci olduğunu ifade etmiştir.

“...Grup içinde zekâlarından çok karakteristik özellikleri ağır basıyor... Bu çocukların birkaçında çok fazla arkadaşlık duygusu, liderlik özellikleri gözlemlenirken görürken; birkaçında sessiz durma, kendini sakınma, kaçınma gibi özellikler görüyorum. Kimisinde daha çok bireysel takılma eğilimi varken kimisi de iyi bir grup uyumu yakalamış durumda. Çok sakınanların sesi de çok çıkmadığı için kendini ifade zorluğu görüyoruz, bazen

sorunları bize taşımadığını görüyoruz. Çok sosyal olanın da bir grup kurup ders düzenini bozduğunu fark ediyoruz...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Murat Bey ÜZY öğrencilerin grup içerisindeki uyum problemleriyle ilgili detaylardan şu şekilde bahsetmiştir:

“...Sorun olarak yaşadığım tek şey, bazen bu çocukların dışlanıyor olması. Bu çocukları gruba almak istemeyebiliyorlar. Bu çocuklar bazen sosyal olarak kendini gerçekleştiremediği için de hazır olmuyor, spor müsabakalarında çok becerikli olamayabiliyor, sahada duracağı yeri bilmediği için takımın yenilmesine neden olabiliyorlar. Atletik becerileri olmadığı için koşuda geri kalabiliyor ve takım yeniliyor. O çocuklara yapılan saha içi baskı onları daha çekingen hale getirebiliyor...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah ÜZY öğrencilerin olumsuz sosyal becerilerine ilişkin deneyimlediklerini ve bu konu ile ilgili özel okulda olmanın bir avantajını şu şekilde aktarmıştır:

“...Aslında bir çocuk özelse bu üstünlük olabilir, gerilik olabilir; birçoğunun diğer çocuklardan farklılıkları oluyor. Üstün çocuklarda uyumla alakalı, olumsuz davranışlarla alakalı bir şeyler yaşanıyor. Birtakım olumsuz davranışlar, içe kapanıklık, aykırı tutum ve davranışlar, uyum sağlama sürecindeki zorluklar olabiliyor. Özel çocuk özel ilgi istiyor. Eğer çok kalabalıksa okulunuz, her çocukla birebir ilgilenmeniz güç. Ama özel okullarda rehber öğretmen kadrosunda sayı fazla oluyor, öğrenci sayınız ona göre oluyor. Özel okullarda bu daha kolay ama devlet okullarında bir çocuğa özellikle zaman ayırmak çok zor oluyor...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerde olumsuz sosyal beceri deneyimi gözlemlediğini fakat üstesinden gelme noktasında sorun yaşamadığına ilişkin şu sözleri kaydetmiştir:

“...Daha çok duygusal, ruhsal değişiklikler görüyoruz. Çok problem çıkaran birisi bana denk gelmedi. Zaman zaman duygusal alanda agresif gördüklerimiz oldu. Hiç çözülemeyen bir vaka olmadı ama...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ozan, ÜZY öğrencilerde sosyal uyumla ilgili desteklenmesi gereken birtakım yaşantılar deneyimlediğini belirtmiştir.

“...Bazılarının sıkıntıları ağlama yönünde, bazılarının başkasına şiddet uygulama şeklinde, bazılarının kendi içine çekilip kendini dinleme yönünde olabiliyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Katılımcı okul yöneticilerinden üçü ÜZY öğrencilerle ilgili deneyimlerinde sosyal becerilerin yüksek olduğu ve okula, arkadaşlarına karşı yüksek aidiyet duygusu beslediklerine ilişkin verileri paylaşmıştır. Murat Bey ÜZY öğrencilerin grup içerisindeki dinamiklerde etkin rol oynadıklarına dair gözlemlerini de şu şekilde not etmiştir:

“...Bunların tam tersini de olumlu yönde gördüm. Bulunduğu sınıflara kaptanlık edip onları öne geçiren, atletik becerisi çok yüksek, takımdaşlık duygusu yerinde üstün çocuklar da gördüm. Etrafına liderlik yapan çocuklar bunlar...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Murat Bey görüşme esnasında farklı bir soruya cevap verirken sosyal duygusal becerileri yüksek öğrencilerden bahsederken bu öğrencilerde aidiyet duygusunun yüksek olduğunu vurgulamıştır.

“...Ayrıca bu çocuklarda aidiyet duygusu yüksek oluyor. Aidiyet duygusundan dolayı bayrak törenlerinde hep görev almak istiyorlar, resmi törenlerde sunucu olmak istiyorlar, şiiir gruplarında, korolarda yer almak istiyorlar, okulu dış yarışmalarda temsil etmek istiyorlar. Bu yaş grubunda, aidiyet duygusu sebebiyle bunu çok deneyimledim...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem, Murat gibi olumlu akran ilişkileri ve grup dinamiklerinden bahsetmiş ve bunu çalıştığı yaş grubunun küçük olması (ilkokul) ile ilişkilendirmiştir.

“...Ben genelde ilkokul gruplarıyla çalıştığım için bu yaş grubunda bir sıkıntı olmuyor. Onlar daha farklı. Sınıflar büyüdükçe tutumlar değişebiliyor...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ahmet, ÜZY öğrencilerin sosyal uyumuna ilişkin kısa ve net bir dille iki farklı şekilde de ortaya çıkan bir durum olduğunu göz önüne sermiştir. Bir taraftan popüler olmaları gibi bir durum varken diğer taraftan bir sosyal izolasyon ile

karşı karşıya kaldıklarından bahsetmiştir. Ahmet Bey'in tümcesi bu noktaya kadar aktarılan katılımcı görüşlerini net bir şekilde özetlemektedir.

“...Diğer öğrenciler tarafından bu öğrenciler [ÜZY öğrenciler] kimi zaman popüler tercih edilen bir konumda iken kimi zaman da tercihlerinin uyuşmaması nedeniyle yalnız bırakılan öğrenciler olabilmektedirler...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

4.1.2.2. Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar ve Süreç Yönetimi

ÜZY Öğrencilerin Sosyal Uyum Süreci ve Akran İlişkileri temasının ikinci alt temasında ÜZY öğrencilerin okul süreçlerinde, akran ilişkilerine ilişkin yaşadıkları zorluklara odaklanan verilere değinilmektedir. Katılımcılardan altısı ÜZY öğrencilerin akran ilişkilerinde birtakım zorluklar yaşadığını vurgulamıştır. Okul yöneticisi Solmaz, ÜZY öğrencilerin sahip oldukları kişisel özelliklerinin bazen akran ilişkilerinde olumsuz durumlarla sonuçlanabildiğini kaydetmiştir.

“...Diğer çocuklarla ilişkilerinde genellikle sıkıntı yaşıyorlar sosyal ortamlarında. Anlaşamadıklarını düşünüyorlar. Belki kendileri çok kısa sürede birtakım şeyleri kavradıkları için herkesin onlar gibi düşünmesini ya da davranmasını bekleyebiliyorlar. Bu da belli bir süre sonra çocuklarda antipatik bir duruma neden olabiliyor. Mesela kurallar, öğretmenin söylediği şeyleri tamamen kural olarak benimseyip ona uymayan arkadaşlarına karşı bazen sert üslupla cevap verebiliyorlar...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Murat, akran çatışmalarının sınıf içi akademik süreçlerde ortaya çıkışına ilişkin Solmaz'ı destekler nitelikte bir paylaşımda bulunmuştur.

“...Yine yaşadığım başka bir sorun türü de çocuğun sınıf içi çalışmaları erkenden bitirdiği için veya anlatılan konuyu daha kısa sürede anladığı için arkadaşlarına da müdahale etmesi, arkadaşlarının işine karışmaya başlaması. Tabi diğer tarafla anlaşmazlık yaşanıyor ve çatışma ortaya çıkıyor...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, akran ilişkilerinden bahsederken lider karakterli akranlarının ÜZY öğrencilerle popülerlik yarışına girmeleri sonucunda çatışma yaşanabildiğini aktarmıştır.

“...Grup içerisinde diğerlerine göre daha zeki göründükleri için [Arkadaşlarının ÜZY olma konusunda bilgileri yok] liderlik vasfı olan

çocuklarla aralarında çatışma yaşanabiliyor. Lider karakterli çocuklar grup içerisinde kendi istedikleri olsun, kendileri sivrilsin, kendileri hakkında daha çok konuşulsun gibi bir beklenti içerisinde olabildikleri için bu tarz üstün çocuklar ön plana çıktığında, bilgi olarak ya da başka türlü ilgi alanlarına göre parladığında, bununla ilgili bir yarış ortamı ve çatışma süreçleri yaşanabiliyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Ozan Bey, farklı bir soruya cevap verirken ÜZY öğrencilerin ısrarcılığının da akranlar arasında çatışmalara yol açabildiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“...Üstün zekâlı öğrencilerin içinde bulunduğu çatışmalarda gördüğüm en bariz özellik çok ısrarcı olmaları, ikna edilmesi zor olabiliyor, kendisinin haklı olduğunu diretebiliyor ama diğer taraftan da diğer çocukların da üstün çocuğa haksızlık ettikleri durumlar olabiliyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülin, ÜZY öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklanan bazı çatışmaların hem kendi aralarında hem de diğer akranlarıyla yaşandığına dikkat çekmiştir.

“...Çocuklar farklı derslerde, farklı ortamlarda sürekli bir arada yaşıyorlar farkındalıkları daha farklı. Özellikle iletişim problemi yaşayan üstün zekâlı öğrencilerde çok fazla görebildiğimiz birbirleriyle [diğer ÜZY öğrencilerle] uğraşma durumu olabiliyor ya da işte ‘Yine aynı soruyu soruyor.’, ‘Yine geriden geliyor.’, ‘Yine mi?’ gibi arkadaşlarının ‘tacizleri’ diyebileceğimiz küçük kelimeler, yaptırımlar ya da şikâyetleriyle karşı karşıya kalabiliyorlar...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları çatışmalarda tarafların şiddete varan tepkiler gösterebildiğini ve üstün çocuğun özel durumunu tarafların bilmiyor olmasından kaynaklı bakış açısı değiştirebilme sürecini yönetmekte zorluk yaşanabildiğini ifade etmiştir.

“...Çünkü diğer tarafta [normal öğrenci] açılma krizleri, birbirini tırmalama gibi aşırı tepkiler gösteriyor hem de güçlü karakterler oluyor liderlik özellikleri olanda. Hatta üstün olan arkadaşına karşı bakış açısını değiştirmekte de zorlanabiliyoruz. Sadece özel yetenekli çocuklar zor değil, diğer tarafta çok zor. Bir parça zorlanmakta da haklılar çünkü karşı tarafın

farklı bir özelliğinin olduğunun farkında değiller. Onu sadece biz biliyoruz. Çocuğun kendisi bile bilmiyor...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Hande, zaman zaman akranlar arası çatışmalar yaşanabildiğini ve sebebinin ÜZY öğrencinin sınıf kurallarına bağlılık konusundaki ısrarı olduğunu aktarmıştır.

“...ara sıra aralarında çatışma yaşanabiliyor. Üstün çocuk ders içerisinde ilgisini çeken bir konu anlatılıyorsa arkadaşlarının bazı davranışlarına karşı fazla tepkisel tutum sergileyebiliyor. Öğretmene bırakmak yerine kendisi müdahale etmeyi tercih edebiliyor. Tabi öğretmen çok basit bir şekilde sorunu halledecekken, belki bir es vererek, belki dikkat çekici bir soruyla atmosferi kolayca düzenleyebilecekken üstün çocuğun tepkisiyle olay birden çatışmaya dönüşebiliyor...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Katılımcı okul yöneticilerinin bir kısmı akran ilişkilerinden yaşanan olumsuzluklar ile ilgili deneyimlerinden bahsederken, yönetici olarak ilgili süreçleri nasıl yönettiklerini de aktarmışlardır. Burada öne çıkan veriler, problem çözümünde izlenecek yolun öğrencinin yaşına göre değişken olması, öğrenci ile yönetim ve rehberlik biriminin arasında güven ilişkisinin kurulmuş olması şeklindedir. Bununla beraber başka bir alt problemle ilişkili olarak bir kıyas durumu söz konusu olmuştur. Öğrenci süreçlerinin veli süreçlerinden daha zor olduğuna değinilmiştir. Bu bölümde aktarılacak olan veriler daha çok yaşanmış belli olaylara dayanmaktadır.

Okul yöneticisi Hande, akranların birbiri ile ilişkilerinde davranış boyutunda çok büyük sıkıntılar yaşamadıklarını dile getirirken, karşılaşılan görece küçük problemlerde de yöneticinin net bir tavır takınmasının problem çözüm süreçlerinde önemli olduğunun altını çizmiştir.

“...Davranış boyutunda büyük sorunlar yaşamadık. Bazı olumsuz durumlarla karşılaşsak da ortaokul çağında olduğu için karşınıza alıp konuşuyorsunuz ve tavrınızı da görünce kolaylıkla üstesinden gelebiliyoruz...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, ilgili süreç yönetiminden bahsederken yaşa göre değişen stratejiler belirleniyor olması, okulun bir duruş sergilemesi, yönetici ve rehberin aynı tavrı takınması gerektiğini kaydetmiştir.

“...Bu biraz fazla mesai gerektiren bir şeydir [ÜZY öğrencinin akranları ile yaşadıkları problemleri çözme süreçleri]. Yaşa göre değişen bir durum var. Diyelim aldığınız çocuk 5. sınıf çocuğuyorsa onunla en çok rehberlik çalışması olarak yürüyor bu. Eğer çocuk 7-8. sınıf öğrencisiyse sizi tartmaya başlıyor. Yani ne yaparsam bundan zarar görürüm ya da görmem, bu bana nasıl yansır diye düşünüyor. Size güvenmesi gerekiyor çocuğun yani burada her şey çocuk için. Burada okulun kuralları olduğu, canımızın istediği gibi davranmayacağımız, yine rehberlik çalışması ama kurallar hep var. Kurallar herkes için var. Sen üstünsün, başarılı çocuksun, o yüzden bunları da yapsan buna da göz yumarız gibi bir algı olmuyor. O süreci o şekilde yönetmeniz gerekiyor. Kural önemlidir. Tavır önemlidir. Okulun oradaki duruşu önemlidir...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, dördüncü sınıf düzeyinde bir öğrencisinin yaşadığı akran çatışması sebebiyle sınıf içerisinde akademik süreçlerin de olumsuz etkilendiğinden bahsetti. Öğrencilerin birbirine tahammül edememe noktasındaki duruma karşı buldukları çözümü ve sürecin öğrencilere olumlu etkisini şu sözlerle belirtti:

“...Öğrencimizin özel yeteneği üzerinden bir proje yapıyoruz şu anda öğrencimizle beraber. Senaryo yazdı ve sınıf arkadaşları ile beraber senaryoya çalışıyorlar. Biz onu sergilemeleri ve provalarını yapmaları için uygun ortamları sağlamak üzerine bir çalışma yaptık. Bu öğrencimizin sosyal problemleri vardı sınıf ortamında. Buna da çok olumlu yönde etkiledi. Davranışlarında da öfke problemi vardı öğrencimizin, onu da büyük oranda aşmış olduk. Hem öğrencimize çok büyük faydası oldu sosyal anlamda hem sınıf arkadaşları ile iletişim ve onların bakış açılarını değiştirdi hem de gerçekten çok güzel bir şey yapıyorlar. 4. sınıf öğrencileri olarak bir oyun çıkarıyorlar...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülin ÜZY öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşanan olumsuzluklara karşın süreç yönetimini anlatırken veli boyutunun da dâhil olduğu süreç yönetiminden bahsetmiştir. Burada önemli bir farklılığı ortaya koymuştur. Veli sürecinin normal herhangi bir problem süreci gibi ilerlediğini fakat işin arka planında bir takım üst düzey çabaların sergilendiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“...Normal öğrencilerde yaptığımız disiplin uygulamalarının aynıları bu öğrenciler için de yapılmış gibi gösterilir. Onların bu durumunu bilip de

herhangi bir velinin bundan dolayı şikâyetle bulunma şansı yok. Süreç içerisinde veli boyutunda bir farklılık yok ama bizim problem çözme boyutumuzda bir farklılık var tabii ki. Veli bize sınıfta ders işlenmiyor gibi net bir cümleyle gelebilir ya da başka bir şikâyetle gelebilir. Bizim başka bir öğrencide bunu çözme yöntemimizle tanısını ve şeklini, altta yatan sebepleri bildiğimiz bir öğrencide bunu çözme yollarımız farklılık gösterebiliyor. Yani velinin şikâyeti boyutunda değil o şikâyeti çözerken bizim izlediğimiz yolla ilgili bir farklılık oluyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Gülin Hanım başka bir paylaşımında sınıf içi akran çatışmalarında öğretmenin süreç yönetimine ilişkin aşağıdaki bilgileri aktarmıştır:

“...Bu durum gerçekleştiğinde öğretmenler, herkesin farklı özellikleri olabileceği ama hepimizin ortak kaygısının bu derste anlatılan konuyu öğrenmek olduğunu, birbirlerine saygı duymaları gerektiğini anlatacak. Hiçbir zaman, yine bu tanı dile getirilmez ama öğrenciler özellikle yaş grupları küçük olduğunda çok daha acımasız...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Ela Hanım, ÜZY öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözmenin normal öğrencilerin problemlerini çözmekten daha üst düzey bir çaba gerektirdiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“...Çözüm arayışlarımızın bir parça daha üst düzey olması gerekiyor. Normal bir akranla sıkıntı yaşayan bir öğrenciyi alıp hemen bir kulübe, projeye dâhil etmenin onun ihtiyacı olmadığını biliyoruz çünkü...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

ÜZY öğrencinin akran ilişkilerinde yaşanan problemlerin çözümüne ilişkin izlenen yol ve tercih edilen yöntemlerin birçok kurumda oturduğu çıkarımına -yapılan paylaşımlar ile- ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan altı okul yöneticisi kurumlarında akran ilişkilerinde yaşanan problemlerin çözümüne ilişkin genel süreçleri paylaşmıştır. Bir okul yöneticisi ise davranış problemi yaşama ihtimali olan öğrencileri özel yetenekli olsun veya olmasın mümkün olduğunca daha farklı, daha küçük okullara yönlendirdiklerini ifade etmiştir.

“...En baştan davranışsal sıkıntısı olan çocuğu almıyoruz. Bir şekilde içeri girmiş olsa bile bir sonraki sene daha uygun olan daha küçük, butik okullara yönlendiriyoruz...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande, öğrencilerin akran ilişkileri ve sosyal becerileri konusunda yukarıda bahsedilen durumun dışında önleyici bir çalışma olarak bireysel ilgi gösteriyor olmanın ve öğrenci ile kurulan güven ilişkisinin önemine değinmiştir.

“...Herkes bireysel bir çalışma yapıldığı için sorun yaşanmıyor. Ufak tefek problemler olduğunda veliye güzelce anlattığımız zaman karne notu düşükse bile veli anlayış gösteriyor. İletişim çok önemli. Her çocuğa özel muamele yapıp veli ile de doğru iletişimi kurduğunuzda işbirliği kurabiliyorsunuz. Burada veli – öğrenci – öğretmen sacayağı modelini yaşatmak önemlidir. Öğrenci gün içinde kavga bile etse illa ki benimle veya rehberle konuşuyor. Öğrenci ile güven ilişkisi oluşturmak çok önemli. Bunu sağladığınızda veliye ulaşmadan sorun okul ortamında çözülüyor...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Murat, öğrencilerin akran ilişkilerine ve sosyal becerilerine ilişkin verileri en çok oyun ortamında gözleme şansı bulduklarına ve bu ortamları bilgi toplamak için iyi değerlendirmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

“...Bu karşılaştığımız her şeyi de zaten oyun ortamında ortaya çıkarıyoruz. Dersin içindeki gözlem daha kısıtlı. Oyunda daha fazla bilgi ediniyoruz çocuklarla ilgili. Dolayısıyla öğretmenlerimizden oyun ortamında çocukları iyi gözlemlenmelerini bekliyoruz. Daha sonra yaşadıkları olaylarla oyun ortamında hissettiklerimizi birleştirdiğimizde veriler birbiri ile direkt örtüşüyor...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları problemlerin süreç yönetimine ilişkin bir deneyimini şu sözlerle paylaşmıştır:

“...Tabi, geçen yıllarda özellikle özel yetenekli bir öğrencimiz sınıfta lider karakterli birkaç çocukla çatışma yaşamıştı. Biz şöyle bir çözüm bulmuştuk, onları bir kulüpte ortak bir çalışma yapmaya heveslendirdik, motive ettik. O çalışma sayesinde ilişkilerinin de düzelmesini sağladık. Tabi rehberlik birimi gerek sınıf içi çalışmalarıyla gerek bireysel görüşmeleriyle çocukları oldukça destekledi. Ama hâlâ zaman zaman o tür çatışmalar oluyor. Bazen de kuralları bozanlar oluyor. Yani sınırların dışına çıkmak, başkaldırmak gibi ufak tefek şeyler yaşanmıyor değil ama aileler ile çok iyi iletişim içerisindeyiz. Sorunlara da hep çocuk ve çözüm odaklı yaklaştığımız için açıkçası onların da güvenini kazanmış durumdayız...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülin, öğrencilerin özel durumlarının gizli bir bilgi olarak kalmasını kurumsal bir politika olarak benimsediklerini, dolayısıyla yaşanan problemlerin çözüm süreçlerinde diğer öğrenci ve velilerin normal bir süreç işliyormuş gibi görmelerini sağladıklarını aktarmıştır.

“...zamanla ilgili sorun yaşadıklarında dersin akışını sekteye uğratma olabiliyor ama bu tür bilgiler bizde gizli olan bilgilerdir. Bir öğrencinin sınıf içindeki hareketlerini üstün tanısından dolayı yaptığı hiçbir şekilde diğer veliler ya da öğrenciler tarafından bilinmez. Bu da ‘dersi kaynatma’ ya da ‘dersin işleyişini bozma’ değimiz herhangi bir olaymış gibi ele alınıyor. Diğer öğrenci ve veliler bunu bu şekilde biliyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, sınıf içerisinde yaşanan olumsuz durumlara karşın öğretmenin denge sağlama görevi olduğunu ve bu durumu diğer öğretmenlerle paylaşarak bir davranış politikası belirleme ve uygulama yoluyla bir süreç yönetimi ördüklerini aktarmıştır.

“...Hem öğretmen hem yönetici bakış açısıyla deneyimlerimden şunu söyleyebilirim: Aslında üstün zekâlı olmak ya da üstün yetenekli olmak sınıf ortamında bazen çocuklar tarafından rahatsızlık verebilir. Böyle durumlarda da öğretmen dengeleri sağlar, onu kontrol edersiniz. Bunu diğer öğretmenlerle paylaşırsınız ona göre bir davranış politikası izlenir sınıfta. Eğer herhangi bir aşırı hareketlilik ya da şiddet durumu yoksa ortada, veliden bize gelen bir şey olmuyor genellikle. Yani orada bir sıkıntı yaşamıyoruz...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, akran iletişimi problemlerini çözmek üzere sacayağı modeli önermiştir. Sacayağına veli, öğrenci ve öğretmeni dâhil etmekle beraber her bir ayağın üzerine düşeni tam olarak yaptığı takdirde problemlerin kolaylıkla çözülebildiğini aktarmıştır. Özel okul olmanın avantajına da değindiği sözleri şu şekildedir:

“...Öğrenci-veli-öğretmen neyse o alıyorsunuz ve o sacayağını tam oturtuyorsunuz. Bu sizi bir noktaya getiriyor. Bir sonuca ulaştırıyor. Burada önemli olan herkesin buna eşit oranda destek veriyor olması. Velisiz olmaz, öğrenci işbirliğine açık olmazsa olmaz. Uğraştığımız çocuklar ortaokul çocuğu olduğu için çocuğu ikna etme, yanımıza çekme, destek alma, bazen dışarıdan da destek almaları gerekiyor. Özel okul olduğumuz için öğrenci sayımızla ve bununla ilgilenecek personelimizin olmasıyla bu çok alakalı bir

şey. Devlet okulunda kayıp çocuk olabilir. Eğer çok kalabalıksa kaybolabilir bu çocuklar. Ama özel okulda kaçmıyor...” (Gülşah ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, ÜZY öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşadıkları problemleri, bunlar karşısında verdikleri tepkileri ve süreç yönetiminde yönetici ve rehberlik birimi olarak izledikleri yöntemlere ilişkin deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır:

“...Bu tarz çocuklarla genel olarak, öncelikle rehberlik birimi ilgilenir. Rehberlik biriminden gelen bilgiler doğrultusunda bazen bizim de dâhil olduğumuz süreçler olabiliyor. Bu süreçlerde de bazı deneyimlerimiz oldu tabi. Gözlemlerimiz de oldu. Onlarla ilgili bazı paylaşımlarda bulunayım. Bu tarz çocukların genelde başka çocuklarla çatışma yaşadığı durumlar olabiliyor. Fiziksel olarak birbirlerine şiddet uyguladıkları durumlar gerçekleşebiliyor. Bazen de tam tersi çocuğun kendisini dinlediği, kendi içine çekildiği durumlar da olabiliyor. Bunlarla rehberlik ve yönetim olarak birlikte problemlerine çözümler üretip normal süreçlerine devam etmelerini sağlamaya çalışıyoruz. Onun dışında işte ne gibi tepkiler olabiliyor: Ağlama, birbirlerine vurma, öğretmeni suçlayıcı tavırlar içerisinde olanlar olabiliyor. Çünkü çocuğun yaptığı hareket okul kurallarına aykırı kabul edildiği için ya rehberlik birimine ya da bana getiriliyor. Böyle süreçlerde de çocukların bir savunma durumu ön plana çıkıyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

4.2. Alt Problem 2: “ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Orta Okullarda Öğretmen Tutumları Nasıldır?”

Araştırma kapsamında belirlenen ikinci alt problem ile ilgili görüşme dökümlerinin içerik analizine tabi tutulması ile birlikte bir tema ve üç alt tema ortaya çıkmıştır. Tablo 4.3'te sunulduğu üzere ortaya çıkan tema: “Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği”dir. Bu temaya ilişkin alt temalar: “ÜZY Öğrencileri Konusunda Öğretmenlerin Etik Bilinci”, “ÜZY Öğrenciler Konusunda Öğretmenlerin Hazırbulunuşluğu” ve “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yönetici Beklentileri”dir.

Tablo 4.3. ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Öğretmen Tutumlarına İlişkin Temalar ve Alt Temalar

ALT PROBLEM	TEMA	KODLAR
ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Öğretmen Tutumları Nasıldır?	<p>Tema 3: Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği</p> <p>3.1. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Etik Bilinci</p> <p>3.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Hazırbulunuşluğu</p> <p>3.3. ÜZY Öğrencilerin Akademik İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yöneticilerin Öğretmenlerden Beklentileri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretmenin çaba sarf etmesi • Farklı öğretmen tepkileri • Niyet • Vicdan • Öğretmenler arası bilgi paylaşımı • Farklılıklara kapalı olma • Öğrenciyi etiketleme • Gönülsüzlük • Öğretmenin kendisini geliştirmesi • Disiplinler arası ilişkiler içeren ders içerikleri hazırlama • Destek almaya açık öğretmen • Uygun ortamı sağlama • Sınıf içi dengeyi sağlama • Sınıf dinamiğini korumak

4.2.1 Tema 3: Öğretmenlerin, ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarını Karşılama Yetkinliği

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde yöneticilerin tamamı, öğretmen tutumları konusunda birçok veri kaydetmiştir. Özellikle öğretmen yeterlilikleri ve etik davranışları ile ilgili yaşadıkları problemlerden bahsetmişlerdir. Bu bölümde, yapılan içerik analizi ile tema üçe ilişkin; “ÜZY Öğrencileri Konusunda Öğretmenlerin Etik Bilinci”, “ÜZY Öğrenciler Konusunda Öğretmenlerin Hazırbulunuşluğu” ve “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Yönetici Beklentileri” adlı alt temaların bulguları sırasıyla sunulacaktır.

4.2.1.1. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Etik Bilinci

Toplumlar, öğretmenlere geleceğini emanet ederken öğretmenlerden de yüksek etik bilince sahip olmalarını bekler. Ülkeye yurttaş yetiştiriyor olması ve

ailelerin en kıymetli üyelerinin yani çocuklarının teslim edildiği kişi olması sebebiyle öğretmenden vicdan, iyi niyet, hoşgörü, ön yargılı olmama, sabırlı olma gibi değerlere sahip olması beklenmektedir. Katılımcı okul yöneticilerinden beş tanesi karşılaştıkları öğretmenlerin ÜZY öğrenciler konusunda etik bilinci ile ilgili olumlu ve olumsuz paylaşımlarda bulunmuştur.

Okul yöneticisi Ozan, öğretmenlerin ÜZY öğrenciler konusunda özel bir eğitimi olmasa da iş ahlakı gereği bu konuda bilgi edinmek, kendisini geliştirmek için çaba sarf ediyor olmasını beklediğini ifade etmiştir.

“...bazı öğretmenlerin yetersizliği olabilir bu konuyla ilgili üstün zekâlılarla ilgili özel bir eğitimi olmayabilir ancak iş ahlakı yüksek olan bir öğretmenin de bununla ilgili araştırma yaparak öğrenciye yardımcı olma konusunda çaba sarf ediyor olması gerekiyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ozan farklı bir paylaşımında bu konuda eğitim almış öğretmenlerin daha farklı bir hassasiyet gösterdiğini ve eğitim sektöründe ÜZY öğrenciler ile ilgili eğitim almış öğretmen sayısının artması gerektiğinin altını çizmiştir.

“...Bu konuda eğitim almış öğretmen arkadaşlarımızın bu sektörde daha çok yer alması gerekir. Çünkü ÜZY öğrenciler ile ilgili eğitim almış, alan mezunu öğretmenlerin bu çocuklarla ilgili özel bir çaba sarf ettiğini yani öğrenme süreçlerini kolaylaştırma yönünde üst düzey çabaları olduğunu biliyorum...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülin, ortaokul ve ilkokulda süreç yönetimi boyutunda farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Ortaokul seviyesinde süreci yürütürken birçok öğretmenle bir arada götürülmesi sebebiyle şube öğretmenler kurulu toplantılarının öneminden bahsetmiştir. Ayrıca bu toplantılarda öğrenilen bilginin öğretmene bir sorumluluk getirdiğini şu sözlerle vurgulamıştır:

“...Ben ortaokul seviyesinde çalıştığım için biz de branş öğretmenleri var. İlkokul olsa belki ana görev sınıf öğretmenin üzerinde olacakken bizde bu daha farklı işliyor. Biz yaptığımız şube öğretmenler kurulu toplantıları gibi toplantılarda çocuğa özgü bu bilgileri öğretmenler ile paylaşıyoruz. Tabi ki her öğretmenden aynı tepkiyi alamıyoruz. Bunu bilmek öğretmene, öğrencinin özelinde bir sorumluluk getiriyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Gülin Hanım karşılaştığı öğretmen tutumları ile ilgili paylaşımında etik bilinci yüksek öğretmeni, “istekli” kavramını kullanarak şu sözlerle anlatmıştır:

“...Tabi istekli öğretmenlerle de karşılaştım. Sınıfında üstün öğrencisi olduğunu öğrendiğinde bana, rehber öğretmene gelip: ‘Bu çocuk için ne yapabiliriz?’, ‘Nasıl mutlu olmasını sağlayabiliriz?’, ‘Nelere dikkat etmem gerekir?’ diye sorular yöneltti, bu konuda olumlu anlamda kaygılanan öğretmen arkadaşlarım da oldu...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, öğretmenin niyeti ve vicdan sahibi olması gerektiğini dile getirerek, bu niteliklere sahip olanların öğrencinin faydası için canla başla çalıştığını vurgulamıştır.

“...Öğretmenin niyeti önemlidir. Ben genelde şanslıyım iyi arkadaşlarla çalıştım. Vicdan sahibi öğretmenlerle çalıştığım için sorun yaşamadım. Birçok okulda da şunu duyarım: ‘Bizde bu tarz eğitim verecek bir kadro yok. Mümkünse biz almalıyız.’ Çünkü bu artık bir uğraş gerektirir. Vicdan sahibi öğretmenlerin bu tarz çocukların faydasına canla başla çalıştığına şahit oldum...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Hande, konu ile ilgili paylaşımında ortaokul grubunda çalışmanın, branş öğretmenleri ile çalışıyor olmanın bir kolaylık olduğunu ve öğretmen boyutunda hiç olumsuz bir tutumla karşılaşmadığını, ilkökul grubunda öğretmen boyutunda farklı problemler yaşandığını şu sözlerle aktarmıştır:

“...Öğretmenleri biz yönlendiriyoruz. Rehber öğretmen öncülüğünde BEP hazırlanır ve diğerleri de buna uyar. Dönemsel olarak bir araya gelip değerlendirmeler yapılıyor. Gerekli değişiklikler, eklemeler, çıkarmalara yapılıyor. Öğretmen boyutunda hiç sorun yaşamadık. İlkokul grubu öğretmenleri daha zor ama ortaokulda branş öğretmenleri ile çalışmak daha kolaydır. Herkes işini gerektiği gibi yapar. İlkokul tarafında daha çok kişiselleştirme olabiliyor öğretmende fakat biz de olmaz...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Yukarıda aktarılan paylaşımlara karşın okul yöneticilerinin, öğretmenlerin etik bilinci ile ilgili olumsuz tutum ve davranışlar sergilediğine dair aktarımlar da olmuştur.

Okul yöneticisi Solmaz, öğretmenlerin farklılıklara kapalı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin deneyimli olmalarının onları daha hoşgörülü ve

birikimli yapacağı için deneyimli öğretmenlerin daha doğru adımlar atabildiklerinden bahsetmiştir.

“...Öğretmenlerin genel anlamda farklılıklara hâlâ çok açık olduğunu düşünmüyorum ama eskiye göre öğretmenin de biraz daha deneyimli olmasının verdiği birtakım avantajlar olabiliyor burada. Öğretmen bu tür öğrencilerle ilgili deneyimliyse tolere edebilme becerisi [hoşgörü] de gelişmiş oluyor. Ayrıca öğrenciye karşı izleyebileceği yöntemler de daha iyi olabiliyor. Ben deneyimin olumlu etkilediğini düşünüyorum. Buradaki deneyimden kastım özel okulda çalışma süresidir. Her yıl bu tür öğrencilerin sayısı artıyor. Öğretmen de deneyim edindikçe daha fazla bu tür öğrenci ile karşılaşmış oluyor. Öğretmenlerin aldıkları birtakım seminerler, eğitimler de illa ki etkilidir ama asıl etkili olan kısmın deneyim olduğuna inanıyorum...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Solmaz Hanım, konu ile ilgili olumsuz bir deneyimini paylaşmıştır.

“...Direnc gösteren bir öğretmen ile de karşılaştım. Tam da kısa süre önce yaşadım bu durumu. Bir ÜZY öğrencimizle ilgili şikâyet vardı. Biz ÜZY çocuğun velisi ile bir süreç yürütmeye başladık, aynı zamanda derse giren tüm öğretmenleri de işe dâhil ettik. Sınıf öğretmenimizi de yanımıza almak istedik. Bütün bunlardan edindiğimiz bilgilerle öğretmenimizi karşımıza alıp konuştuk. Rehber öğretmenimizle birlikte çeşitli yönlendirmeler yaptık. Süreci bu şekilde yönettik. Ancak öğretmenimiz burada tam istemediği bir noktada olduğu için galiba bu konuda veli ayağında bizi zorlar bir duruma soktu. Diğer velilere olumsuz birtakım aktarımlarda bulundu. Aslında çok olumlu bir sonuca doğru da gidiyorduk ama veli ayağına sıçraması sonucu, sürecimiz sekteye uğradı. Onun dışında çok başarılı bir süreç ilerletiyorduk. Çünkü veliyi de dâhil etmiştik işin içine [ÜZY öğrencinin velisi], ailedeki birtakım yanlış tutumları da kontrol altına almıştık. Aslında her şekilde kontrollü ilerliyorduk ama sonucunu göremedik ben aslında onun için üzülüyorum. Sonucunu görebilseydik bir şey söyleyebilirdim belki ama göremedik maalesef. Öğrencinin kaydını aldılar...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, ÜZY öğrencilere öğretmenlerin yaklaşımı ile ilgili öğretmenlik ve yöneticilik döneminde sahip olduğu deneyim ve gözlemlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“...Benim hem öğretmenlik yaptığım dönemde hem de yöneticilik yaptığım dönemde gözlemlerimde şunu fark ettim: Öğretmenler genel olarak

bu tarz konularda gerekli hassasiyeti göstermiyorlar. Çünkü o çocukların genelde -geleneksel bir bakış açısıyla- ayrı bir özelliği olduğunun bilincine varıp ayrı bir çaba sarf etmek yerine, yeterli vakti ayırmadan, bu vakti gereksiz görerek, gerekli ilgiyi göstermeyen öğretmenlerimiz olabiliyor. Bununla beraber çoğunlukla gördüğüm kadarıyla çok yaramaz çocuklar olarak adlandırılıp rehberlik birimine yönlendirme şeklinde özel bir çabaları oluyor arkadaşların...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018)

Okul yöneticisi Gülin, daha önce aktarılan etik bilinci yüksek öğretmenle çalışma deneyimine karşın daha çok bunun tam tersi durumla karşılaştığını aktarmış ve bununla ilgili düşüncelerini şu şekilde kaydetmiştir:

“...Benim karşılaştığım kadarıyla öğretmenlerin çoğunluğundaki yargı şuydu: Ben dersimi bildiğim gibi işlerim, o öğrenciye de varsa yapılması gereken -bizlerin de yönlendirmesiyle- genelde sınıf dışında bunu yapmayı daha kolay yol olarak görüyorlar. Bir öğretmenin alıştığı sınıf yönetim şeklini ya da ders anlatma şeklini değiştirmesi çok kolay bir şey değil. O yüzden ben daha çok, bunun olumsuz tarafıyla karşılaşmış bir yöneticiyim. Olumsuz yaklaşan ya da ekstra bir çaba sarf etmeyen öğretmen sayısı daha fazla...” (Gülin ile görüşme Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, konu ile ilgili olumsuz deneyimini aktarırken öğretmenin etik bilince sahip olmamasını “gönülsüzlük” kavramıyla ilişkilendirmiştir.

“...Kimi öğretmen sadece söylediklerinizi yapıyor. Hocam ek çalışma hazırlayın, hocam bireysel çalışmaya alın demeden, siz söylemeden harekete geçmeyenler oluyor. Bu da gönülsüzlük oluyor. Bu tarz öğretmenlerle çalışmak çok zordur...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, çalıştığı kurumda üstün öğrencilerle birlikte diğer öğrencileri de kapsayacak bir yaratıcılık dersini müfredatlarına eklediklerinden bahsetmişti. Bu ders için öğretmenlerin almaları gereken eğitimler olması, fazladan bir çaba harcayacak olmaları ile ilgili başlarda olumsuz bir tutum sergileseler de ilerleyen zamanda, öğrencilerin olumlu etkilendiğini gördükçe öğretmen tavırlarının daha olumlu yöne doğru döndüğünden bahsetmiştir.

“...Önce öğretmenler de bir anlayamadı bu nedir, farklı bir iş yükü müdür diye çünkü yoğun da bir okul burası. Ama işin içine girdikten, çocukların yaptıkları çalışmaları gördükten sonra onların da heyecanlandıklarını gördük. Evet, öncesinde “Bu ders benim sınıfımda

matematik yapmam gerekirken başka bir sınıfa gittim bu çalışmayı yaptım” ya da akşam eğitimlere kalmak, konuyla ilgili toplantılar yapıldığında en başta tabii ki insanların ön yargılarını kırmak çok zor, çok güç. Hâlâ belki zaman zaman isteksizlik duyanlar olabiliyordur ama bunu en azından bizimle paylaşmıyorlar...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

4.2.1.2. Öğretmenlerin ÜZY Öğrenciler Konusunda Hazırbulunuşluğu

Özel eğitim, öğrencilerin farklı beklentileri ve farklı ilgi alanları olması ve hâlihazırda içinde buldukları özel durum gereği öğretmen için farklı bir hazırbulunuşluk gerektirir. ÜZY öğrenciler de tıpkı zihinsel, görme ve işitme engelliler gibi özel eğitim kapsamına girmektedir. ÜZY öğrenciler ile karşı karşıya olan öğretmenlerin akademik olarak kendilerini geliştirmeleri ve disiplinler arası düşünebilme ve bunu ders içeriklerine yansıtabilme becerilerine sahip olmaları hazırbulunuşluklarını artıracaktır. Normal zihin düzeyinde olan öğrencilerle aynı ortamda akademik faaliyet gerçekleştiriliyorsa sınıf dinamikleri ve sınıf yönetim şeklinin de daha profesyonelce yürütülebilmesi önemlidir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin bir kısmı, öğretmenlerin ÜZY öğrenciler konusundaki hazırbulunuşluklarına dair paylaşımlarda bulunmuşlardır.

Okul yöneticisi Ahmet, öğretmen hazırbulunuşluğuna ilişkin paylaşımında akademik yetkinlik ve disiplinler arası ilişkiler içeren içeriklere dikkat çekmiştir.

“...Öğretmenlerin akademik olarak kendilerini beslemeleri şarttır. Özellikle ilkokul boyutunda sınıf öğretmeni birden çok derse girdiği için ders içeriklerinin birbiri ile ilişkilerinin farkında olarak planlama yapmalı ve uygulamalı. Üstün çocuk bu bağlantıları çok hızlı kurup size anında tepki gösterebiliyor. Çalışmaların hazırlanırken bu boyutların dikkate alınmış olması öğrenciyi akademik olarak tatmin ediyor. Bunun sonucunda üstün öğrencinin derse ve öğretmene bağlılığı ve güveni artıyor. Daha büyük bir dikkatle odaklanarak ders dinliyor...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Murat, kurumda çalışan öğretmenleri konusunda şanslı olduğunu, öğretmenlerin akademik hazırladıkları çalışmaların ve ders içeriklerinin beklenen nitelikte yapıldığını ifade etmiştir. Ayrıca ÜZY öğrencileri akademik olarak geliştirmenin ne kadar yeterli olduğu konusunda şüphelerini dile getirerek önemli bir noktaya dikkat çekmiştir. Bunun dışında bir eğitimci olarak hazırbulunuşluğun sağlanabilmesi için gerekli bilgiye ulaşamadığından, yeterli bilimsel çalışmanın olmayışından bahsetmiştir. Bununla beraber yaptıkları çalışmaların yeterliliğinin denetlenmesi konusunda bir otorite olması gerektiğinin altını çizmiştir.

“...Öğretmenlerimiz konusunda şanslı bir okuluz. Öğretmenlerimiz bu çocuklara ekstra ne çalışma yapılması gerekiyorsa isteyerek yapar. Bu konuda problem olacak hiçbir şey yaşamıyoruz. Eğitim öğretim açısından doğru bir şey yapıyorlar ama bu çocukların gelişimsel olarak ilerlemesine ne kadar katkı sağlanabiliyor onu bilemiyorum. Bence sorgulanması gereken nokta budur. Akademik olarak üstün çocuğu bir yere getirebiliriz, çok çalıştırırız ama bu çocukların beklentisi aslında o mu, beyninde canlandırdığı olay bu mu, doğru yere mi hizmet ediyoruz onu bilemiyorum. Bu konuyla ilgili araştırma yapıyorum ama bulamıyorum. Çünkü bahsettiğim konuyla alakalı yapılmış net bir araştırma da yok. Örneğin, 6. sınıf üstün zekâlı öğrencinin ilgi alanları şunlardır, kaygı alanları şunlardır, genel özellikleri şunlardır gibi bir bilgi yok. Ayrıca bizim bir denetleyicimiz yok. Bizi denetleyecek birileri olsa, şunu şöyle yapın, bunun böyle olması gerekiyor dese bize belki daha güzel işler de yapabiliriz...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, bazı öğretmenlerin akademik olarak kendilerini geliştirmek için eğitimler aldığını veya ÜZY öğretmenlerinden destek alarak kendi hazırbulunuşluk düzeylerini artırdıklarını şu sözlerle aktarmıştır:

“...Bazı öğretmenlerimizin özel yetenekliler alanında eğitim almaya bile onların da farklı alanlarda eğitimlere giderek ya da özel eğitim alanında eğitim almış arkadaşlarından destek alarak bu öğrencilere olumlu yönde yaklaştığına da şahit oldum...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülin, akademik hazırbulunuşluğunu önemseyen, bu konuda kaygılanan öğretmenler için “gelişime açık” kavramını kullanarak şu sözleri paylaşmıştır:

“...Gelişime açık öğretmenler ön araştırma yapıp, rehber öğretmenlerden destek alıyorlar. Bunu uzun uzadıya konuşup ders içeriklerini üstün çocuğun ihtiyaçlarına da cevap verecek şekilde planladığımız birçok arkadaşım da var...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, kurumsal olarak aldıkları eğitimler ile birlikte ÜZY alan öğretmenlerinin desteği sayesinde diğer öğretmenlerin hazırbulunuşluk eksiğinin kapatıldığını şu sözlerle aktarmıştır:

“...Üstün Zekâlılar Öğretmenliğinden mezun olan öğretmenler ve aldığımız eğitimler bize öğrencileri ayırt edebilmemizde çok yardımcı oldu. Özellikle haftalık bir saat verilen yaratıcılık derslerinde öğretmenlerin sınıfları

değiştirerek yaptıkları eğitimde yine bu arkadaşlarımız sınıflara girerek öğretmenlere destek veriyor, hatırlatmalar da bulunuyor. Çalışmaların hazırlanma aşamasında da katkıları oluyor. Bu sayede akademik olarak kendimizi daha güçlü hissediyoruz...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

4.2.1.3. ÜZY Öğrencilerin Akademik İhtiyaçlarının Karşılanmasına Yönelik Yöneticilerin Öğretmenlerden Beklentileri

Katılımcı okul yöneticilerinin bazıları, öğretmen tutumları ile ilgili deneyimlerini paylaşırken ÜZY öğrenciler için uygun ortamın hazırlanması, öğrencinin gerektiği gibi desteklenmesi, sınıf içerisinde denge sağlama, öğretim stratejilerinin sınıfın dinamiğine uygun bir şekilde düzenlenmesi gibi beklentileri olduğunu aktarmışlardır.

Okul yöneticisi Ahmet, beklentilerini genel bir çerçevede belirtmiş ve öğretmenin öğretim organizasyonunu planlarken içerik ve süreç unsurlarını ÜZY öğrenciye uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir.

“...Üstün ve özel yetenekli çocukların öğrenim görme süreçlerinde araştırma yapabilmeye, teknolojiden yararlanmaya, manipülatiflere, ilgi alanlarıyla ilgili kaynaklara ulaşabilmeye, ilgi alanlarıyla ilgili çalışma ortamlarının yaratılmasına, çalışmaların içeriklerinin zenginleştirilmesine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum öğrenme ortamlarının ve stratejilerinin bu ihtiyaçlar gözetilerek düzenlenmesi gerekliliğini yaratmaktadır. Öğretmenin bunları göz önünde bulundurması gerekiyor...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülin, iki noktaya dikkat çekmiştir. Birincisi, öğretmenin ÜZY öğrenci hakkında bilgi sahibi olduktan sonra yapacağı sınıf içi çalışmalarında, sınıf disiplini koruma konusunda daha dikkatli olması; ikincisi ise öğrenciye özel bir ilgi göstererek sınıfın kalaniyla bağıni koparmaması.

“...Öğretmenin uzman raporuna dikkat ederek üstün öğrenci için içeriklerini hazırlaması, güncellemesi gerekiyor. Tabi ki ince çizgi bu şekilde yapacağı ders planlarını uygularken sınıfın genelindeki disiplini de bozmadan bir şeyler yapabilmek. Yani bir öğrenciye sırf özel olduğu için ilgi gösterip sınıfın geri kalaniyla kuracağınız bağıni da koparmamak gerekiyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, ders öğretmeni ve rehber öğretmenden ÜZY öğrencilerin desteklenmesi süreci ile ilgili beklentisinden “işe sahip çıkmak” şeklinde bahsetmiştir.

“...Öğretmenin bu işe sahip çıkması, rehber öğretmenin de derse giren öğretmenin de sahip çıkması gerekir. Öğretmenin BEP’e dâhil olmak adına ekstra çalışmalar yapması gerekir. Çocuk hızlı öğrendiği için herkese bir tane çalışma hazırlıyorsa ona üç tane hazırlaması gerekiyor. Rehber öğretmenin öğrencinin süreçlerini, ihtiyaçlarını iyi takip edebilmesi gerekir...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

4.3. Alt Problem 3: “ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Süreci Nasıl Şekillenmektedir?”

Araştırma verilerinin analizinde üçüncü alt probleme ilişkin ortaya bir tema ve bu temanın altında iki alt tema çıkmıştır. Tablo 4.4’te sunulduğu üzere ortaya çıkan tema: “Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri”dir. Bu temaya ilişkin alt temalar: “ÜZY Öğrencilerin Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri” ve “ÜZY Öğrenci Bulunan Sınıfta Diğer Öğrencilerin Veli Tipleri ve Deneyimlenen Süreçler”dir.

Tablo 4.4. ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim

ALT PROBLEM	TEMA	KODLAR
ÜZY Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Süreci Nasıl Şekillenmektedir?	<p>Tema 4: Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri</p> <p>4.1. ÜZY Öğrencilerin Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri</p> <p>4.2. ÜZY Öğrenci Bulunan Sınıfta Diğer Öğrencilerin Veli Tipleri ve Deneyimlenen Süreçler</p>	<ul style="list-style-type: none">• Velinin yüksek başarı beklentisi• Velinin akademik beklentilerini çocuğa yansıtması• Bilinçli aile• Veliye karşı samimi olma• Sosyal uyum süreçleri• İşbirliğine açık aile• Akran ilişkileri• Aileyi bilgilendirme• Aileyi ikna etme• Güçlü veli iletişim süreci• Veliden destek bekleme• Bireysel ilgi

Sürecine İlişkin Temalar ve Alt Temalar

4.3.1 Tema 4: Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri

Okul yapısının en büyük paydaşlarından olan veliler, eğitim – öğretim süreçlerinde tamamlayıcı rolündedirler. Eğitim boyutunda okulda edindirilmesi hedeflenen kazanımlar, öğrencinin sosyal yaşantısında ailesi tarafından da desteklendiği takdirde, amacına ulaşır. Okul yöneticileri ve öğretmenler aile ile güçlü bir iletişim kurabilirse hem okul tarafında hem de aile tarafında olumlu bir bakış açısı gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Bu bölümde tema dörde ilişkin alt temalar sırasıyla sunulacaktır.

4.3.1.1. ÜZY Öğrencilerin Veli Tipleri ve İletişim Süreçleri

Katılımcı okul yöneticilerinin tümü birbirinden farklı veli tipleri ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar ifadelerinde velilere ilişkin, okuldan beklentilerinin yüksek olması, özel ilgi bekliyor olmaları, çocuklarından yüksek başarı beklentilerinin olması, uzman desteğine açık olan ve olmayan farklı veli gruplarının olması gibi veriler kaydetmişlerdir.

Okul yöneticisi Ahmet, karşılaştığı aile tutumlarına ilişkin paylaşımında ailelerin daha çok akademik gelişimi önemseydiğine ve ailelerin ÜZY öğrencinin sosyal uyumunu geri planda bıraktığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“...öğrenciye sıklıkla zeki olduğunun söylenmesi, çocuk olduklarının unutulması, oyun ihtiyaçlarına öncelik verilmemesi, çocuğa sürekli başarı beklentisinin yansıtılması, sosyal ve iletişim problemlerinin zeki olmalarından kaynaklandığını düşünerek normalleştirilmesi karşılaşılan aile tutumlarıdır...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande de iki farklı veli tipinden bahsetmiştir. Yüksek beklentili ve tatmin olmayan şekilde tanımladığı bir gruba karşın çocuğunun üstün olma durumunu daha olgun bir şekilde karşılayan bir veli grubu olduğunu aktarmıştır.

“...Veli beklentisi çok fazla, tatmin olmuyorlar. Daha fazla ders olsun istiyorlar. Pazar günü de ders olsa gönderirler. Hatta ev ortamındaki kuralları düzenlememiz ile ilgili beklentiye giren veliler de oldu. Buna karşın çok olumlu yaklaşan veliler de oldu. Özellikle çok çocuklu olan veliler daha ılımlı ve işbirlikçiler. Çok daha olgun karşılıyorlar çocuklarının üstün olma durumunu ve bunun getirdiklerini...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem de yukarıdaki iki yöneticiyi destekler şekilde iki farklı gruptan bahsetmiştir. Bir tarafta “bilinçli” sözcüğü ile tanımladığı işbirliğine yatkın bir grup varken diğer tarafta yüksek beklentilere giren bir grup olduğundan bahsetmiştir.

“...Aileler öğrencinin özel yetenekli olduğunu bildikleri zaman beklentilerini yüksek tutabiliyorlar. Panik olabiliyorlar, her şeyi doğru yapsın, her konuda becerikli olsun isteyebiliyorlar. Bilinçli aileler ise işbirliği içine girip çocuklarının yeteneklerinin olumlu yönde gelişmesine destek veriyor...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, velilerin yüksek beklentileri olduğunu aktarmıştır. Buna karşı yönetici olarak iletişim sürecinin en başında henüz kayıt aşamasındayken veliye karşı samimi olmanın önemine dikkat çekmiştir.

“...Çok yüksek beklentileri oluyor ama özel okul olduğumuz için bizim mevcut şartlarımız konusunda özel yetenekli öğrencilere eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirebilecek kadromuz var mı yok mu samimi davranmamız lazım. Bunların hepsini veliye açıklıyoruz. Yardımcı olabileceğimiz ve olamayacağımız tarafları açıklıyoruz. Yasal çerçevede yapılabilecekler, yapılması zorunlu olanlar var. Bunları zaten yapıyoruz ama ne kadar faydalı olacağız, o beklentiyi karşılayabilecek miyiz bu konuda samimi davrandık her zaman. Böylece daha en baştan güçlü bir iletişim süreci öğretilmiş...” (Gülşah ile görüşme, Şubat 2018)

Okul yöneticisi Murat da iki farklı veli tipinden bahsetmiştir. İlk olarak “beklentisi yüksek” şeklinde adlandırdığı grubun daha çok akademik başarıya odaklı olduğunu, ikinci olarak “bilinçli” sözcüğüyle tanımladığı grubun akademik gelişimle beraber öğrencinin sosyal uyum süreçlerini de önemseydiği ifade etmiştir.

“...Biz daha çok beklentisi çok yüksek veliler ile karşılaşılıyor. Benim çocuğum üstün zekâlı daha fazla ödev verin, hocam bu çocuğa üstün zekâlı diyorlar neden bu notu aldı gibi söylemlerle karşılaşılıyor. Çocuğun aldığı notun düşük olmasının birçok sebebi olabileceğini birkaç sınava bakarak değerlendirme yapmak gerektiğini anlatıyoruz. Veli, öğrenciyi iyi takip ettiğimizi görünce ikna oluyor. Onun dışında bizim yanımızda olan, destek olan velilerimiz de var. Çocuğunun sosyal uyum süreçlerinin desteklenmesini bekleyen, akademik olarak da daha doğru bir şekilde takip eden veliler bunlar. Bizim verdiğimiz akademik eğitimin yanında takım sporuna yönlendiren, akranlarıyla ilişkisi gelişsin diye bireysel sporlardan alıp takım

oyunlarına veren veliler oluyor bunlar da bilinçli aileler...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülin, farklı veli tiplerinden bahsederken bir grup velinin okulda yapılan her şeyin ÜZY öğrenciye göre yapılması gerektiğini düşünürken (özellikle ÜZY öğrenciler için faaliyet gösteren bir okul iddiası olmayan bir kurumda çalışıyor), diğer grup velinin ise uzman desteği alan bir grup olduğundan bahsetmiştir. Uzman desteği alan grubu “iş birliğine açık” şeklinde tanımlamıştır.

“...Çocuğunun bu tarz bir tanıya [ÜZY tanısı] sahip olduğunu bilen velilerin bazıları bizden bunun inanılmaz bir olay olup bizim bütün odak bundaymış [ÜZY öğrencide] gibi bunun üzerine düşmemizi istiyor. Şu anda biliyorsunuz sayı olarak da bu çocuklar fazla. Belki gerekli mercilere ulaşmakla alakalı belki maddi anlamda bu testleri yaptırmakla alakalı kolaylıklar olduğu için sayıları fazladır. Bunu bilemiyorum ama bu tür veliler her şeyin sadece kendi çocuklarında olduğu ve ona özgü bir şeyler yapmamız gerektiğini ya da yapılmasını beklediklerini dile getiriyorlar. Ben şanslıyım ki benim velilerimin çoğu öğrencilerin durumlarını bilen, bunun için de bir uzmandan destek alan velilerdi. Bunun için de biz onlarla yaptığımız konuşmalarda durumumuzun ne olduğunu, okulun yapabileceklerinin neler olduğunu anlatıp onların çocukları için ekstra neleri yapabileceğimizi anlatıp onlardan da hangi konularda destek beklediğimizi belirttik. Bu şekilde iş birliği içinde olduğumuz veliler var. Yani uzman desteği alan veli kesinlikle iş birliğine açık oluyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Gülin Hanım diğer katılımcılardan farklı olarak uzman desteği alan grubu da ikiye ayırmıştır. Uzman desteği alınan süreçlerde uzman – aile ve uzman – okul işbirliği çok önemlidir. Bazı ailelerin sadece uzmanın verdiği tanıyla ilgilendiğini yani uzman – aile işbirliğini gerçekleştirmediğini, bazı ailelerin ise uzman önerilerine uygun hareket ettiğini belirtmiştir.

“...Tabi bazı veliler sadece uzmanın verdiği tanı ile ilgili sonuçla ilgilenirken bazıları da uzmanın verdiği tavsiyelerle, ipuçlarıyla da ilgileniyor. İpuçlarını değerlendiren veliler bizimle de iş birliği içerisinde olduğu için çok daha kolay yol alıyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, karşılaştığı grubun genellikle “bilinçli aileler” olduğunu ifade etmiştir. Bilinçli aileler diye adlandırdığı bu veli grubu için çocuğun akran ilişkilerinin önemli olduğunu aktarmıştır.

“...Karşılaştığım üstün aileleri genel anlamda bunun hissettirilmesini istemiyor, bilinçli aileler çünkü ve tamamen çocuğunun normal toplum içine karışmasını, kendi akranları gibi davranmasını istediği ve beklediği için dolayısıyla karma eğitime de makul bakıyorlar. Bizler zaten ekstra projelere ve çalışmalara kattığımız için bu çocukları, çok da olumsuz yönde talepler gelmiyor...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerin akranları ile yaşadıkları problemlerde yürüttükleri veli iletişim süreçlerine ilişkin şu paylaşımı yapmıştır:

“...Biz her durumda aileyi hemen bilgilendiriyoruz. Çünkü öğrenci eve gittiğinde yaşadıklarıyla beraber bir parça hissettiklerini de olayın içerisine katarak anlatıyorlar. Dolayısıyla onların hislerini zaten anlıyoruz ama bizler velileri zaten bilgilendiriyoruz; toplantılara, bireysel görüşmelere davet ediyoruz. Olayı objektif bir şekilde aktarıyoruz. Çözümle birlikte gittiğimizde zaten veli de herhangi bir olumsuzluk sergilemiyor hatta bizimle işbirliği sağlıyor ve destekliyor. Bu şekilde yaklaştığımız için bu zamana kadar uğraşmak zorunda kaldığımız bir durum olmadı. Ben ona bağlıyorum açıkçası öyle tecrübe ettim...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, diğer katılımcılardan farklı olarak öğrencinin farklı bir yeteneği olduğunu okul olarak hissetmelerine rağmen velinin bunu kabullenmemesi ile ilgili bir süreç deneyimlediğini ve bu süreci nasıl yönettiğini şu sözlerle paylaşmıştır:

“...Öğrencinin yeteneğini kabul etmeme durumunu da gördüm. Burada veliye anlatırken biraz senden-biraz benden yöntemiyle ilerlediğiniz zaman, çocuk odaklı düşünmeye sevk ettiğiniz zaman orada biraz çözüme ulaştırabiliyorsunuz. Orada açıkçası sıkıntı yaşamadan halledebildik, anlatabildik derdimizi. Sonrasında öğrenciyi BİLSEM'e yönlendirdik ve tanındı. Yani önemli olan çocuğun gelişimi. Sadece bugün değil ileriye dönük bir sonuç alabileceğini anlatabildiyseniz eğer karşınızdaki insana; yani bu hayatı boyunca, ileride onu meslek seçimine kadar götürdüğünü, sosyal ilişkilerinde, akademik anlamda da sıkıntı yaşamaması adına aslında burada velinin bunu kabullenmesi ile ilgili girişimde bulunduğunuz zaman, veliye bu şekilde anlattığınız zaman biraz daha anlaşılabilir oluyor onlar tarafından. İş birliği yapan bir aile ise süreç çok kolay oluyor. Veli işbirliğine açık ise öğretmen de daha olumlu hissediyor neticede o da olumlu sonuçlar

yaşayacağını biliyor. Neticede çocuk için yapılan bir durum var orada velinin desteğini almak öğretmenin de işini kolaylaştırır bizim de işimizi kolaylaştırır...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan da Solmaz Hanım gibi tanı konulmasını istemeyen veliler ile karşılaştığından ve bu durumda süreci nasıl yönettiğinden şu şekilde bahsetmiştir:

“...Biz, eğer çocuğa teşhis konulmadıysa ve bizim formasyonumuz doğrultusunda çocuğu, öğretmen-rehberlik-yönetim olarak desteklediğimiz halde çocukla ilgili problemler devam ediyorsa ondan sonraki süreçlerde aileyi işin içine dâhil ediyoruz. Teşhis konulmamış bu çocukla ilgili net bir bilgi edinebilmek için aileye yönlendirme yapıyoruz bir uzman ile görüşmeleri için. Rehberlik birimimiz gidilen uzman kişi ile iletişim halinde oluyor ve veli ile birlikte çocuğun tüm süreçlerini takip ediyoruz. Bazen direnç gösterenler oluyor. Çocuklarında farklı bir şey olduğunu kabul etmeyen, sanki çocuklarında bir eksiklik, bir sorun yaşanacakmış gibi tanı konulmasını istemeyen veliler de olabiliyor. Bu velilerle iletişimi sürdürerek, çocuklarının gelişimi ve geleceği için önemli olduğuna ikna etmeye çalışarak süreci yönetiyoruz...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

4.3.1.2. ÜZY Öğrenci Bulunan Sınıfta Diğer Öğrencilerin Veli Tipleri ve Deneyimlenen Süreçler

ÜZY öğrenciler kişisel özellikleri sebebiyle sınıf içerisinde göz önünde olan bir gruptur. Akranlarıyla veya ders öğretmenleriyle problem yaşayabilmektedirler. Hızlı öğreniyor olmaları, başarı gösterebiliyor olmaları veya bazı uyum problemleri yaşıyor olmaları akranlarının ailelerinde tepki oluşturabilmektedir. Katılımcıların tümü ÜZY öğrenci bulunan sınıfta, diğer öğrenci velileriyle ÜZY öğrenci ekseninde bazı deneyimler yaşadıklarını aktarmışlardır.

Okul yöneticisi Eylem velilerin, ÜZY öğrencinin kayırıldığına dair bir görüşe sahip olabildiklerini aktarmıştır.

“...Bazen öğretmenler bu çocukları ve aileleri kayırıyormuş gibi bir tavır içine girebiliyorlar [diğer veliler]. Kendi çocuklarını üstün çocukla bir çeşit yarışa zorlayabiliyorlar...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande bu konuda olumsuz bir deneyimi olmadığını aktarmıştır. Bunu her öğrenciye bireysel ilgi gösteriliyor olmasına bağlamaktadır.

“...Olumsuz bir şey yaşamadık. Bir tepkiyle veya şikâyetle karşılaşmadık. Veli ile iletişimimizin güçlü olması, öğrenci düşük not aldıysa veliye neden böyle olduğunun ve ekstra hangi çalışmaların yapılacağıının bilgisinin veriliyor olması önemli bir etken. Ayrıca davranışsal bir sorun olduğunda da hemen okul içerisinde gün bitmeden çözüyoruz. Böylece velilerden bize bir şey gelmiyor...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ahmet, velilerde birtakım olumsuz düşünceler oluşabildiğini fakat okul yönetimi olarak veli ile iletişimi güçlü tutarak bunu aşabildiklerini aktarmıştır.

“...Üstün öğrencilerin diğer veliler tarafından düzen bozan, tolerans gösterilen, ön plana çıkarılan öğrenciler olduğuna dair kanılar söz konusu olabilmektedir. Okul tarafında iletişimi güçlü tutarak bunun üstesinden geliyoruz...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, ilgili durumu ÜZY öğrencinin özelliklerine göre değişen bir süreç olarak yorumlamıştır. Daha çok olumsuz deneyimlere sahip olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“...Çocuk çok başarılıysa, üstünlüğünü derslerine yansıtabilmiş, not ortalaması yüksek, popüler de bir çocuksa kendi çocuklarını zaman zaman onunla yarışan sokan veliler olabiliyor (öğrencinin ÜZY olduğunu bilmedikleri halde). Eğer çocukta uyum problemi ile alakalı bir şeyler varsa o zaman da: ‘Bu çocuk yüzünden bizim çocuklar sıkıntı yaşıyor.’ diye gelebiliyorlar. O tamamen elinizdeki üstün çocuğun özelliklerine bağlı bir durum...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Murat, ilgili durumla sadece bir kere karşılaştığını aktarmıştır. Murat Bey’in paylaşımı dikkat çekicidir. Ortada problem bir durum yokken gelmiş bir şikâyet durumundan bahsetmektedir.

“...Bu durumu bir kere yaşadık aslında. Çocukla ilgili konuyu erkenden öğrenip sınıfın düzenini bozduğuna dair şikâyet geldi. Veli diğer çocukların üstün çocuk gibi erkenden bitiremediğini ifade etti. O veli de bahsettiği çocuğun üstün zekâlı olduğunu bilmiyordu. Aslında çocuğun yaptığı sınıf düzenini bozmak değildi. Öğrenci periyodik tabloyu ezberlemiş ve arkadaşlarını periyodik tabloya göre gruplandırmış; siz asal gazlarsınız, siz metallersiniz şeklinde. Öğretmen dersi anlatırken müdahale etmiş öyle

ezberleyemeyiz diyerek. Aslında diğer arkadaşlarının da aklında o öğrencinin anlattığı şekilde kaldı. Öğretmenin de işini çok kolaylaştırmış. Bu yaşandı ama çok başımızı ağrıtan bir olay olmadı. İlgili olmayan kimse -öğretmenler de dâhil- çocuğun üstün olduğunu bilmiyorlar. Bunun sebebi de bizim o çocuğa özel bir şey yaptığımız ya da diğerlerini geri bıraktığımız gibi bir izlenim oluşmamalı diye düşünüyoruz...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ela, çocuğu ÜZY olmadığı halde öyle olduğunu iddia eden ailelerin büyük bir oranda olduğuna, bu aileleri ikna etme süreçleri yaşadıklarına ve “K kuşağı” kavramına dikkat çekiyor.

“...Her üç aileden biri benim çocuğum üstün yetenekli, çok farklı, çok değişik diye geliyor. Aslında biz şunu da anlatmaya çalışıyoruz: Çağın gerekliliği artık bunlar K kuşağı çocuklar ve zaten çok çok önde giden, teknolojinin, dijital dünyanın önünde giden çocuklarla birlikteyiz, bizler onlara yetişmeliyiz. Zaten bu çocukların hepsi farklı ama üstün zekâlı veya yetenekli olmanın farklılıklarını bilemiyorlar. Bizim için tabi burada da farklı iletişim süreçleri doğuyor. Veli ikna olmak istemiyor, çocuğunu testlere sokuyor, istediği sonucu alamayınca gelip haklıymışsınız hocam diyor...” (Ela ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, ÜZY öğrenci ile ilgili diğer velilerden gelen şikayetlerde süreci nasıl yönettiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“...Veli bir şikâyetle geldiğinde biz onlarla oturup öğrenciyi konuşmuyoruz. Öğrenci üzerinde gidilen bir şeyin çok doğru olacağını düşünmüyorum. Sadece durum değerlendirmesi yapıp izlediğimiz yolla ilgili birtakım bilgiler verebiliriz, bunun bir süreç olduğunu anlatabiliriz. Süreç içerisindeki gelişimi izleyeceğimiz söyleyebiliriz. Çünkü orada eğer varsa bir sıkıntılı davranış problemi, onun üzerinde çalışmamız zaman gerektirdiği için bu süreci anlatabiliriz, nasıl bir yol izlediğimizi anlatabiliriz. Bu süreçte onlardan da destek isteriz hatta. Yani o, diğer velilerimizden de destek isteriz. Çünkü orada çocuklarına kazandırdıkları bakış açıları, onları sorgulama şekilleri bile bizim işimizi sekteye uğratabilir. O nedenle onlardan da destek isteriz bu durumda ve o farklılıklarla ilgili o kabullenışı biraz daha her ayakta sağlamlaştırmaya çalışıyoruz...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan da Solmaz Hanım gibi diğer velilerden gelen şikayetlerle karşı karşıya kaldığını ve bu durum karşısında direnç gösterdiğini iletmiştir. Bu durum karşısında gerçekleştirdiği süreç yönetimini şu sözlerle aktarmıştır:

“...Eğitimi temel alıp çocukları bireysel olarak değerlendirdiğimiz için, her çocuğun değerli olduğunu kabul edip hiçbir ticari kaygı gütmekten tüm öğrencilere farklı alanlarda tanısı olsun olmasın bütün öğrencilere eşit yaklaşmaya çalışıyoruz. Ancak veli tarafında iş farklı olabiliyor. Durumu bizim gibi görmeyip kendi çocuklarını merkeze aldıkları için üstün çocuğun sınıf içi davranışları veya çocuğun birtakım olaylara gösterdiği tepkileri kendi çocuklarının süreçleri için zararlı bir durum olarak değerlendirip tepki gösterebiliyorlar. Ben kendi adıma bunula ilgili çok direnç gösteriyorum. Bu çocukların ciddi süreçleri olduğunu, rehberlik birimi ile birlikte çalışıp, ailesinin ve bir uzman kişinin de sürece dâhil edildiğini her şeyin kontrol altında olduğuna ilişkin bilgilendirme yapıyorum. Tabi yıl boyunca çocuğun yaptığı her şey veliler tarafından onun özel bir çocuk olmasının vurgulanmasını yaşıyoruz. Bu da bizim için zor bir süreç tabi. Özel sektör olması ve öğrencinin burada parayla okuyor olması sebebiyle göğüs germek bazen zor olabiliyor. Ama elimizden geldiğince göğüs germeye çalışıyoruz. Genelde veliden gelen tepkiler; ‘yaramaz çocuk’, ‘sınıftaki eğitim öğretim ortamını aksatıyor.’ şeklinde oluyor...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ozan diğer katılımcılardan farklı olarak, diğer ailelerin ÜZY öğrenci ile ilgili olumsuz görüşlerini kendi çocuğunun yanında dile getirmesi durumuyla ve bu durumun olumsuz sonuçları olduğunu vurgulamıştır.

“...Normal çocuğun ailesi üstün çocuğun yaşadığı bazı olumsuzlukları biliyor ve kendi çocuklarının yanında bazı olumsuz şeyleri konuşuyorlarsa normal çocuk da arkadaşıyla yaşadığı sorunlarda üstün arkadaşını etiketleyebiliyor. Onun zaten yaramaz bir çocuk olduğu, uyumsuz olduğu gibi söylemler olabiliyor. Arkadaşını haklı da olsa haksız çıkarmaya eğilimleri olabiliyor. Ben elimden geldiğince bu konuda adaletli davranmaya çalışıyorum ama çocuklar tabi ev ortamında ebeveynlerinin gerekli hassasiyeti göstermeden yaptığı değerlendirmelerle karşılaştıkları için bu tarz çocuklara acımasızca yaklaşabiliyorlar...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

4.4. Alt Problem 4: “ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları Nelerdir?”

Özel ilkokul ve ortaokullarda görev alan okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler hakkında deneyimlerini ele alan bu çalışmada ikinci alt problem, “ÜZY Öğrencilerini Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları Nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt problemle ilişkili olarak Tablo 4.5’te sunulduğu üzere, “ÜZY Öğrencilerin Çok Yönlü Gelişimlerinin Desteklenmesi”, “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Velilerin Desteklenmesi” ve “ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumları Konusunda Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerinin Desteklenmesi” olmak üzere üç tema ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.5. ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikalarına İlişkin Temalar ve Alt Temalar

ALT PROBLEM	TEMA	KOD
ÜZY Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları Nelerdir?	Tema 5: ÜZY Öğrencilerin Çok Yönlü Gelişimlerinin Desteklenmesi 5.1. ÜZY Öğrencileri Tanıma Çalışmaları 5.2. Eğitim – Öğretim Süreçlerinin ÜZY Öğrenciler İçin Zenginleştirilmesi	<ul style="list-style-type: none">• Uzman raporu• Tanılama çalışması• Rehberlik birimi• Veliden bilgi alma• Tanı• Öğrenciye özel çalışmalar• Müfredat değişikliği• Farklılaştırılmış eğitim• Kulüp çalışmaları• Branş öğretmenlerine yönlendirme• BEP oluşturma• Öğrenciyi projelerde değerlendirme
	Tema 6: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Velilerin Desteklenmesi 6.1. Veliden Beklenen İşbirliği 6.2. Veliye Yönelik Destek Çalışmaları	<ul style="list-style-type: none">• Veliden bilgi alma• Sacayağı• Veli desteği• Okul – veli işbirliği• Velinin okula güvenmesi• Aile eğitimleri• Ebeveyn atölyeleri• Rehberlik birimi çalışmaları
	Tema 7: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerinin Desteklenmesi 7.1. Kurum İçi Mesleki Gelişim Çalışmaları 7.2. Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği	<ul style="list-style-type: none">• Akademisyen desteği• Alan öğretmeni istihdamı• Geleneksel bakış açısı• Hizmet içi eğitim• Okul – aile işbirliği• Okul – uzman işbirliği• Öğretmen – idare – veli işbirliği• Rehberlik birimi

		<ul style="list-style-type: none">• çalışmaları• BİLSEM – okul işbirliği• Öğrencinin üstün olduğu alanı bilme• Öğretmenler arası işbirlikleri
--	--	--

4.4.1. Tema 5: ÜZY Öğrencilerin Çok Yönlü Gelişimlerinin Desteklenmesi

ÜZY öğrencilerin çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesi teması, bu öğrencilerin kurum tarafından tanınması ve eğitim-öğretim ortamlarının ÜZY öğrenciler için zenginleştirilmesi ile ilgili alt verilerden oluşmaktadır.

4.4.1.1. ÜZY Öğrencileri Tanıma Çalışmaları

ÜZY öğrenciler okullar tarafından iki farklı şekilde tanınmaktadır. İlk olarak öğrencinin bir uzman tarafından birtakım testler uygulanarak tanınmış olması ve kuruma bu tanının iletilmesi veya ailenin ilerleyen süreçlerde öğrencideki bir farklılığı hissetmesi üzerine bir uzmana giderek öğrenciye zekâ testi uygulatması ile olabilir. İkinci olarak, öğrencinin okul çevresi tarafından fark edilip BİLSEM ve RAM'lara yönlendirilmesinin yapılması veya aileyi yönlendirerek öğrenciyi zekâ testine sokmaları için uzman yönlendirilmesi yapılması ve tanı alınması ile öğrenci okul tarafından tanınmış olmaktadır. Her iki durumda da öğrencinin, artık okul için tanılı olması sebebiyle okul, öğrencinin yasal hakları ve vicdani gerekçeler ile öğrenciye yönelik çalışmalar yürütmeye başlamak durumunda kalıyor. Araştırma kapsamında katılımcı okul yöneticilerinden beşi, ÜZY öğrencilerin okul tarafından tanınması yönünde izledikleri politikalardan bahsetmişlerdir.

Okul yöneticisi Gülin, ÜZY öğrenciyi tanımak ve uygun bir süreç yönetimi örmek için uzman raporuna önem verdiklerinden ve bu raporlara göre zaman içerisinde yaptıkları değişikliklerden şu sözlerle bahsetmiştir:

“...Uzmanlardan gelen raporlarda [tanı raporu] bazı öğrenciler için bize öneriler de geliyor. Bu öğrenciye sınav kâğıdının bu şekilde verilmesi gerekir, şu tarz etkinliklere katılmasını destekleyiniz gibi. Biz de rehberlik birimi ile okulun şartlarına uygun olan etkinliklere yönlendiriyoruz. Tabi uzmandan gelen belgeleri okumak, o öğrencilerin ihtiyaçlarına göre, kendinizde yoksa etkinlikler yaratmanız gerekiyor. Kulüp çalışmalarınız gibi. Kulüplerimiz daha çok sportif, sanatsal ya da daha genel bir çerçevedeyken

bu tür öğrencilerin ihtiyaçlarına göre de kulüpler ya da dersler yaratmamız gerekti. Bu konuda okulun önemli bir paydaşı olan velileri de bilgilendirdik. Bu da okulun iç müfredat değişimini sağladı...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, çalıştığı okulda kurum politikası gereği, öğrenci kayda geldiği sırada bir tanılama çalışması yaptıklarından bahsetmiştir. Buradan topladıkları verinin yanı sıra yeni kayıt olan öğrenciler için bir uyum programı düzenlediklerini ve bu program süresince öğretmenlerden de veri topladıklarını aktarmıştır. Ayrıca sene içerisinde yapılan ŞÖK toplantıları ile öğrenciyi tanıma ve uygun yönlendirmeleri yapma konusundaki çalışmalarını sürdürdüklerinin altını çizmiştir.

“...Kayıt sırasında rehberlik birimi öğrenci ile birebir görüşerek birtakım ölçütleri göz önünde bulundurarak tanılama çalışmasını yapıyor. Dolayısıyla okulumuza başladıktan sonra takibini de bu doğrultuda yapıyoruz. Ayrıca öğretmenin uyum sürecindeki gözlemlerini paylaşıyoruz birbirimizle, dolayısıyla o farklılıkları zaten gözlemlemiş olduğumuz için onlarla ilgili sınıfta çalışmalar yapıyoruz. Öğrenciye özel birtakım şeyler de yapılıyor ama bu tamamen sınıf ortamından farklı olmuyor. Sınıf içerisine yedirerek yapıyoruz. Ek çalışmalarla, bireysel olarak takip ettiğinizi hissettirmekle çocuğa orada destek vermiş oluyoruz. Sene içerisinde yaptığımız ŞÖK toplantılarımız çok verimli geçiyor. Orada veya onun öncesinde aileden aldığımız veya öğretmenin bire bir keşfettiği birtakım şeyler olduğunda onunla ilgili bireysel çalışmalar mutlaka yapılıyor...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande de Solmaz Hanım gibi yeni öğrenci alırken yaptıkları bir tanılama çalışması olduğunu aktarmıştır. Rehber öğretmen ve müdür yardımcısının eş zamanlı olarak veliden ve öğrenci ile yapılan çalışmadan veri topladıklarını ve bu doğrultuda bir süreç ördüklerini vurgulamıştır.

“...Biz öğrenciyi okula alırken zaten bir tanılama çalışması yapıyoruz. Kayıt sürecini örerken biz veli ile rehber öğretmenimiz de öğrenci ile görüşme yapıyor. Yani biz bir öğrenci aldığımızda onun raporlu [üstün tanılı] ise farkında oluyoruz. Öğrencinin kaydını alırken veli ile yaptığımız görüşmede zaten velinin beklentisini anlıyoruz. Buna göre gerekliyse takviye çalışmalar yapıyoruz. Bunun dışında akademik takip gereği, her çocukla ilgili bireysel farkındalığımız var...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, öğretmenler tarafından olumlu veya olumsuz geribildirimler yoluyla yapılan yönlendirmelerin sonucunda öğrencileri rehberlik biriminin de tavsiyesiyle uzmana yönlendirdiklerinden ve takibinde ortaya çıkan tanı ile beraber aksiyon aldıklarından şu sözlerle bahsetmiştir:

“...Bazen öğretmenler bir öğrenci ilgili olumlu ve olumsuz birtakım geri bildirimler veriyorlar. Ben de rehberlik birimi ile iletişime geçiyorum. Öğrencinin bir sorunu olup olmadığını anlamak üzere bazı testler yapılıyor. Sonuca göre bir yönlendirme yapılıp yapılmayacağına karar veriyoruz. Sonraki süreçte yapılan yönlendirmenin sonucunda elde ettiğimiz veriye göre öğretmenin bir eğitim alması gerekliliği ortaya çıkarsa seminer dönemlerinde akademik birimlerimizden aldığımız eğitim istekleri oluyor. İlgili istekleri yaparak o eğitimleri almalarını ve öğrenci ihtiyaçlarını gidermek üzere eksik yönlerini tamamlamasını sağlamaya çalışıyoruz...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Murat, konu ile ilgili kapsamlı bir paylaşımda bulunmuştur. ÜZY öğrencileri akademik olarak daha başarılı kılacak bir yol arayışına girdiklerini ve deneysel bir yöntem izleyerek ÜZY öğrencileri tanımak ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir planlama yaptıklarını kaydetmiştir.

“...Üstün çocuklar için eğitim-öğretim yöntemimizi şekillendirmek üzere bazı toplantılar yapıyoruz. Biz sınıfları oluştururken mesela bu çocukları ayrı ayrı yerlere dağıtıyoruz şu anda. Belki bir araya toptasak performansları artacak, onu bilemiyoruz. Bu sene yaptığımız yöntemde ayrı sınıflara dağıttık seneye bir araya koymayı planlıyoruz. Bu seneki ve önümüzdeki seneki performanslarına bakacağız. Bu çocuklar birbirlerini bulduklarında performansları yükselebilir de düşebilir de bunun çok net bir şekilde ölçülmesi lazım. Bu grup ağırlıklı 5 ve 6. sınıf öğrencilerinden oluşuyor. Biz de önümüzdeki yılları düşünerek böyle bir planlama yaptık. Önümüzdeki sene bu öğrencileri aynı sınıfa yerleştirerek gözlem yapacağız. Acaba birbirlerini tetikleyecekler mi yoksa birbirlerini bastırıp gelişimleri yavaşlayacak mı tam olarak bilemiyoruz. Amacımız gelişimlerini hızlandırmak...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Murat Bey ÜZY öğrenciler ile ilgili homojen sınıf oluştururlarsa yapabilecekleri çalışmalarla ilgili şu notu kaydetmiştir:

“...Tek bir sınıfa topladığımızda zaman çizelgesinde, ders içerik ve sürelerinde dahi değişiklik yapabiliriz. Faydayı ölçebilmek için şimdi karma, seneye homojen sınıfı deneyeceğiz. Hangisinden fayda sağlarsak o yönde bir planlama yaparak sınava hazırlamayı planlıyoruz. Çünkü Türkiye’de bir sınav gerçeği var...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

ÜZY öğrencileri anlamak, tanımak ve nihayetinde bu öğrencilerin yüksek yarını gözetecek bir eğitim-öğretim süreci örmek üzere katılımcı yöneticilerin deneyimleri yukarıda aktarılmıştır. Okul yöneticisi Murat, konuya farklı bir pencereden yaklaşarak yapılan çalışmaların doğruluğunu ve aşağıdaki ifadeleri ile kaygılarını dile getirerek sorgulamıştır.

“...Biz akademik olarak bu çocukları ileri götürebiliriz ama bilişsel olarak ne kadar ileri taşıyabiliriz bilemiyorum. Konuyu öğreterek çok soru çözdürerek akademik olarak ilerletebiliriz ama bunu yaparken yaratıcı zekâlarını ne kadar geliştiririz onu bilemiyorum. Bunlar üstünde çok çalışılması gereken konular. Belki bazı çocuklar kaybolup gidecekler, en çok buna üzülüyorum. Belki de üstün zekâlı olup da tanıya sahip olmayan ve bizim bile farkında olmadığımız çocuklar olabilir...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

4.4.1.2. Eğitim-Öğretim Süreçlerinin ÜZY Öğrenciler İçin Zenginleştirilmesi

Araştırma verilerine göre ÜZY öğrencilerin okul tarafından tanınması aşamasını takiben bireysel olarak ÜZY öğrenciye özgü ve/veya genel olarak ÜZY öğrencilere hitap edebilecek farklı birtakım zenginleştirme çalışmaları yürütmektedirler. Birbiri ile benzer ve farklı fırsatlar yaratmak anlamında katılımcıların tamamı bu yöndeki kurum politikalarından bahsetmişlerdir.

Okul yöneticisi Murat, bir zenginleştirme faaliyeti olarak ÜZY öğrenciler için zekâ oyunları grubu kurmaktan bahsetmiştir. Bu iş için yatırım yaparak öğretmenlerinden ikisine eğitim aldıkları ve ders programı içerisinde bu öğrencileri haftada iki saat ayrı bir sınıfa alarak bu çalışmayı yaptıklarını aktarmıştır. Bunun dışında yaptıkları çalışmaları şu şekilde anlatmıştır:

“...İlk olarak zekâ oyunları grubu kurduk. Haftada iki gün iki saat olacak şekilde sadece bu çocuklara özel. Akademik derslerin dışındaki derslerde sadece bu çocuklarla çalışma yapılıyor. Bu konuda matematik ve

fen öğretmenimize eğitim aldık. Bu guruba müfredatta küçük değişiklikler uyguluyoruz. Ders içerisinde konuların dağılımına göre pozitif yönde ayrımcılık yapıyoruz, ekstra çalışma yöntem ve sistemlerini öğretiyoruz. Matematik, fen, Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinden ekstra çalışma formu veriyoruz. Ayrıca BİLSEM'le işbirliği yaparak, orada hangi alanda eğitim alıyorsa biz de o alanda çocuğa ekstra eğitim vererek geliştirmeye çalışıyoruz. ÜZY öğrencilerimize okulda projeler yaptırıyoruz. Yaptırırken projeyi alıp bir yerden bir yere götürebiliyor mu ve yaratıcı olarak neler katabiliyor onları gözlemliyoruz...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülin, ÜZY öğrencileri ayrı bir sınıfta değil diğer arkadaşlarıyla aynı sınıfta eğitim aldıklarının altını çizmiştir. Ayrıca farklılaştırılmış eğitim çalışmalarından ve ÜZY öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetlerine yönelik yaptıkları iç müfredat değişikliklerinden bahsetmiştir.

“...Müfredatta bazı değişiklikler yapabiliyorsunuz. Hem çağın getirdiği hem de bu öğrencilerin yeteneklerini gösterebileceği alanlar yaratmanız lazım. Bizim tamamen üstün zekâlılardan oluşan bir sınıfımız yok. Herhangi bir ders müfredatında tamamen bu öğrenciler için uyarladığımız bir müfredatımız da yok. Biz çalışmalarımızı daha çok 'farklılaştırılmış eğitim'in içinde bazı çalışma düzenleriyle yaptığımız değişiklikler aynı kazanımı bir üst düzeye getirerek farklı yöntemlerle sınıfta işleyebiliyoruz. Branş dersleri için bunu söylüyorum. Bunun dışında üstün tanılı öğrencileri daha çok kulüp çalışmalarına yönlendiriyoruz...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Gülin Hanım kurum olarak yaptıkları kulüp faaliyetleri ve ders içi farklılaştırmaları şu şekilde detaylandırmıştır:

“...Bazen çocuğun bilgisi olmadan da velilerle iletişime geçerek de bunu yapabiliyoruz... Bu yönlendirmenin veli ile mi çocuk ile mi olacağı yaş gurubuna bağlı olarak ve uzmanın bize verdiği bilgiye dayanarak değişiyor. Daha küçük yaşlarda veli ve uzmandan aldığımız bilgiyle, daha büyük yaşlarda ise öğrencinin ilgi alanlarını direkt öğrenciden alarak, onu ikna ederek böyle çalışmalar yapılabilir... Bu şekilde yakaladığımız [üstün olduğu yetenek alanı fark edilen] birkaç öğrencimiz var. Hatta bir tane tanılı öğrencim BİLSEM'in sınavında, okulda aldığı görsel sanatlar dersinde uzmanlaştığı alanda çok büyük başarı elde etti... Yaptığımız farklılaştırma

sarmal olarak ilerleyen bir programla bir üst sınıfta aynı içerik bir üst adım olarak gösterilmiş oluyor...” (Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Gülin Hanım'ın yukarıda yer alan paylaşımının detayları bu alanda çalışma yapmak isteyen öğretmen ve yöneticiler için kıymetli bir deneyim niteliğindedir.

Okul yöneticisi Solmaz, kurumlarında bulunan ÜZY öğrencileri yetenek ve ilgi alanlarına göre branş öğretmenlerine yönlendirdiklerini ve branş öğretmenlerinin mentorluğunda öğrencinin gelişimine destek verildiğini aktarmıştır. Ayrıca farklı bir alt probleme ilişkin okul yöneticisi Murat'ın paylaşımını destekler nitelikte ÜZY öğrencilerin okula bir aidiyet duygusu beslediğinden ve bir şekilde okuldaki farklı faaliyetlerde mutlaka görev aldıklarından bahsetmiştir.

“...Üstün öğrencilerimizi yetenek ve ilgi alanlarına göre branş öğretmenlerimize yönlendiriyoruz, mesela sportif branşlarda ilgili kulüplere yönlendiriyoruz. Onun dışında yine bir öğrencim resimde uluslararası bir ödül aldı. Öğrenci ile ilgili bir tanı geldiğinde veya başka bir öğretmenin öğrencide farklı bir şey hissetmesi durumunda branş öğretmenlerinin bilgisine mutlaka sunuyoruz. Öğrenciyi doğru yönlendirmek bizim için çok önemli. Ayrıca bir aidiyet duyguları var bu öğrencilerin. Okulda illâ ki bir şeyler yapmak istiyorlar. Mesela bir üstün öğrencimizin talebi üzerine bilgi yarışması yaptık. Böyle yaratıcı bir şey değil belki bu anlattıklarım ama bu çocuklar mutlaka bir yerlerde görev alıyorlar yetenekli oldukları alanlarla ilgili. Bu da onları sosyal anlamda çok olumlu etkiliyor...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Hande ÜZY öğrencilere özgü yapılan çalışmalarını diğer katılımcılarla benzer şekilde kulüp faaliyetleri ve yetenek alanlarına göre branş öğretmenlerine yönlendirme olarak, diğer katılımcılardan farklı olarak ise akademik anlamda yapılan çalışmayı ise Bireysel Eğitim Planı (BEP) oluşturmak olarak aktarmıştır. Bunlarla birlikte ülkemizdeki sınav gerçeğine dikkat çekmiştir.

“...Öncelikle zaten çocuğun raporuna göre ilgili birimleri bir araya getirip BEP oluşturuyoruz. Akademik tarafta bunu yapıyoruz. Bunun dışında özellikle yetenek alanlarına göre uygulamalı derslerin öğretmenlerine yönlendiriyoruz. Sanatsal – sportif faaliyetler konusunda seçenekler sunuyoruz. Değişen sınav sistemini de dikkate alarak bundan sonrası için iç uygulamamızda [müfredatta] değişiklikler yapacağız. Sınav gerçeğini göz ardı edemiyoruz...” (Hande ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ela, ÜZY öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarından yola çıkarak tüm grubu etkileyecek şekilde ders programlarına bazı dersler eklediklerini, bu öğrenciler için birtakım projeler ürettiklerini ve öğrencileri bu projelerin içine çektiklerini aktarmıştır.

“...Özel yetenekli olan çocuğun özelliklerini de biliyoruz. Nelerden hoşlanacağını da biliyoruz. Oadaki o ateşi söndürmek için, nabzını iyi tutmak için, karşı tarafı da arkadaşına yaklaştırmak için birtakım projelerde değerlendiriyoruz çocukları ve onların da keyif aldıklarını görüyoruz... Birtakım çalışmalarda bu çocukları etkinliklerin içine çekmeye çalışıyoruz ki onlar da normal öğrenim süreci içerisinde kaybolmasınlar, kendilerini tatmin edecekleri alanlar bulabilsinler ve sıkılmasınlar. Bunu dışında özellikle ilkokulda 1. sınıftan 4. sınıfa kadar gerek ‘Yaratıcı Düşünme Becerileri’ gerek ‘Yaratıcı Problem Çözme Becerileri’ konusunda çalışmalar yapıyoruz [ÜZY öğrenciler alanında uzman bir akademisyenden destek alarak]... Çocukların tüm ihtiyaçlarına cevap verecek bir ders programı hazırlıyoruz... ‘Destination & Imagination’ kulübünde üstün yetenekli öğrencilerimiz var ve daha ilk yıldan Türkiye’de birinci oldular ve Amerika’ya gitmeye hak kazandılar...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Ela Hanım ÜZY öğrenciler için üst sınıflardan öğrenciler ile çalışma imkânı sağladıklarından ve bunu mentorluk çerçevesinde de değerlendirilebilecek bir şekilde yaptıklarından şu sözlerle bahsetmiştir:

“...Yarışma grupları var, büyük abileriyle lisede, 9. sınıftaki abileriyle tanıştırap bakın ilgi alanlarınız ortak ve arkadaşınızın da sizden yaşça küçük olmasına rağmen güzel fikirleri var deyip onu o grubun içine alıyoruz. Serbest zamanlarda çalışmalar yapıyorlar. Okul olmadığı zamanlarda bile robotik grubu okulda yarışmaya hazırlanmak için çalışmalar yapıyor. Bu çocukları da onların içine dâhil ediyoruz. Yani bir çeşit mentorluk da yaptırıyoruz. (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ahmet, çalıştığı kurumda ÜZY öğrenciler için yapılan çalışmalardan genel bir çerçevede, detaylara girmeden bahsetmiştir. Ahmet Bey farklılaştırılmış eğitim uygulamaları ve kulüp faaliyetlerine dikkat çekmiştir.

“...Üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek eğitim ortamları düzenlenmektedir. Araştırma, sorgulama ve bilgiye ulaşma deneyimleri eğitim uygulamalarında yer verilen çalışmalardır. Sınıflarda

farklılaştırılmış eğitim uygulamaları düzenlenmektedir. Sanat, spor ve bilim temalı öğrenci kulüpleri etkin olarak çalışmakta ve bu alanlarda düzenlenen özel günlerde de öğrencilere çalışma ortamları yaratılmaktadır...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah, öğretmenlerin ÜZY öğrenciler için ek çalışmalar yaptıklarından ve ders içi etkinliklerde diğer arkadaşlarına göre ÜZY öğrencilere daha fazla çalışma kâğıdı verdiklerinden bahsetmiştir.

“...Üstün öğrenciler için ek çalışmalar yapılıyor. Öğretmenlerin üstün öğrencilerle ders dışı zamanlarda yaptığı ek çalışmalar vardır. Bunun dışında bir konuyu işlersiniz, onunla alakalı soruları çözersiniz, deneyleri yaparsınız, bütün bunlar bittikten sonra herkese bir çalışma kâğıdı dağıtılıyorsa, üstün olana, hızlı yaptığı için iki veya üç çalışma kâğıdı verilir. Hep artı bir çalışma kâğıdı verilmiştir bu çocuklara ama sadece bir kâğıt üstünden de yürünmez...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Eylem, bu konuda çalıştığı farklı kurumları bir arada değerlendirerek öğretmenlerin ve yönetici olarak kendisinin bireysel çabalarının ürünü olarak ders içi etkinliklerde farklılaştırma yoluna giderek ÜZY öğrencilerin desteklendiğini aktarmıştır.

“...Bu konuda öğretmen ve yöneticisinin bilgisi, ilgisi ve deneyimi önemlidir. Üstün çocuklar için bireysel öğretmen çabaları ve benimle yaptıkları iş birliği sayesinde ders içi faaliyet ve çalışmalarda farklılaştırmalar yapıyoruz. Daha önce yöneticilik yaptığım kurumda benim bireysel çabalarımla çalışmalar yapılıyordu...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ozan, diğer birçok katılımcı ile benzer olarak ÜZY öğrencileri kulüp çalışmalarına yönlendirdiklerinden bahsetmiştir. Ayrıca okul yöneticisi Murat'ın ifadeleri ile benzer olarak çalıştığı kurumun konu ile ilgili öğretmenlerine yatırım yaptığını aktarmıştır. Bütün bunların yanında bir özeleştiri yaparak çalıştığı kurum ve genel eğitim sisteminin ÜZY öğrencileri desteklemek noktasında eksik olduğunun ve bireysel olarak daha çok çabalayacağını altını çizmiştir.

“...Üstün veya özel yetenekli dediğimiz öğrencilerimiz için yaptığımız çalışmalarımız var. Her sene daha çok tecrübe kazanıyoruz. Bu tecrübelerimize göre her sene kulüp derslerimizi ve bu derslerin içeriklerini yeniden planlıyoruz. Ayrıca üstün öğrencilerimizi yetenek alanlarına göre

brans öğretmenlerine yönlendiriyoruz. Branş öğretmenlerimizin yönlendirmeleri ile öğrencinin süreçlerini planlıyoruz. İşin açıkçası bu konuda kurum olarak eksik olduğumuzu düşünüyorum. Ama tabii tamamen de kayıtsız değiliz. Bununla ilgili öğretmenlerimizin eğitim almasını sağlamaya çalışıyoruz. Öğrencilerimizin beklentilerini cevaplamak için çaba sarf ediyoruz. Bunun dışında sınıf öğretmenlerimizin kendi içinde özel çabaları oluyor. Bu konuda şunu eklemek istiyorum, bu tarz öğrencilere yönelik eğitim faaliyetleri çok eksik, kendi okulum adına da genel eğitim sistemi adına da eksiklik var. Zaten bildiğim kadarıyla bu tarz çocuklar için tamamen uygun olan okullar yok. Kendi adıma uzman arkadaşım ile görüştüğümde sonra özellikle BEP planlarıyla daha çok bilgi sahibi oldum ve bunu hayata geçirmek için özel bir çabam olacak bundan sonra...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

4.4.2. Tema 6: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Velilerin Desteklenmesi

ÜZY öğrencileri destekleme hususunda kurum politikaları incelendiğinde kurum ve veli arasındaki ilişkinin önemli bir yer tuttuğu çıkarımı yapılmıştır. Eğitimin bütüncül bir yaşantı değişikliği olduğu düşünüldüğünde okulların veliler ile kurabildikleri ilişkiler öğrenci hakkında daha fazla ve doğru bilgiye sahip olmayı sağlar. Bununla beraber alınan veriler ile kurumun elindeki veriler bir araya getirilerek öğrencinin bireysel gelişimi için doğru adımlar örülmeye başlanır. Bütün bunlardan sonra öğrencinin akademik ve sosyal gelişimlerini desteklemek üzere tekrar veliye gidilerek işbirliği içerisinde destek çalışmaları yürütülür. Yapılan içerik analizinde, alanyazını da destekler nitelikte, ilgili alt problemin ikinci teması ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarına yönelik velilerin desteklenmesi olarak belirlenmiştir. İlgili bütün metin taranarak söz konusu tema ile ilişkili “Veliden Beklenen İşbirliği” ve “Veliye Yönelik Destek Çalışmaları” olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir.

4.4.2.1. Veliden Beklenen İşbirliği

Eğitim, doğası gereği bireyin hayatını tüm boyutları ile etkiler. Öğrenci, farklı sosyal ortamlarda farklı tepkiler gösterebilir ve farklı davranışlar sergileyebilir. Eğitimci, öğrencinin okul yaşantısında sergilediği bazı davranışları anlamlandırmakta zorluk çekebilir ve eğitimcinin davranış değişikliği oluşturma çabalarında okul ortamında yapılan çalışmaların farklı sosyal ortamlarda da

desteklenmesi, gözlemlenmesi gerekebilir. Çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimini etkilemede yetişkinlerin rolünün çok önemli olduğu birçok bilimsel çalışma ile desteklenmiştir. Bu sebeplerden ötürü velinin, okul ile işbirliği büyük önem arz etmektedir. Araştırmaya katılan tüm yöneticiler veli işbirliğinin yüksek bir öneme sahip olduğunu ifadelerinde belirtmişlerdir.

Okul yöneticisi Solmaz, öğrencinin okula ilk kayıt sürecinde veliden alınan verinin önemine değinmiştir. Veliden gelen bilgi ile öğrenciyi tanımanın ve sürecini yönetmenin daha kolay olduğundan bahsetmiştir.

“...Biz okula başlamadan önce öğrencilerimize tanılama çalışmaları yaptığımız için önceden birtakım şeyleri tespit etme şansımız oluyor. Bu tanılama çalışması birçok şeyi kapsıyor. Buna ek olarak veliden aldığımız verileri dikkate alarak, öğretmenin uyum sürecindeki gözlemleri ile birleştirip öğrencinin okul dönemi ile ilgili süreci örmeye başlıyoruz...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem ile yapılan görüşmede, öğrencinin farklı ortamlarda farklı davranışlar sergilediğinden bahsetmiştir. Bu noktada veli iş birliğinin önemini şu şekilde vurgulamıştır:

“...veliden gelen bilgi olmazsa olmazımızdır. Veli, bize açık bir şekilde çocuğun özelliklerini, beklentilerini, duygusal durumunu anlatmalı. Aksi takdirde çocuk bazı özelliklerini gizleyebilir ve hiç ummadığınız olayların altından çıkabilir. Çünkü, çok ciddi manipülasyon becerileri olduğunu gözlemlerim. Bu nedenle veliden doğru ve gerçek bilgi almak çok önemli...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018)

Okul yöneticisi Murat, ÜZY öğrencilerin okula alınma sürecinde daha yoğun bir çalışma yaparak üçlü bir değerlendirme sisteminden geçirip ona göre sınıflara dağıtıldıklarından bahsetmiştir. Bu aktarımında, Eylem Hanım'ın söylediklerini destekler nitelikte veliden alınan bilginin önemini bir deneyimini paylaşarak aktarmıştır.

“...Planlamalarımız yaparken akademik kurumumuz öğrencilerimizi akademik olarak ayrıştırırken rehberlik birimizde sosyal ihtiyaçlarına göre ayrıştırıyor. Ailelerden çok destek alıyoruz. Ailelerle yaptığımız görüşmelerde gerçek veriler alıyoruz. Örneğin, bir öğrencimiz aile içinde her şeyin çok iyi durumda olduğunu söylerken, ailesi ile görüştüğümüzde aile içi birtakım

çatışmalar olduğunu öğreniyoruz. Öğrenci agresif davranışlarıyla bunu bastırıyor...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Gülşah iki farklı yerde veli işbirliğinin önemini vurgulamıştır. “Sacayağı” metaforunu kullanarak veli, öğretmen ve yöneticinin işbirliği içerisinde aynı tutumu sergilemesinin ÜZY öğrencinin süreçlerini desteklemek için önemli olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca işbirliğine kurumsal olarak önem verdiklerini ve veli desteğinden olan memnuniyetini şu şekilde not etmiştir:

“...Genelde işbirliği ile çalışmışızdır hep. Her zaman tam destekçimiz olmuşlardır. Veli desteğini sağlamak kurum olarak bizim önceliğimizdir ve bunu başarmak yönetici olarak işimizi kolaylaştırdığı gibi tatmin edici olmuştur...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018)

Ela Hanım, öğrencinin genel süreçlerinin desteklenmesinde veli ile işbirliğinin karşı tarafta güven duygusu oluşturmayı takiben güçlendiğinden bahsetmiştir:

“...iyi bir mentorluk olduğunu, rehberlik biriminin bu konudaki tutum ve becerisini görüyorlar, okula güveniyorlar. Veliler, çocuklarının objektif olarak değerlendirildiğini çok iyi bildikleri için haklı olarak da bizlerle daha rahat paylaşımda bulunup, güçlü bir işbirliği sağlıyorlar...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ahmet, ÜZY öğrencinin velisinin öğrenciye dönük yapılan çalışmaların sosyal hayatına yansması ile ilgili geribildirim vermesinin öneminden bahsederken çocuğun yaşamının bütüncül olarak ele alınabilmesinde velinin önemli bir rolü olduğunu vurgulamıştır.

4.4.2.2. Veliye Yönelik Destek Çalışmaları

Eğitim öğretim faaliyetleri ile öğrencinin yaşantısına dokunurken bunu sadece okul boyutu ile sınırlandırmak büyük bir eksiklik olacaktır. Özellikle, özel eğitim öğrencileri düşünüldüğünde, bu çocukların ailelerine yönelik yapılması gereken rehberlik faaliyetleri okulun, öğrenci ile ilgili hedeflerini gerçekleştirmesi noktasında kuşkusuz büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra veliye yönelik yapılan destek çalışmaları ile onları kaygılarından arındırarak öğrencinin ihtiyacı olan sosyal ve akademik desteğin gerçekleşmesinde okulun en büyük yardımcısı olmaları sağlanacaktır. Yapılan görüşmelerin analizinde veliye yönelik çalışmalar alt

teması ile ilgili aile eğitimleri, ebeveyn atölyeleri, rehberlik birimi çalışmaları kodları ortaya çıkmıştır.

Okul yöneticisi Ahmet, ÜZY öğrenci ailelerinin genellikle akademik konulara yönelerek öğrencinin sosyal gelişimini destekleme ile ilgili eksik kalabildiklerini ve bu noktada okulun ailelere destek vermesi gerekliliğini vurgulamıştır.

“...Üstün yetenekli öğrencilerin aileleri öğrencilerin sadece güçlü olduğu alanlara yöneliyorlar, bu nedenle biz okul olarak üstün ailelerinin çocuklarıyla kurması gereken ilişki ve aile tutumlarıyla ilgili rehberlik çalışmalarının düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğunu düşünüyor ve bu yönde çalışmalar yapıyoruz...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Eylem, ÜZY öğrenciler ile çalışırken süreç içerisinde ailelerin, çocuklarını anlamada yetersiz kaldığını hissettiklerini ve dönem dönem benzer sorularla rehberlik birimine ve kendisine geldiklerini aktardı. Bu duruma çözüm olarak ilerleyen yıllarda birbirini takip eden içeriklerle aile eğitimleri organize ettiklerinden bahsetti. Aile eğitimlerini desteklemek için de farklı çalışmalar yapma ihtiyacı hissettiklerini şu şekilde aktardı:

“...Tamam, biz aile eğitimleri yaptık ama hâlâ kendisini eksik hisseden aileler vardı. Bizde bu eğitimleri desteklemek üzere ebeveyn atölyeleri organize ettik. Kurum dışından gelen uzmanlarla birlikte gerçekleştirdiğimiz ebeveyn atölyeleri ailelerin kaygılarını biraz daha azaltarak hem çocukların daha mutlu olmasını sağladı hem de ailelerin özgüvenlerinin arttığını gözlemledik ve yıllar içerisinde bunu sürdürdük...” (Eylem ile görüşme, Şubat 2018)

Ela Hanım, ailelerin ÜZY olmanın farklılıklarını bilme konusunda eksik bilgiye sahip olduğunu gözlemlediklerini ve bunun aileleri destekleme ihtiyacını ortaya çıkardığını aktardı. Buna karşın yönetici olarak rehber öğretmenlerle bir araya gelerek hangi konularda nasıl çalışmalar yapılabileceğini araştırdıklarını ve sonuç olarak yaptıklarını şu şekilde aktardı:

“...Aile eğitimleri veriyoruz, ebeveyn atölyeleri yapıyoruz. Birtakım farklı hocaları çağırıp paneller, konferanslar düzenliyoruz. Ebeveyn atölyelerinde de aslında yaptığımız çalışmalar birçok alanda, ergenlikten tutun da çocuğum beni duyuyor mu gibi rehberlik biriminin belirlediği

alanlarda. Bu atölyelerde bunları da vurguluyoruz...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Görüşmeye katılan diğer okul yöneticilerinden Ozan, Solmaz ve Gülin de rehberlik biriminin organizasyonu ile yıl içerisinde birtakım organizasyonlar düzenlediklerinden ve kendi eksik kaldıkları yerde aileleri uzman desteği için yönlendirdiklerinden bahsettiler.

4.4.3. Tema 7: ÜZY Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerinin Desteklenmesi

ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarına yönelik öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi teması altında ortaya çıkan alt temalar şu şekildedir: “Kurum İçi Gelişim Çalışmaları” ve “Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği”.

4.4.3.1. Kurum İçi Mesleki Gelişim Çalışmaları

Okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde katılımcıların tümü tarafından öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi vurgulanmıştır. ÜZY alan öğretmenlerinin sayıca yetersizliği veya kurumda bu öğretmenlerin hiç bulunmaması kurum içi mesleki gelişim çalışmalarını ÜZY öğrencilerin desteklenmesi bağlamında zorunlu hale getirmektedir.

Bu kapsamda, çalışma grubunda yer alan özel okullardan sadece biri İ. Ü. Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Anabilim Dalı ile işbirliği yapmakta ve öğretmenlerine bir alan uzmanı rehberliğinde eğitim vermektedir. Böylelikle ortaya çıkan vakalar ve atılması gereken adımlar süreç içinde paylaşım ve etkileşime dayalı bir şekilde yönetilmektedir. Bu konuda okul yöneticisi Ela aşağıdaki ifadeleri paylaşmıştır:

“...İstanbul Üniversitesinden bir hocamız öğretmenlere ve bizlere eğitimler veriyor. Uzun soluklu bir proje bu. İlk yıldan bu yana yapmaya çalıştık ama asıl bu yıl daha profesyonel, tüm öğretmenlerin eğitim almalarını sağlayarak çalışmalarımıza başladık...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

“...Danışmanlığımızı yapan A. Hocamız zaman zaman okula gelip derslere girip uygulamaları yerinde görüp, değerlendiriyor...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Araştırma kapsamında yer alan iki okulda da “Üstün Zekâlılar Öğretmenliği” lisans programı mezununu sınıf öğretmeni olarak istihdam etmenin kurum politikası

olarak kullanıldığı görülmektedir. Kalan okulların yaklaşık tümü üstün zekâlılara yönelik mesleki gelişim çalışmalarına kurum önceliği olarak yer vermeye çalıştıklarını belirtmektedirler. Bu çalışmalar kimi zaman yılda bir kez olabildiği gibi kimi zaman dönemde birkaç kez bir uzman eşliğinde bir araya gelmek olarak uygulanmaktadır. Bu konuda Ozan Bey:

“...Özel okullar için sınıf öğretmeni dışında ayrıca bir üstün zekâlılar için öğretmen istihdam etmek çoğu zaman maliyetli görülmektedir. ÜZY programı lisans mezununu istihdam etmek bir taşla iki kuş vurmak gibi. Kurum adına avantajlı olan bu durum öğretmen adına beraberinde çeşitli zorlukları da getirmektedir ...” (Ozan ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Ozan Bey’in sözleri iki önemli noktaya vurgu yapmaktadır. Birincisi, okullarda özellikle son yıllarda üstün zekâlılar öğretmenlerine duyulan ihtiyaç ve okulun bu ihtiyaca cevap verebilmesine yönelik uyguladığı kurumsal insan kaynakları stratejisidir. İkinci önemli nokta ise Ozan’ın sözlerinde aktarmış olduğu eleştiri özel okullardaki sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları zorluklara “ayna” tutmaktadır. Ozan, sınıf öğretmenlerinin ÜZY öğrencilerin özel durumlarına hassasiyet göstermeyebildiklerini ve geleneksel bir bakış açısıyla öğrencinin ihtiyacına yönelik öğretim stratejilerini kullanmayı “zaman kaybı” olarak görebildikleri dile getirmektedir. Buna karşın ÜZY alan mezunu sınıf öğretmenlerinin çocuğun öğrenme süreçlerini kolaylaştırma yönünde üst düzey çaba gösterdiklerini deneyimlediğini sözlerinde aktarmıştır. Ozan’ın bu ifadesi, katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından teyit edilir şekilde dile getirilmiştir. Okul yöneticisi Ela’nın sözleri bu düşünceyi doğrular niteliktedir:

“...Üstün Zekâlılar Öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerimiz de var. [Daha önce bu yönde eğitim veren kurumlarda ve projelerde çalışmış]...”(Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Görüşme yapılan okul yöneticilerinin bir bölümü bu zorluğa farklı şekillerde de olsa değinmişlerdir. Bu bağlamda, Okul Müdür Ahmet öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin tasarlanması sürecinde aşağıdaki hususların göz önüne alınmasını dile getirmektedir:

“...Üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini bilme, sınıf iklimini ve öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ihtiyaçlarını ve bireysel farklılıklarını göz ederek düzenleme, yönetme ve bu öğrencilere karşı öğretmen tutum ve davranışlarıyla ilgili farkındalığı hedefleyen hizmet içi

eğitimlerin düzenlenmesi gerekliliği yaratmaktadır...” (Ahmet ile görüşme, Şubat 2018).

Okul yöneticisi Ela, bulunduğu kurumun düzenli olarak ÜZY öğrenciler ile ilgili birçok hizmet içi eğitim düzenlediğini aktardı. Öğretmenlerin baştan önyargıları olsa da sonrasında olumlu bakış açısı geliştirildiğini gözlemlediğini ve bunun sayesinde öğretmenlerin gittikçe daha donanımlı olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca doğru yönde planlanmış hizmet içi eğitimler sayesinde öğretmenlerin birbiri ile konu çerçevesinde paylaşımlarının arttığını ifade etmiştir.

“..Ayrıca zaten bu çocukların ihtiyaçları ile ilgili seminerler alınıyor. Ağustos döneminden itibaren hem aramıza yeni katılan öğretmenler, hem de eski öğretmenlerimizle birlikte birçok atölye çalışmaları yapıyoruz. Ayrıca kurumumuzun süregelen bir online eğitimi var ve bunu herkes zorunlu olarak yapıyor. İnanın o eğitimlere bile önyargılı davranıp ‘Bu da neymiş, zamanımı alıyor. Şimdi oturup ekran karşısında bunları mı tıklayacağım? Sorulara cevap mı vereceğim?’ diye yaklaşanlar oldu. Ama onun lezzetini, keyfini aldıkça isteksiz olanlardan bile eğitimin ne kadar güzel olduğu, o eğitimlerde neler öğrendiklerini paylaşmaya başladılar. Sohbetler buraya doğru dönmeye başladı...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okulun yöneticisi Murat, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerini çok önemsediklerini aktarmıştır. Bununla ilgili olarak kurumda bulunan iki öğretmene kurum imkânlarıyla dışarıdan eğitim aldırıldığından bahsetmiştir.

“...Keşke her öğretmenimiz bizi şunu da yapalım, bunu da yapalım diye zorlasa. Biz yönetim olarak buna çok açığız. Öğretmenlerimizden gelecek yaratıcı her düşünceye açığız. Olumlu anlamda deneyimlediğim şöyle bir şey oldu. Matematik öğretmenlerimizden biri akıl oyunları alıp çalıştırmak istedi BİLSEM’li gurubu. Bu öğretmenimizle beraber bir de fen öğretmenimize eğitim aldırдық. Hemen aldık, programı ayarladık, haftada bir saat çalıştırıyor öğrencileri şu anda...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018).

4.4.3.2. Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği

ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarında ortaya çıkan diğer bir alt tema “Stratejik Ortaklıklar ve İşbirliği” dir. Görüşmelerin tümünde ÜZY öğrencilerin eğitim – öğretim süreçlerinde birçok farklı stratejik ortaklık ve işbirliğinden bahsedilmiştir. Öğretmenlerin alan konusunda bilgisinin az olması veya hiç

olmaması, ayrıca ÜZY çocukların özelliklerinin birbirinden çok farklı olabilmemesinin vurgulanması ile birlikte öğrenci süreçlerini yönetebilmek için sürekli işbirliklerine ihtiyaç duyulduğu farklı katılımcılar tarafından farklı şekillerde vurgulanmıştır. Söz konusu iş birlikleri “yönetici – öğretmen”, “rehber öğretmen – BİLSEM – öğretmen”, “öğretmen – uzman” ve benzer işbirlikleri katılımcılar tarafından ihtiyaç olarak hissedilmiş ve bu işbirliklerinin gerçekleştirilmesinin takipçisi olmuşlardır. ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarının sağlanabilmesi için öğretmenlerin söz konusu işbirliklerini gerçekleştirerek öğrenci hakkında olabildiğince fazla veriye hâkim olmaları beklentisinin kurum politikasına dönüştüğü katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Okul yöneticisi Gülin, ÜZY öğrencilerle ilgili yaşadığı en büyük deneyimin ve kendisi için en zorlu sürecin ÜZY'nin ne olduğunu, nasıl farklılıkları olduğunu öğrenme, yönetici olarak gerekli yönlendirmeleri nasıl yapacağını belirleme ve ilgili süreçlerin yönetimi için neler yapması gerektiğini bilme olarak anlatırken işbirliklerinin öneminden bahsetmiştir.

“...Benim için en büyük deneyim buydu. Bu öğrencilerin diğer öğrencilerden farklılıklarının ne olduğunu öğrenmem gerekiyordu. Tabi ki sizin özel bir şekilde öğrenci ile ilgili bilgiye sahip olabilmemiz için velilerin size resmi olarak iletmiş detayların olması gerekiyor. Yönetici olarak bundan sonra neler yapmam gerektiği, rehber öğretmenlerle ve öğretmenlerle işbirliği içerisinde okul adına [bu çalışmaları] nasıl yürütebileceğimi öğrenmem gerekti...”(Gülin ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Solmaz, idarecinin iyi bir gözlemci olması gerektiğini ve rehberlik birimi ile birlikte çalışarak ÜZY öğrenciyi tam olarak anlayabilmenin, öğrenciye doğru bir yol haritası çizilebilmenin ve öğretmenlere nokta atışı yönlendirmeler yapmanın önemli olduğunu altını çizmiştir.

“...İdarecinin çok iyi bir gözlemci olması ve rehberlik birimi ile sıkı iletişim içerisinde olması gerekiyor. Bu tür bir süreci yönetebilmek sadece idarecinin tek başına yapabileceği bir şey değil. Özellikle rehberlik birimi ile iş birliği çok önemlidir. Biz rehber öğretmenimizle birlikte çocukları sürekli gözlemleyerek, farklı ortamlarda; derste, sosyal ortamında gözlem yaparak, derse giren diğer öğretmenlerin de gözlemlerine başvurarak sürekli kendimizi bu konuda geliştirdik. Elimizdeki verilerin hepsini harmanlayıp bir yol haritası belirledik...” (Solmaz ile görüşme, Şubat 2018).

Okul Yöneticisi Gülşah, rehber öğretmen ile işbirliğinin önemini vurgularken en çok yükün rehberlik biriminde olduğunu ve bu birimde çalışan öğretmenin deneyimli olmasının, mesleki gelişiminin sağlanması gerektiğinin öneminden bahsetmekle beraber ayrıca veli ve diğer öğretmenlerle işbirliğini sacayağına benzetmiştir.

“...Benim gözlemlerime göre ders öğretmeninden çok rehber öğretmen için ekstra bir çalışmadır, artı bir yükür. Eğer deneyimi de yoksa bu onun için korkutucu bir yük olur. Arkadan arkaya aslında istemiyor olur... Sacın ayağı gibi, öğretmen veli ve okul yönetimi olarak bir arada aynı tutumu sergilemezsek yol katedemiyoruz. Veli ve öğretmen ile işbirliği çok önemli...” (Gülşah ile görüşme, Ocak 2018)

Ela Hanım da Gülin Hanım'a benzer şekilde ve Solmaz Hanım'ı da destekler nitelikte bir paylaşım yaparak rehberlik birimi ile işbirliğinin öneminden ve çalıştığı kurumun bu yöndeki tutumundan bahsetmiştir.

“...ÜZY öğrencilerle ciddi bir problem yaşamadık. Çünkü rehberlik birimi ile birlikte çok sıkı çalışıyoruz. Özellikle okul yönetiminin de tutumu bu yönde çok güzel...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

Okul yöneticisi Murat, kurumlarında bulunan ÜZY öğrencileri desteklemek için iyi bir planlama yapılması gerektiğini bunu da BİLSEM ile iletişim halinde kalarak gerçekleştirmeyi tercih ettiklerini belirtti. Murat Bey, ÜZY öğrencilerin öğretim süreçlerini örerken öğrencilerin devam ettiği BİLSEM'lerle işbirliği yaparak, öğrencilerin burada aldığı eğitimi destekleyecek nitelikte çalışmalar planlamayı hedeflediklerini ve bunu başardıklarını kaydetti. Buna karşın kurumsal olarak kendilerini daha çok geliştirebilecekleri bir denetleyici eksikliğini vurguladı.

“...Bana asıl lazım olan bilgi hangi çocuğun hangi alanda üstün olduğu aslında. Çünkü ben o bilgiye hâkim olursam çocuğun ihtiyacına, yeteneğine göre yönlendirebilirim. Rehber öğretmenimiz BİLSEM ile iletişime geçti, ona göre bir planlama yapıldı ve şu an haftada iki saatlik bir çalışmamız var...” (Murat ile görüşme, Şubat 2018)

Okul yöneticisi Ahmet, görüşme esnasında öğretmenlerin profesyonel gelişimleri konusundan bahsederken BİLSEM ile işbirliğinin önemini vurgulamıştır. Öğretmenlerin alan deneyimi olmadığı takdirde öğrenciye faydasının dokunabilmesi için BİLSEM'den öğrencinin hangi alanlarda geliştirilmesi gerektiği ve bu anlamda ne

tür çalışmalar yaparak okul ayağında öğrenciye nasıl destek sunulacağını öğrendiklerini ifade etmiştir.

Ela ile yapılan görüşmede öğretmenlerin ve kendisinin alan mezunu öğretmenlerden çok destek aldıkları aktarılmıştır. Bu destek sayesinde öğretmenler arasında bir sinerji oluştuğu ve öğretmenlerin profesyonel bakış açılarının geliştiğini belirtmiştir.

“...En büyük desteği Üstün Zekâlılar Öğretmenliği alan mezunu öğretmenlerimizden görüyoruz, rehberlik biriminin dışında. Onların da ön görüşü çok yüksek olduğu ve deneyimledikleri için özellikle yaptığımız yaratıcılık derslerine öğretmenlerimiz çok istekli katılıyorlar. Eksik kaldığımız noktalarda öngörülerini çok yüksek olduğu için bizi daha iyi yönlendiriyorlar ve ekibimiz bu sayede kendini daha güçlü hissediyor...” (Ela ile görüşme, Ocak 2018).

ÜZY öğrencilerin bulunduğu özel ilkokul ve ortaokullarda akademik ve sosyal becerilerinin desteklenmesine yönelik öğretmenlerin profesyonel gelişimine odaklanan Tema 7 bağlamında ortaya çıkan “Kurum İçi Mesleki Gelişim Çalışmaları” ve “Stratejik Ortaklıklar ve İşbirlikleri” alt temaları gerek kurum içi gerekse kurum dışı paydaşlarla paylaşım ağlarının kurulmasının önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda, araştırmada yapılan görüşmelerde öğretmenlerin mesleki gelişimleriyle ÜZY öğrencileri desteklenmesi kadar öğretmenlerin, rehber öğretmenlerle, alan öğretmenleriyle ve BİLSEM öğretmenleriyle işbirliği içinde çalışmalarının yarattığı olumlu etkiler dile getirilmiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemleri ve ilişkili temalar temel alınarak tartışılmıştır ve konunun muhatapları olan öğretmenlere, eğitim yöneticilerine ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

5.1. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Uyum Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Araştırma çerçevesinde yapılan görüşmelerin içerik analizine tabi tutulmasıyla ortaya çıkan sonuçlara göre ÜZY öğrencilerin “akademik uyum süreçleri” ve “sosyal uyum süreçleri ve akran ilişkileri” temaları ortaya çıkmıştır. ÜZY öğrencilerin akademik uyum süreçleri temasında öğrencinin üstün olma özelliğinden kaynaklanan zorluklar ve öğretmenlerin farkındalık eksikliği olduğuna dair sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Katılımcı okul yöneticileri ÜZY öğrencilerin yaşadıkları zorluklara ilişkin öğrencinin mükemmeliyetçilik, sorgulayıcı olma, onaylanma ve sürekli ilgi beklentisinin olmasının öğrencinin normal bir sınıfta normal gelişim gösteren akranlarının hızına göre ayarlanmış ders içeriklerinin uygulanmasında aksaklıklara sebep olduğunu aktarmışlardır. Ayrıca yine katılımcıların aktardığı verilere göre bazı ÜZY öğrencilerin yüksek özgüvenli olma ve başarısızlığı kabullenmiyor olması, ders akışında bazı problemler yaşanmasına neden olabilmektedir.

Öğretmenlerin ÜZY öğrencilerle ilgili bilgi, deneyim ve farkındalık eksikliklerinin olması yine ders içi süreçlerde bazı aksaklık ve problemler yaşanmasına neden olabilmektedir. ÜZY öğrencilerin derste anlatılan konu içeriklerine ilişkin meraklarının ve yüksek motivasyonlarının etkisiyle konuyu derinleştirmek istemeleri veya konuya tüm detaylarıyla hâkim olma istekleri

nedeniyle ortaya çıkan bir sonuç olan dersin akışının bozulması, öğretmenlerin süreç yönetiminde sorun yaşamasına sebep olabilmektedir. Seeman, (2010) sınıf yönetimi konusunda yapılan araştırmaların, sınıf ortamında olumsuz davranışların, büyük ölçüde öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklandığını gösterdiğini, bu nedenle sınıf ortamında zekâ ve öğrenme hızları farklılıklar gösteren çocuklar arasında çatışmalar yaşanmasının doğal bir durum olduğunu ifade etmiştir. Bunun dışında ÜZY öğrencilerde görülen eş zamanlı olmayan gelişim özelliği nedeniyle öğrencinin zihinsel gelişimi ve sosyal becerilerinin gelişimi arasında fark olması öğretmenleri, öğrenciyi anlama ve yönetebilme noktasında zora sokmaktadır. Ayrıca ÜZY öğrencinin bilişsel seviyesinin altında kalan ders içerikleri, öğrencinin derse bütün dikkatini vermeden de konuyu kavrayabilmesini sağlamaktadır. Öğretmenin algısında öğrencinin dersi dinlemiyor gözükmesi zaman zaman öğrenci ile zıtlasma ve öğrencinin öğretmen tarafından yanlış değerlendirilmesiyle sonuçlanmaktadır. Öğrencinin derse ilişkin tutumları derse olan motivasyonu ile ilgilidir. Topçu ve Taşçılar'ın (2016) üstün zekâlı öğrencilerin motivasyon ve benlik saygılarını inceledikleri araştırma sonucunda üstün zekâ düzeyine sahip öğrencilerin iç motivasyon düzeylerinin sınıf düzeyleri arttıkça azaldığı; dış motivasyon düzeylerinin ise sınıf düzeyleri arttıkça arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Hemphill (2009) tarafından yapılan çalışmada; üstün yetenekli öğrencilerin, üstün yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan programlara aday gösterilmesi sürecinde öğretmenlerin ne kadar yeterli oldukları araştırılmıştır. Araştırma sonunda, sistemli ve düzenli bir şekilde üstün yetenekli öğrencilerle ilgili eğitilen öğretmenlerin, üstün yetenekli öğrencileri tanıma ve fark etmede daha da iyi bir düzeyde oldukları görülmüştür. Bu da göstermektedir ki öğretmen ve öğrencinin sınıf içi iletişiminin nitelikli olabilmesi öğretmenin ÜZY öğrenciyi tanımasıyla, ÜZY ile ilgili donanımlı olmasıyla sağlanabilir.

Birinci alt problem çerçevesinde ortaya çıkan ikinci tema, ÜZY öğrencilerin sosyal uyumları ve akran ilişkilerini açıklayıp okul yöneticilerinin yaşanan süreçlerin yönetimine ilişkin deneyimlerine odaklanmaktadır. Burada ortaya çıkan iki farklı öğrenci profili vardır. İlk profile ÜZY öğrenci akranları arasında popüler konumda ve akranlarına liderlik yapan kişidir. Aynı zamanda bu öğrenci profili, yüksek aidiyet duygusuna sahip olabilmektedir. Yani okulu çeşitli yarışmalarda temsil etme veya okul içi etkinliklerde görev ve sorumluluk alma isteği yüksek olabilmektedir. Bunun tam tersi olan ikinci profil ise, öğrencinin içine kapanık olduğu, kendini ifade etmede zorluk yaşadığı ve yardım almaya açık olmadığı profildir. Akarsu ve Mutlu'nun (2017) araştırma sonuçlarına göre üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar keşfedildikleri ve doğru yönlendirildikleri takdirde sosyal ve duygusal sorunlar yaşamayacaklar ve

performanslarını son derece etkin kullanarak topluma ve insanlığa büyük yararlar sağlayacaklardır. Bildiren'e (2011) göre üstün zekâlı çocukların üst düzeydeki dil gelişimi ve dili kullanmaktaki olağanüstü akıcılıkları arkadaşlarıyla ilişki kurmalarını güçleştirmektedir. Bunun nedeni duygu ve düşüncelerini ifade etmekte yaşitlarının seviyelerine inememeleri ve ifadelerin arkadaşları tarafından açıkça anlaşılabilmesi olabilmektedir. Gross (2002), normal zihin düzeyinde olan çocuklar ile üstün zekâlı çocukların arkadaşlık algısındaki farklılıklar yüzünden, ilkokulun ilk yıllarında üstün zekâlı çocukların arkadaşlıktan benzer beklentileri olan arkadaşlar bulmakta çok zorluk çektiklerini belirtmektedir. İki profilde ortak gözlenen özellikler kuralcı olabilmeleri ve bu nedenle akran çatışması yaşayabilmeleri iken nadiren akranlarıyla aralarında fiziksel şiddet yaşadıklarının gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcı okul yöneticilerinin aktardıklarına göre sosyal uyum ve akran ilişkilerinde süreç yönetimi, ÜZY öğrencilerde normal öğrencilere göre farklıdır. Öncelikle temel farklılık çözüm arayışlarının normal öğrenciye göre daha üst düzey olması gerektiğidir. Öğrencinin yaşadığı sorunu çözecek kişiyle arasında güven ilişkisi kurmuş olması, haksızlığa uğramayacağını hissetmesi çözüme ikna olmak adına en önemli adımdır. Bununla beraber problem çözme stratejilerinin, öğrencinin yaşına göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaşanacak problemlere karşı önleyici olmak adına uygulamada başarılı olunan yöntemin öğrencilerin tümüne süreklilik arz eden bireysel ilgi gösterilmesidir. Klein (2007; akt. Sezer, 2015) üstün yetenekli öğrencilerin olumsuz davranışların yönetilmesinde etkili olan yöntemlerden birinin etkili iletişim kurma olduğunu, bu öğrencilerle kurulacak iletişimde çok özenli davranılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bunu da üstün yetenekli çocukların, normal gelişim gösteren akranlarına oranla genellikle aşırı duyarlı, son derece meraklı, derin düşünceli, iç dünyaları çok zengin ve eleştirel düşünme becerilerinin çok gelişmiş olmasına ve yanlış anlamalara yol açacak ifadelerin, bu çocukların iç dünyalarında derin sarsıntılar yaratabileceği görüşüne dayandırmıştır. Son olarak akran ilişkileri ve sosyal uyum süreçlerine ilişkin problemlerin çözümünde öğrenci-öğretmen-veli boyutlarından oluşan bir sacayağının tüm paydaşların desteği ile kalıcı çözümlere ulaşmada etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Janos, Fung ve Robinson (1985) da üstün zekâlı ilkokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında çocukların sosyal – duygusal gelişim düzeylerinin iyileştirilmesi için desteklenmelerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

5.2. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilere Karşı Öğretmen Tutumları

Çalışma kapsamında araştırılan ikinci alt problem, ÜZY öğrencilerin bulunduğu özel ilkokul ve ortaokullarda öğretmenlerin tutumlarının nasıl olduğudur. Araştırma verilerinin analizinde bu alt probleme ilişkin “öğretmenlerin, ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama yetkinliği” teması ortaya çıkmıştır. Bu alt tema altında ise öğretmenlerin etik bilincine, ÜZY öğrenciler konusunda hazırbulunuşluklarına ve yöneticilerin öğretmenlerden beklentilerine ilişkin veriler kaydedilmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenlerin ÜZY öğrencilerle ilgili etik bilincine ilişkin iki farklı sonuç ortaya çıkmıştır. Okul yöneticileri niyet, vicdan, isteklilik, gönülsüzlük kavramları ile etik bilince ilişkin değerlendirmeler yapmışlardır. Bir grup öğretmen, öğrencinin özel durumuna ilişkin çaba sarf edip meslektaşları ve alan uzmanları ile bir araya gelip bilgi paylaşımlarında bulunup, öğrenci ihtiyaçlarına göre içerik ve süreç planlamalarını yaparak yüksek etik bilinç örneği ve iş ahlakı sergilemektedir. Diğer tarafta ise farklılıklara kapalı, gönülsüz, yöneticinin talepleri ile harekete geçen ve öğrencinin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelen bir grup öğretmen bulunmaktadır. Şahin’e (2012) göre üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin taşıması gereken özellikler iki alt başlık altında sınıflandırılabilir. Bunlar, öğretmenlerin kişilik ve mesleki özellikleridir. Söz konusu alanlarda yer alan özellikler, öğretmen eğitimi veren kurumların eğitim müfredatı ve mezunlarının yeterliliklerine işaret etmesi boyutu ile önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin ÜZY öğrenciler konusunda hazırbulunuşluğunun ve sınıf dinamiklerini korumanın önemi katılımcı okul yöneticilerinin paylaştığı verilerden ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirerek ÜZY öğrencilerin ihtiyaçlarına hitap edecek içeriklerle, disiplinler arası ilişkileri içeren zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış ders planları yapmalarının olumlu sonuçlar doğurduğu ifade edilmiştir. Kaya (2015) Amerikalı on eğitimci ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin üstün zekâ kavramını nasıl algıladığını incelemiştir. Çalışmasında öğretmenlerin üstün zekâ kavramlarının az veya çok kendi mesleki ve profesyonel geçmişlerinin, aldıkları eğitimlerin ve deneyimlerinin etkisinde şekillendiğini göstermiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin gelişmiş bir üstün zekâ kavramının oluşması için üstün zekâlı ve yetenekli öğrencinin kim olduğunu ve özelliklerinin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bu sonucu destekler nitelikte bir sonuca ulaşan Ford ve Trotman’a (2001; akt. Şahin, 2012) göre öğretmenin mesleki yeterlilikleri ve kişilik özellikleri öğrencinin akademik, bilişsel ve duyuşsal gelişimini etkilemektedir.

Yöneticilerin, öğretmenlerden özel eğitim alan öğretmenleri ile ve alan uzmanları ile işbirliği içinde hareket etmelerini beklediği ifade edilmiştir. Ayrıca yöneticilerin öğretmenlerden sınıf dinamiklerini koruma ve sınıf içinde normal ve ÜZY öğrenciler arasında dengeyi sağlama beklentileri vardır. Bilgili'ye göre (2004) üstünlerin eğitimi ile ilgili okul formatında öncelikle bu alanda yetişmiş öğretmenlere, yöneticilere ve teknik personele gereksinim duyulacaktır. Bu nedenle gelişmiş eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümlerinde 'Üstün Yetenekliler Öğretmenliği' programı açılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, yetenekli öğrencilerin bu alanda lisansüstü çalışmalara yönlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

5.3. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Desteklenmesinde Okul – Veli İletişim Süreci

Çalışmanın belirlenmiş olan üçüncü alt problem ÜZY öğrencilerin desteklenmesinde okul – veli iletişim sürecinin nasıl olduğudur. Araştırma bulgularının analizi neticesinde bu alt probleme ilişkin ortaya çıkan tema "okul yöneticilerinin karşılaştıkları veli tipleri"dir. İçerik analizinde ortaya çıkan veriler ÜZY öğrencisi velileri ve normal öğrenci velileri ile deneyimlenen süreçler olmak üzere iki alt temada toplanmıştır.

Katılımcı okul yöneticileri ÜZY velilerinin genel olarak iki farklı grup olduğunu ifade etmişlerdir. Bir tarafta çocuğunun akademik gelişiminin yanında sosyal – duygusal gelişimini önemseyen ve okuldan beklentisi bu yönde olan veliler olduğu ifade edilmiştir. Bu velilerin iş birliğine açık, uzman desteği alan, okuldan beklentilerini ifade ederken kendi üzerine düşenleri yerine getiren veliler olduğu aktarılmıştır. Bu durumu destekler nitelikte Saranlı ve Metin (2012) araştırmalarının sonucunda üstün ailelerinin çocuklarının okul yaşantıları ile ilgili yaşanan problemler karşısında okul ve öğretmenlerle işbirliği yapmanın sorunun temelinde yatan nedenleri iyi anlama ve çözümü kolaylaştırma adına yapmaları gerektiğini öne sürmüşlerdir. Diğer tarafta ise öğrencinin sadece akademik gelişimine odaklanan, çocuğundan yüksek akademik başarı beklentisi olan ve bunu çocuğa yansıtan ve kendi çocuğu dışındaki dinamikleri görmezden gelen bir grup veli olduğu aktarılmıştır. Levent'e (2011b) göre,44 ailelerin büyük bir kısmı üstün yetenekli öğrencilerin hangi özelliklere sahip olduğunu çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve onlara karşı nasıl davranmaları gerektiğini tam olarak bilememektedir. Levent'in ifadeleri ikinci grup veliye ilişkin sonuçları desteklemektedir. Bu noktada Uzun'un (2014) ÜZY ailelerinin çocukları ile ilgili dikkat etmeleri gereken hususlardan bahsettiği makalesi destekleyici niteliktedir. Uzun (2014, s. 46)

ebeveynlerin, [ÜZY] çocuklarından kendi başaramadıklarını başarmalarını ve gerçekleştiremedikleri ideallerini gerçekleştirmelerini bekleyen bir tutum içine girmeleri de çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakacaktır. Ebeveynlerin beklentileri, çocuğun ilgi alanlarıyla örtüşmeyebilir ve çocuk bu zorlayıcı beklentiden dolayı büyük bir rahatsızlık duyabilir. Tehlikeli ve telafisi mümkün olmayan sonuçlarla karşılaşmamak için ebeveynlerin çocuklarını, onların temel ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda yönlendirmeleri ve desteklemeleri gerektiğini ifade etmiştir.

ÜZY öğrencilerin bulunduğu sınıflardaki normal öğrenci velileri ile yaşanan süreçler araştırıldığında ise veli boyutunda çoğunlukla olumsuz birtakım deneyimler yaşandığı görülmektedir. Kendi çocuğunu ÜZY öğrenci ile kıyaslama, ÜZY öğrencinin sergilediği olumsuz davranışlardan dolayı ÜZY öğrenciyi etiketleme ve onunla ilgili olumsuz konuşmalar yapıp bunu normal çocuğun duyması ile okul/sınıf ortamında istenmeyen durumlar yaşanması gibi deneyimler aktarılmıştır. Karakuş'un (2010) BİLSEM'lere devam eden üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci aileleri ile yaptığı çalışmasında ailelerin yaşadıkları problemler arasında çocuklarının iletişim becerileri ile ilgili çevresi ile yaşadığı güçlükler yer almaktadır. Çocuğun üstün yeteneklerinin farkında olması nedeni ile kendini beğenme, arkadaşlarına bunu yansıtması, bunun sonucunda akranları tarafından dışlanma, çocuğun çevre ve arkadaşları ile uyumsuzluk yaşamaması, kardeş, ağabey, abla ile sorun yaşamaması, ilk kez girdiği bir ortamda kendini rahat ifade edememesi, çekingen davranması durumlarında anne babaların zorlandıkları saptanmıştır. Bu yaşananlar dolaylı olarak diğer öğrenciler ve ailelerin dâhil olduğu bazı problemler yaşanması ile sonuçlanabilecek niteliktedir.

Okul ortamında yaşanan bu olumsuz deneyimlere karşı yöneticilerin sergilediği ortak tutum güçlü veli iletişim süreci örmek şeklindedir. Veliye karşı okul imkânları konusunda en başta açık/samimi olmak, veliyi olumlu/olumsuz her durumda bilgilendirmek ve bu yollarla bir güven ilişkisi kurmanın önemi yönetici ifadelerinde sıkça tekrar edilmiştir. Araştırma bulgularına göre akran ilişkilerinde yaşanan olumsuzluklar karşısında yine çözüm süreçlerinden aileyi haberdar etme ve her iki tarafın ailesinden destek beklemek, çözüm odaklı ve önleyici yönlendirmeler yapmak okul yöneticilerinin uyguladıkları ve başarılı sonuç aldıkları yöntemlerdir.

5.4. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Bulunduğu Özel İlkokul ve Ortaokullarda Bu Öğrencileri Desteklemeye Yönelik Kurum Politikaları ve Uygulamaları

Araştırma kapsamında belirlenen dördüncü alt problem, ÜZY öğrencilerin bulunduğu özel ilkokul ve ortaokullarda bu öğrencileri desteklemeye yönelik kurum politikalarının ve uygulamaların nasıl olduğudur. Görüşmelerin içerik analizine tâbi tutulup kodlama çalışmasının yapılmasını takiben bu alt probleme ilişkin üç tema, her tema altında ikişer alt tema ortaya çıkmıştır. Temalar, ÜZY öğrencilerin çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesi, ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarına yönelik velilerin desteklenmesi ve ÜZY öğrencilerin akademik ve sosyal uyumlarına yönelik öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin desteklenmesidir.

Katılımcı okul yöneticileri okullarında bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bazen tanılı olarak geldiğinden bazen de öğretmen veya yönetici yönlendirmesiyle yapılan BİLSEM veya özel merkezlerin tanılması ile okul tarafından tanındığını ifade etmişlerdir. Okullara kayıt için gelen öğrenci ve veliler ile yapılan görüşmelerin ve okula uyum çalışmalarının öğrenciyi ve veliyi tanımak; öğrencinin ilgi, istek ve ihtiyaçlarının tespitini yapabilmek için genel olarak uygulanan bir yöntem olarak gözükmektedir. Araştırma kapsamına dâhil edilen hiçbir okulda ÜZY öğrenciler ayrı bir sınıfta gruplanmamıştır. Bu okulların hiçbiri ÜZY öğrencilere yönelik bir okul olma iddiasında değildir. Bu okullarda bulunan ÜZY öğrenciler normal öğrencilerle aynı sınıflarda tam zamanlı eğitim almaktadır.

Okul yöneticileri “tanıma” çalışmalarını aktardıktan sonra ÜZY öğrencileri desteklemek için uyguladıkları farklılaştırma ve zenginleştirme çalışmalarından bahsetmişlerdir. Koshy'ye (2002) göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler bilişsel uyarılmaya, karmaşık bilgileri öğrenmeye, ele aldıkları konuyu derinlemesine araştırmaya, sürekli sorgulamaya ve incelemeye ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle üstün zekâlı ve yeteneklilerin bilişsel kapasitelerine uygun eğitim almaları gerekmektedir. Bu ifadeyi destekler nitelikte, araştırma sonuçlarına göre öğrencinin üstün olduğu alanı, gelişime ihtiyacı olduğu alanı desteklemek için çeşitli kulüp dersleri, BEP ve özellikle uygulamalı derslerde yapılan müfredat değişiklikleri genel olarak uygulanan zenginleştirme faaliyetleridir. Benzer şekilde Levent (2011b) de normal müfredatın okutulduğu okullarda üstün yetenekli öğrencilere yönelik BEP geliştirilmesi ve kaynak oda hazırlanmasına ilişkin zorlayıcı tedbirler alınması gerektiğini; ayrıca üstün yetenekli öğrenciler için zenginleştirme etkinlikleri, kulüp çalışmaları, proje grupları atölye ve laboratuvar uygulamalarının hayata geçirilmesi özendirilmelidir

görüşünü ileri sürmüştür. Bunların dışında öğrencinin ilgi/yetenek alanına göre branş öğretmenlerine yönlendirilmesi ve branş öğretmenin öğrenciyi desteklemesi bir diğer uygulamadır. Ders içerik ve süreçlerinde farklılaştırma yapılması, birtakım projelerde öğrencinin yeteneklerini sergilemelerini sağlamak da yine uygulanan farklı yöntemlerdendir. Ders içeriklerinde yapılacak çalışmalar ile ilgili Eysink, Gersen ve Gijlers (2015) yürüttükleri deneysel çalışmada yapılandırılmış bir araştırma-sorgulama sürecinin özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına ve özelliklerine en uygun öğretim yolu olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın katılımcıları yöneticiler olduğu için ders içeriklerinde yapılan farklılaştırmaların neler olduğu konusu ele alınmadığından, konu ile ilgili detaylı bir sonuç verisine ulaşılamamıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen okul yöneticileri veli süreçlerinde iki önemli noktaya dikkat çekmiştir. Birincisi veliden beklenen işbirliğidir. Veliden doğru bilgi alma ve gerektiğinde veliden destek beklemenin önemi tüm katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Burada öne çıkan kavram yönetici-veli-öğretmen boyutlarından oluşan “sacayağı”dır. Levent'e (2011c) göre anne-baba, çocuklarının normalden farklı özelliklere sahip olduğunu ve onun gelişimini desteklemek için okul ile işbirliği yapma isteğini ve beklentisini baştan, uygun bir dille ortaya koymalıdır.

Okul yöneticileri, her ne kadar aralarında uzman desteği alanlar olsa bile yine de velilerin desteklenmeye ihtiyaç duyduklarını aktarmışlardır. Buna yönelik yapılan çalışmalar genel olarak aile eğitimleri ve ebeveyn atölyeleri organize etmek ve rehberlik biriminin sürekli destek vermesi şeklinde gerçekleşmektedir. Davaslıgil (2000) üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların normal gelişme gösteren çocukların ailelerine oranla daha fazla eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedir. Morawska ve Sanders'e (2009) göre ailelerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili sadece çocukların eğitimsel ihtiyaçlarını karşılama ile ilgili değil ebeveynlik becerileri ile ilgili de yardıma gereksinim duydukları görülmektedir. Akarsu ve Mutlu (2017) sosyal ve duygusal sorunların çözümü amacıyla çocukla ilgili dernekler ve kuruluşlar tarafından üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar ve ailelerinin iletişim ve paylaşımını destekleyecek, sorunlarını dile getirerek çözüm üretmelerine olanak sağlayacak toplantıların, sempozyumların, kongrelerin düzenlenmesi gerektiğini önermiştir.

Okul yöneticileri, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirecek öğretmenlerin alan mezunu olmamasının bir eksiklik olduğunu ifade etmişlerdir. Bünyesinde alan mezunu öğretmen olan okullarda görev yapan yöneticiler bu öğretmenlerin diğer öğretmenlerle işbirliğine girmesinin

faydalarını gördüklerini aktarmışlardır. Yönetici görüşlerine göre alan mezunu öğretmen istihdamının bir gereklilik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Alan mezunu olmayan öğretmenlerin özel eğitim ve ÜZY öğrenciler konusunda yeterli hassasiyet gösterme hususunda eksiklikleri olabildiği de ayrıca belirtilmiştir. Can (2004) üstün yeteneklilerin eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin, öğrencilerin bireysel farklılıklar gösterdiğinin ve kendilerine özgü öğrenme stilleri olduğunun farkında olmaları gerektiğini ayrıca bu öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal düzeylerini belirleyerek onlara uygun öğrenme ortamları ve yaşantıları düzenlemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Okul yöneticileri öğretmenlerin profesyonel gelişimleri adına hizmet içi eğitimler düzenlediklerini ve düzenlenmesi gerektiğine dair aktarımlarda bulunmuşlardır. Öğretmen yeterliliklerinin eksik kaldığı noktada alan uzmanı akademisyen desteği almanın olumlu sonuçlar doğurduğu ifade edilmiştir.

ÜZY öğrencilerin eğitimi konusunda stratejik ortaklıkların ve işbirliklerinin önemi katılımcıların tümü tarafından birçok kez vurgulanmıştır. Bu işbirlikleri kısaca, okul-aile, BİLSEM-okul, öğretmenler arası (alan öğretmeni-diğer öğretmenler), okul-uzman ve öğretmen-idare-veli şeklindedir. Bazı işbirliklerine birden çok tema altında tekrar değinilmiş gibi gözükse de farklı sorulara gelen yanıtlarda farklı durumları açıklamak üzere değinilmiş işbirlikleri vardır. Bu tema altında bahsedilen işbirlikleri bir bütünün parçası gibidir ve hepsi birbiri ile ilişkilidir. İşbirliği basamaklarından biri eksik kaldığında bütünlüğü bozulan ve süreç yönetiminde aksaklıklara yol açacak farklı boyutlardır.

Bilgili (2004, s. 256-257) üstün zekâlı ve yeteneklilerle ilgili “elit potansiyel” kavramını kullanmış ve gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’nin de bu öğrencilere nitelikli bir eğitim vermesi ile çok sayıda değer ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Bunun için öncelikle ülkenin kabiliyet rezervlerini belirlemek sonra da bu rezervi uzun süreli kazanımlar için bütün boyutları ile nasıl ele alınacağını/eğitileceğinin plânlamasının olduğunu belirtmiştir. Bu durumu sosyal sorumluluk yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmiş ve ülke çapında gerçekleştirilecek stratejik ortaklıklar ve işbirlikleri için şu önerileri getirmiştir:

- a. *Devlet, bu alanın eğitimi ile ilgili kendi konumunu belirlerken daha çok genel denetim, lojistik destek verme, mezuniyet sonrası istihdam ve uygun ortam oluşturma ve devlet/toplum çıkarları için yönlendirme çalışmalarında bulunmalıdır.*
- b. *Türkiye’nin üstün yeteneklilere yönelik sürdürülebilir demografik haritasının hazırlanması*

- c. Sosyal sorumluluk kampanyaları gerçekleştirerek üstünlere yönelik eğitim veren kurumlara destek olan ticari kuruluşlara kolaylıklar sağlanmalıdır.
- d. Özel eğitim kapsamında yer alan programların öncelik sırası olacaksa bunun etik açıdan değil fonksiyonel açıdan düşünülmesi gerekir.
- e. İlk ve orta öğretimde bu tür bir eğitimin gerçekleşmesine yönelik mevcutların dışında ilköğretim ve lise formatı geliştirilmelidir.
- f. Üstün yeteneklilerin üniversite eğitimi esnasında ve sonrasında izlenerek eğitimlerinin özel olarak desteklenmesi, zenginleştirilmesi ve yönlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- g. TÜBİTAK bünyesinde bulunan Bilim Adamı Yetiştirme Grubu (BAYG) zaten yapmakta olduğu çalışmalarını, kıstaslarını gözden geçirerek üstün yetenekli öğrencilere yönelmelidir.

Stratejik ortaklıklar ve işbirliği hususunda çalışma sonuçları ile benzer şekilde bir başka çalışma Hacıfazlıoğlu'nun (2010) "deneyim paylaşım toplulukları" (communities of practice) çerçevesinde yöneticilerin yetiştirilmesi ve desteklenmesi bağlamında akademik liderlere yönelik önerdiği model okul yöneticileri açısından da önem taşımaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere ve velilerine daha etkili bir eğitim öğretim ortamının sunulmasına yönelik öğretmenler, yöneticiler ve veliler arasından kurulacak paylaşım toplulukları süreç içinde ortaya çıkabilecek sorunların üstesinden gelmede kolaylık sağlayacaktır. Bununla birlikte İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nin desteğiyle okullar arasında kurulan deneyim paylaşım toplulukları üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik farkındalığın oluşturulmasında da itici güç durumunda olacaktır.

Bu araştırmada, öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimleri üzerinde etkili rolleri olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma kapsamında, okul yöneticilerinin etkisi ele alınmamakla beraber ilgili araştırmadan yola çıkarak bu konunun ilerideki çalışmalarda incelenmesinin ilgili alanyazına faydalı olacağı söylenebilir. Benzer şekilde, Heck (1990) 118 okul müdürü ile yaptığı çalışmada, okul müdürlerinin davranış ve tutumları ile öğrencilerin akademik performansı arasındaki bağıın altını çizmektedir. Lewis, Cruzeiro ve Hall (2007) da okul yöneticilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin desteklenmesinde okul yöneticilerinin önemini vurgulamışlardır.

5.5. Öneriler

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlarına göre öğretmenlere, okul yöneticilerine ve araştırmacılara öneriler bulunmaktadır.

5.5.1. Öğretmenlere ve Eğitim Yöneticilerine Öneriler

1. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenci sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Öğretmenler eskiye göre özel gereksinimli öğrencilerle daha fazla karşılaşmaktadır. Öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar konusunda özel eğitim alan öğretmenleri ile bir araya gelerek ve akademisyenlerin ilgili çalışmalarını takip ederek bu konuda temel bilgi ve becerilerle kendilerini donatabilirler.
2. Bu çalışmada okullarda yapılan farklılaştırma ve zenginleştirme çalışmalarının spontane bir şekilde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmenler farklı kurumlarda çalışan yönetici ve öğretmenlerle bir araya gelerek içerik zenginleştirme konusunda çalıştaylar gerçekleştirebilirler.
3. Üniversitelerin eğitim fakülteleri ile işbirliği protokolleri imzalayarak okul-üniversite birlikteliği kurularak okulların özgün ihtiyaçlarına uygun hizmet içi eğitimler yapılması planlanabilir.
4. Mesleki deneyimi az olan öğretmenlerin hem normal hem üstün zekâlı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda sınıf dinamiğini ve disiplinini kurması zorlayıcı olabilir. Bunu önlemek için kurum içerisindeki deneyimli öğretmenlerin deneyimsiz öğretmenlere mentorluk yapması sağlanabilir.
5. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle ilgili çeşitli düzeylerde deneyim paylaşım toplantıları, düzenli bir şekilde devamlılığı sağlanarak organize edilebilir. Bu toplantılar aşağıdaki çerçevelerde gerçekleştirilebilir:
 - a. Vaka çalışmaları, anekdotlar ve deneyimlerin paylaşımı
 - b. Veliler arası deneyim paylaşimleri
 - c. Kurum içi ve kurumlar arası öğretmen deneyim paylaşım toplantıları
 - d. Kurum içi ve kurumlar arası okul yöneticisi deneyim paylaşım toplantıları
 - e. Stratejik ortaklarla deneyim paylaşimleri ve işbirlikleri (ilçe, il, ülke çapında)
 - f. Uluslararası stratejik ortaklıklar ve işbirliği çalışmaları.
6. Araştırma sonuçlarına göre okullarda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere özel yapılan hiçbir uygulama denetlenmemekte ve takip edilmemektedir.

Bakanlığın ilgili müdürlüğünün çeşitli işbirlikleri vasıtasıyla bu konuda takipçi ve denetçi olması hem uygulamaların kalitesini arttıracak hem de bu sayede toplanan veriler geleceğe dönük planlamaların yapılmasında bilgi birikimi oluşması adına faydalı olacaktır.

5.5.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Okulun ve eğitimin en önemli paydaşlarından olan ailelerin görüşlerine bu çalışmada yer verilmemiştir, aile boyutu sadece yöneticilerin deneyimleri üzerinden aktarıldığı kadar yer bulabilmiştir. Benzer bir çalışma aynı boyutlar temel alınarak üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci aileleri ile yapılabilir.
2. Bu çalışma ilgili okullarda yaşanan olaylara yöneticilerin gözünden bakılarak gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma aynı boyutlar temel alınarak öğretmenler ile yapılabilir.
3. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak alanyazını güçlendirmek ve detaylı bulgular elde edebilmek adına benzer çalışmalar bu araştırmanın dört boyutundan bir tanesi ele alınarak yapılabilir.
4. Eylem araştırması yoluyla üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin gelişim süreçleri dokümantasyon yöntemi kullanılarak mercek altına alınabilir.
5. Araştırma sonuçlarına göre okullarda yapılan çalışmaların tümü öğrencinin yetenek alanının tespit edilmiş olması ve bunun üzerine organize edilmiş faaliyetlerin uygulanışı şeklindedir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ilgi, istek, beklenti ve taleplerinin neler olduğunu araştıran bir nitel çalışma yapılabilir. Böylece kendilerini ifade edebildikleri bir durum içerisinde, kendi taleplerini aktararak, kendi eğitimleri ve gelecekleri konusunda söz sahibi olma hakkı tanınarak politikaların belirlenmesi daha sağlıklı olabilir.
6. Üniversitelerin eğitim fakülteleri öğretmenlik lisans programlarında özel eğitim dersi zorunlu olarak her öğretmen adayının alması gereken bir derstir. Ancak araştırma sonuçlarına göre sahadaki öğretmenlerin özel eğitim grupları ve konuları ile ilgili eksik bilgileri bulunmaktadır. Bu durumu daha net bir şekilde ortaya koymak için farklı özel eğitim grupları ile karşılaşmış/çalışmış öğretmenlerle “özel eğitim derslerinin mesleki becerilere etkisi/öğretmenlerin profesyonel gelişimine etkisi” konulu bir araştırma yaparak bu konunun daha net bir şekilde ortaya çıkması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Akarsu, F. (2001). *Yetişemediğimiz çocuklar: Üstün yetenekli çocuklar ve sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.

Akarsu, F. (2004a). Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 447-460). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Akarsu, F. (2004b). Üstün Zihinsel Yeteneklilerin Eğitiminde Sorunlar. A., Bilgili, A. E., şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 439-443). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Akarsu, Ö., Mutlu, B. (2017) Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak: Çocukların Sosyal Ve Duygusal Sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 112-116.

Akçamete, G. (Ed.). (2009). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Akkanat, H. (2004). Üstün Veya Özel Yetenekliler. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 169-195). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Alkan, C. , Öktem, F. , Yılmaz, M. ve Saldıroğlu, H. (2004). Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyon Raporu. (Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 311-316). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Ataman, A. (2004). Üstün Zekâlı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 155-168). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Ataman, A. (2005). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim, Ataman, A. (Ed.), *Özel eğitime giriş içinde* (s. 19-74). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Austin, A. B. ve Draper, D. C. (1981). Peer relationships of the academically gifted: A review. *Gifted Child Quarterly* (25), 129–133.

Balcı, A. (2000). İkibinli yıllarda Türk Milli Eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Güz, 6 4), 495-508.

Baykoç-Dönmez, N. (2004). *Bilim Sanat Merkezlerinin Kuruluşu Ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler*. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi bildiriler kitabı içinde* (s. 69-75). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Bickley, N. Z. (2001). *The social and emotional adjustment of gifted children who experience asynchronous development and unique educational needs*. Doctoral Dissertations, University of Connecticut.

Bildiren, A. (2011). *Üstün yetenekli çocuklar: aileler ve öğretmenler için bir klavuz (Birinci baskı)*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.

Bilgili, A.E. (2004). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu-Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 243-259). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Brody, L.E. ve Mills, C. J. (1997). Gifted children with learning disabilities: A review of the issues. *Journal of Learning Disabilities*, 30(3), 282-286.

Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16), 103-119.

Cashion, M. ve Sullenger, K. (1996). *What it means to be gifted: Changing beliefs, changing practice*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, New York.

Chan, D. W. (2003). Adjustment problems and multiple intelligences among gifted students in Hong Kong: The development of the Revised Student Adjustment Problems Inventory. *High Ability Studies*, 14, 41-54.

Christine, W. (2003). A tale of two principals. *Gifted Child Today*, 26(4), 55-65.

Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (1994). *Educational research methodology*. Athens: Metaixmio.

Coleman, L. J. ve Cross, T. L. (2001). *Being gifted in school: An introduction to development, guidance, and teaching*. Waco, TX: Prufrock Press

Columbus Group (1991). *Unpublished transcript of the meeting of the Columbus Group*. Columbus, Ohio.

Cornell, D. (1989). Child adjustment and parent use of the term "gifted". *Gifted Child Quarterly*, 33(2), 59-64.

Çağlar, D. (1990). Türkiye'de Özel Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları, *Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi bildiriler kitabı içinde* (s. 24-28). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Çağlar, D. (2004a). Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 111-125). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Çağlar, D. (2004b). Okulda Başarısız Olan Üstün Zekâlı Çocuklar. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 409-415). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Davaslıgil, Ü., Metin, U., Çeki, E., Köse, M. A., Çapkan, N. ve Şirin, M. R. (2004). Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Dağlıoğlu, E. (2014). Erken çocuklukta üstün zekâ / üstün yetenek. A. Ataman (Ed.), *Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler konusunda bilinmesi gerekenler*, (s. 47-81). Ankara: Vize.

Davaslıgil, Ü. (1990). Üstün çocuklar. *Yaşadıkça Eğitim*, 13, 17-22.

Davaslıgil, Ü. (2004a). Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi bildiriler kitabı içinde* (s. 233-241). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Davaslıgil, Ü. (2004b). Üstün yetenekli çocuklar durum tespiti ön raporu. 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Davaslıgil, Ü. (2004c). Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimleri. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 461-466). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Davaslıgil, Ü. ve Zeana, M. (2004). Üstün zekâlıların eğitimi projesi. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi bildiriler kitabı içinde* (s. 84-86). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları..

Demirel, Ö. (2005). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl (1968-1972), Ankara, 1967.

Devlet Planlama Teşkilatı, Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıl (1973-1977), Ankara, 1972.

Devlet Planlama Teşkilatı, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Ankara, 1984.

Devlet Planlama Teşkilatı, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Ankara, 1989.

Devlet Planlama Teşkilatı, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Ankara, 1989.

Elçik, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Kütahya.

Enç, M. (1995). *Üstün beyin gücü-gelişim, uyum ve eğitimleri. Özel eğitime giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Enç, M. (2004). *Özel Eğitimin Gerekçesi*. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 221-231). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Erdemet, F. (2017). *Özel lise yöneticilerinin inovasyon sürecine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul

Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). *Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler*. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 195-210). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Eysink, T.H.S., Gersen, L. ve Gijlers, H. (2015) Inquiry learning for gifted children. *High Ability Studies*, 26(1), 63-74

Gardner, H. (1995). Reflections on multiple intelligences: Myths and messages. *Phi Delta Kappan* 77(3), 200-203.

Gross M.U.M. (2002). Musings: gifted children and the gift of friendship. *Open Space Communications, Understanding Our Gifted*, 14(3), 27–29.

Gülşen, C. ve Gökyer, N. (2014). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gür, Ç. (2006). *Sanat eğitim programının üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen altı yaş üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güzel, B. Y. (2004). 10. Sınıf Türk Öğrencilerin Aşırı Duyarlılıkları Hakkında Bir Karşılaştırma. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 403-408). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Hacıfazlıoğlu, Ö. (2010). Yükseköğretimde lider olarak göreve uyarlanma süreci: Türkiye ve Amerika'dan kadın liderlerin deneyimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 10(4), 2221-2273.

Hemphill, A. N. (2009). How teacher participation in the identification process impacts the under representation of minority students in gifted programs. Southern California University, California.

Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004), Üstün Yetenekli Çocukların Karakter Özellikleri ve Değerler Eğitimi. Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 214-221). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Janos, P. M., Fung, H. C. ve Robinson, N. M. (1985). Self-concept, self-esteem, and peer relations among gifted children who feel different. *Gifted Child Quarterly*, 29(2), 78-82.

Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.

Kaya, F. (2015). Öğretmenlerin üstün zekâ kavramı ve üstün zekâlı öğrencilerin özel gereksinimleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(177), 59-74.

Kılıç, V. (2015). Türkiye'de üstün ve özel yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim politikası oluşturulamaması sorunu üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), 145-154.

Kirk, S. A. ve Gallogher, J. J. (1989). Educating exceptional children. USA: *Haughton Mifflin Company*, 84-86.

Kontaş, H. (2012). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Farklı Stratejiler. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu bildiri kitabı içinde* (s.72-78). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Koshy, V. (2002). *Teaching gifted children 4-7: A guide for teachers*. London: David Fulton Publishers Ltd.

Kurnaz, A. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklarda Değerler Eğitimi. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu bildiri kitabı* içinde (s.49-71). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Lee, L. (1999). Teachers' conceptions of gifted and talented young children. *High Ability Studies, 10*, 183-196.

Lee, S.Y, (2002) The effects of peers on the academic and creative talent development of a gifted adolescent male. *Journal of Secondary Gifted Education 14*, 19-29.

Levent, F. (2011a). *Üstün yetenekli çocukların hakları*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Levent, F. (2011b). Üstün yeteneklilerin eğitime yönelik görüş ve politikaların incelenmesi. *(Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Levent, F. (2011c). Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin hakları. *Artı Eğitim Dergisi, 83(7)*, 44.

Levent, F. (2012). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik İhtiyacına Yönelik Eğitim Politikaları. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu bildiri kitabı* içinde (s.35-40). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Levent, F. (2013). *Üstün yetenekli çocukları anlamak*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Lewis, J. D. , Cruzeiro, P. A. ve Hall, C. A. (2007). Leadership on gifted education. *Gifted Child Today, 30(2)*, 56-62.

Lichtenwalter, S. (2010). The necessity of increased funding for gifted education and more training for teachers in charge of identifying gifted students. *ESSAI, 8(25)*. <http://dc.cod.edu/essai/vol8/iss1/25/>

Marland Jr, S. P. (1971). Education of the Gifted and Talented-Volume 1: Report to the Congress of the United States by the US Commissioner of Education.

MEB. (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *Resmi Gazete, 26184*, 31-05.

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2006), *Temel Eğitime Destek Projesi "Öğretmen Eğitimi Bileşeni": Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*, Ankara.

MEB. (2007). Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html

MEB, (2007). Tebliğler Dergisi, Sayı: 2593 Ek ve Değişiklik Mart 2009/2617. <http://www.meb.gov.tr> adresinden elde edildi.

MEB. (2012). Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında uluslararası politika ve uygulamaların incelenmesi ve değerlendirilmesi raporu. Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü.

MEB. (2013). Üstün yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013-2017. Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü.

Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. USA: Jossey Bass.

Metin, N. (1999). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Öz Aşama Matbaacılık.

Moran, S. , Kornhaber, M. ve Gardner, H. (2006). Orchestrating multiple intelligences. *Educational Leadership*, 64(1), 22-27.

Morelock, M. (1992). Giftedness: The view from within. *Understanding Our Gifted*, 4(3), 11-15.

Oğurlu, Ü. (2010). Üstün zekâlı ve yeteneklilerde sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkileri: literatür taraması. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 3(39), 90-99.

Ömeroğlu, E. (2004). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim İhtiyaçlarının Karşılmasında Yaratıcı Dramanın Yeri. (Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. (Ed.), *Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi seçilmiş makaleler kitabı içinde* (s. 311-316). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Parker, W. D., ve Adkins, K. K. (1995). Perfectionism and the gifted. *Roeper Review*, 17(3), 173-175.

Reis S. M., Renzulli J. S. (2004). Current research on the social and emotional development of gifted and talented students: good news and future possibilities. *Psychology In The Schools*, 41(1), 119-130

- Renzulli J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. *The Phi Delta Kappan*, 60(3), 180.
- Rimm, S. (2002). Peer pressures and social acceptance of gifted students. *The social and emotional development of gifted children: What do we know*, 13-18.
- Robinson, A. , Shore, B. M. ve Enersen, D. L. (2007). *Best practices in gifted education: An evidence-based guide*. USA: National Association for Gifted Children Prufrock Press.
- Roedell, W. (1984). Vulnerabilities of highly gifted children. *Roeper Review*, 6(3), 127-130.
- Schneider, B. H. (1987). *The gifted child in peer group perspective*. New York: Springer-Verlag.
- Seeman, H. (2010). *Preventing disruptive behavior in colleges: A campus and classroom management handbook for higher education*. UK: Rowman & Littlefield Education Press.
- Rogers, K. B. (1989). Trainig teachers of gifted: What do they need to know? *Roeper Review*, 2(3), 145-150.
- Rohrer, J. C. (1995). Primary teacher conceptions of giftedness: Image, evidence, and nonevidence. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(3), 269-283.
- Saban, A. (2001). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sak, U. (2011). *Üstün zekâlılar: Özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2008). Üstün zekâlı öğrenciler. Diken İ. H. (Ed.) *Özel eğitime gereksinim olan öğrenciler ve özel eğitim* (s. 497-535). Ankara: Pegem Akademi
- Sak, U. , Ayas, B., Bal-Sezerel, B., Öpengin, E., Özdemir, N. N., ve Demirel-Gürbüz, Ş. (2015). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 110-132.
- Saranli, A. G., Metin, N. (2012). Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen sosyal-duygusal sorunlar. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45(1), 139-163.
- Schroth, S. T. ve Helfer, J. A. (2009). Practitioners' conceptions of academic talent and giftedness: Essential factors in deciding classroom and school composition. *Journal of Advanced Academics*, 20(3), 384-403.

Sezer, Ş. (2015). Üstün yeteneklilerin sınıf içindeki olumsuz davranışları ve yönetilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 317-333

Silverman, L.K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Denver: Love Publishing Co.

Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*, 17(2), 110-116.

Sisk, D. (1987). *Creative teaching of the gifted*. USA: Mc Graw-Hill Book Company.

Swiatek, M. A. (1995). An empirical investigation of the social coping strategies used by gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 39(3), 154-160.

Subaşı, G. (2009). Ergenlerde sosyometrik statü gruplarına göre sosyal kaygı farklılıkları ve akran ilişkileri. *Ege Eğitim Dergisi 2009 10(1)*, 114-1361.

Şahin, A. (1996). Üstün yetenek. *Yaşadıkça Eğitim*, 47. İstanbul

Şahin, F. (2012) Üstün Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Eğitimi. *Geleceğin Mimarı Üstün Yetenekliler Sempozyumu bildiri kitabı içinde* (s.41-44). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Şişman, M. ve Turan, S. (2004). *Eğitim ve okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Akademi.

Tomlinson, C. A. (2001). Differentiated instruction in the regular classroom: What does it mean? How does it look?. *Understanding Our Gifted*, 14(1), 3-6.

Tomlinson, C. A. (2005). Quality curriculum and instruction for highly able students. *Theory Into Practice*, 44(2), 160-166.

Topçu, S. ve Taşçılar, M. Z. L. (2016). Üstün zekalı öğrencilerde motivasyon ve benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 591-622.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.

Uzun, M. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar, el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

VanTassel-Baska, J. ve Johnsen, S. K. (2007). Teacher education standards for the field of gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 51(2), 182-205.

Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., Devries, A. R., ve Kim, M. (2007). A parent's guide to gifted children. *Gifted and Talented International*, 23(1), 155-158.

Yıldırım, F. (2012). Üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler (Uzmanlık Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.

EKLER

EK 1: Görüşme Formu

Sayın Okul Yöneticisi,

Bu davet mektubu özel ilkokul ve ortaokul yöneticilerinin okullarında eğitim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle ilgili deneyimlerini incelemek amacıyla yaptığımız araştırmaya katılımınız için yazılmıştır.

Bu araştırma yoluyla deneyimlerinizden yola çıkarak kurumlarında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci bulunan öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları bu durum karşısında faydalanabilecekleri bir kaynak olması ve farklı uygulamaların alanyazına girerek bir zenginlik yaratması amaçlanmaktadır.

Bu görüşme esnasında izniniz dâhilinde ses kaydı alınacaktır. İstediğiniz zaman görüşmeyi sonlandırabilir veya istemediğiniz soruları cevaplamayabilirsiniz. Kimlik bilgileriniz ve kurumunuza ait bilgiler araştırma raporunda kesinlikle yer almayacaktır. Kurumunuz ve sizin için bir kod isim belirlenip ifadeleriniz araştırma raporunda bu şekilde yer alacaktır.

Görüşme dokümanları ve bilgileriniz benim ve danışman hocamın dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Soruların doğru veya yanlış bir cevabı bulunmuyor ve sadece sizin deneyim ve görüşlerinizi önemsiyoruz. Katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmenin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum.

Yaşınız:..... Cinsiyetiniz:.....

Eğitim Durumunuz:.....

Branşınız:.....

Şu An Çalıştığınız Kurumdaki
Göreviniz:.....

Toplam Mesleki

Deneyiminiz:.....

Toplam Yöneticilik Deneyiminiz:.....

Deneyiminiz:.....

1. Okul yöneticisi olarak okulunuzda bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim görme süreçlerindeki deneyimleriniz nelerdir? (normal bir çocuğa göre farklı olarak)
2. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin birbirinden farklı kişisel, bilişsel ve sosyal-duygusal özellikleri olduğunu biliyoruz. Sizin deneyimlerinize göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim görme süreçlerinde yaşadıkları zorluklar, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre nasıl değişiklikler göstermektedir?
3. Sınıfında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci bulunan öğretmenlerin tutumları ile ilgili yönetici olarak deneyimleriniz nelerdir?
4. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine ailelerinin katılımları hakkındaki deneyimleriniz nelerdir?
5. Yönetici olarak okulunuzda üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler bulunması ile ilgili diğer velilerin tutumlarına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?
6. Yönetici olarak okulunuzda bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik diğer öğrencilerin tutumlarına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?
7. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili, bu öğrencilerine ihtiyaçlarına cevap vermek üzere okulunuzda gerçekleştirdiğiniz faaliyetler nelerdir?(Kulüp çalışmaları, BEP vb. gibi)

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih

Kabul ediyorum

..... / /

Kabul etmiyorum

EK 2: Görüşme Kayıt Örneği

Görüşmeci: Okul yöneticisi olarak okulunuzda bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim görme süreçlerindeki deneyimleriniz nelerdir? (normal bir çocuğa göre farklı olarak)

ELA: Özel yetenekli çocukların farklılıklarını elbette görüyoruz sınıflarda. Özellikle ilgi alanları konusunda, bambaşka diğer çocuklara nazaran çok farklı konularda derinlemesine çalışmalar yaptıklarını görüyoruz. Hatta farklı bir dili öğrenme yani, İngilizce, Almanca, Fransızca dışında çocuğun kendi başarısıyla, kendi çabalarıyla Çince öğrenen öğrenciler de var. Bunun dışında tabii ki farklı projelerde de yer alıyor bu çocuklar. Zaten bizler de onların farklı projelerde yer alması için onlara olanak sağlıyoruz. Bir takım çalışmalarda bu çocukları etkinliklerin içine çekmeye çalışıyoruz ki onlar da normal öğrenim süreci içerisinde kaybolmasınlar, kendilerine ilgi duyacakları alanlar bulabilsinler ve sıkılmasınlar.

Görüşmeci: Çocukları ayrı bir sınıfta mı tutuyorsunuz yoksa karma sınıf uygulaması mı yapıyorsunuz?

ELA: Hayır, farklı bir sınıfta tutmuyoruz. Tanılı olan öğrencilerimiz var. Bunun yanısıra BİLSEM’li öğrencilerimiz de var. Karma sınıf sistemi var bizde. Sınıf içerisinde tabii ki o çocukların bireysel çalışmalarını pek fazla yapmıyoruz. Evet bir özel destek birimi, destek odamız var Milli Eğitimin de öngördüğü ama onunla ilgili çalışmalara daha yeni yeni başladık. Fakat özellikle ilkokulda 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar gerek “Yaratıcı Düşünme Becerileri”, gerek “Yaratıcı Problem Çözme Becerileri” konusunda çalışmalar yapıyoruz. İstanbul Üniversitesinden Doç. Dr. Ayça Konik hocamız öğretmenlere ve bizlere eğitimler veriyor. Uygulamada da haftada bir saat öğretmenler sınıf değiştirerek bu yaratıcılık derslerini yapıyorlar. Uzun soluklu bir proje bu İlk yıldan bu yana yapmaya çalıştık ama asıl bu yıl daha profesyonel, tüm öğretmenlerin eğitim almalarını sağlayarak çalışmalarımıza başladık.

Görüşmeci: Destek eğitim odasında neler var, bu odayı oluştururken neleri göz önünde bulundurdunuz?

ELA: Şöyle aslında destek Eğitim Odasını oluşturduğumuzda, Milli Eğitim Bakanlığının istediği çerçevede oluşturduk ama içerisine farklı materyaller koyduk çocuklar için. Grup çalışmaları yaptıklarında farklı akıl oyunlarıyla oynasınlar istedik. Hem de bir Türkçe öğretmenimizin destek eğitimle ilgili bir takım çalışmaları olmuştu onun da katkıları oldu, materyal desteğinde bulundu.

Çocuklar ayrı bir eğitim için alınıp buraya götürülüyor. Çünkü çocukların tüm ihtiyaçlarına cevap verecek bir ders programı hazırlıyoruz. Satrançtan akıl oyunlarına, halk oyunları, modern dans, jimnastik, kodlama gibi dersleri zaten ders programına koyuyoruz. Çocuklar robotik, lego gibi kendilerine uygun olanı da seçme şansına da 4. Sınıfta sahip oluyorlar. Dolayısıyla biz anaokulu 5 yaştan itibaren kodlamayla başlayıp 3. Sınıfa kadar bu dersleri zorunlu veriyoruz. 4. Sınıfta kulüpler başlıyor, artık diyoruz ki sen kendine uygun olanı seç. Kulüplerin içini çok dolu yapıyoruz. Destination & Imagination Kulübünde üstün yetenekli öğrencilerimiz vardı daha ilk yıldan Türkiye’de birinci oldular ve Amerika’ya gitmeye hak kazandılar.

Görüşmeci: Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin birbirinden farklı kişisel, bilişsel ve sosyal-duygusal özellikleri olduğunu biliyoruz. Sizin deneyimlerinize göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenim görme süreçlerinde yaşadıkları zorluklar, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre nasıl değişiklikler göstermektedir?

ELA: Daha çok duygusal, ruhsal değişiklikler görüyoruz. Çok problem çıkaran birisi bana denk gelmedi. Çünkü rehberlik birimi ile birlikte çok sıkı çalışıyoruz. Özellikle okul yönetiminin de tutumu bu yönde çok güzel. Bu tarz çocukları iyi değerlendirelim, diğerlerinden çok ayırtmadan, bir takım projelerin, ulusal ve ulular arası çalışmaların içinde -tabi zorlamıyoruz, istekli olmaları önemli- yer almalarını sağlıyoruz. Zaman zaman duygusal alanda agresiflik gördüklerimiz oldu. Zaman zaman sınıf içinde başka bir lider çocuk gördüğünde –ilkokul 4. Sınıf seviyesinde böyle bir öğrencim vardı- sadece kendisinin çok iyi olduğunun düşünülmesi yönünde törpülemek için çok çalışma yaptık. Bir parça da takıntılı olduklarını görüyorum. Bir öğretmene sürekli aynı şeylerle gidip, sürekli ondan aynı ilgiyi beklemesi, sürekli farklı olduğunun, özel olduğunun hissettirilmesi gibi bir takım tabi ki zorlukları yaşıyoruz. Hiç çözülemeyen bir vaka olmadı ama.

Görüşmeci: Sınıfında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci bulunan öğretmenlerin tutumları ile ilgili yönetici olarak deneyimleriniz nelerdir?

ELA: Üstün Zekâlılar Öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerimiz de var. Daha önce bu yönde eğitim veren kurumlarda ve projelerde çalışmış. En büyük desteği onlardan görüyoruz, rehberlik biriminin dışında. Onların da ön görüşü çok yüksek olduğu ve deneyimledikleri için özellikle yaptığımız yaratıcılık derslerine öğretmenlerimiz çok istekli katılıyorlar. Özellikle farklı sınıflara girdikleri için –objektif değerlendirmek adına- çok güzel geri bildirimler veriyorlar. Ayça Hocanın yapmış olduğu eğitimlere de çok istekli katıldılar. Aslında çağın bunu gerektirdiğini de bizler gerek sıcak eğitimlerimizde gerek online eğitimlerimizde vurguluyoruz. Dolayısıyla kurumumuzda çalışan öğretmenler, bizlerin bu “K Kuşağına” ne kadar yaklaşmamız gerektiğini bilen öğretmenler. Bu konuda öğretmenleri de eğitiyoruz. Üstün Zekâlılar Öğretmenliğinden mezun olan öğretmenler ve aldığımız eğitimler bize öğrencileri ayırt edebilmemizde çok yardımcı oldu. Özellikle haftalık 1 saat yaratıcılık derslerinde öğretmenlerin sınıfları değiştirerek yaptıkları eğitimde yine bu arkadaşlarımız sınıflara girerek öğretmenlere destek veriyor, hatırlatmalar da bulunuyor. Çalışmaların hazırlanma aşamasında da katkıları oluyor. İçerice girmiş çalışmalar ama bir o kadar da çocuğun özelinde çocuktaki o farklılıkları görmemizi sağlayan çalışmalar. Hiç beklemediğiniz öğrencilerden bile beklemediğiniz güzel şeyler alabiliyorsunuz.

Görüşmeci: Peki bu yaratıcılık dersleri nasıl yürütülüyor?

ELA: 1 ve 2. Sınıflarda Yaratıcı Düşünme Becerileri, 3 ve 4. Sınıflarda Yaratıcı Problem Çözme Becerisi dersi şeklinde yapılıyor. Sınıf öğretmenleri tarafından uygulanan derslerde öğretmenler kendi sınıflarında değil farklı sınıflarda uygulama yapıyorlar. Danışmanlığımız yapan Ayça Hocamız zaman zaman okula gelip derslere girip uygulamaları yerinde görüp, değerlendiriyor.

Görüşmeci: Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine ailelerinin katılımları hakkındaki deneyimleriniz nelerdir?

ELA: Bu yaratıcılık derslerini aileler ile paylaştığımızda çok olumlu geri bildirimler aldık. Çok memnun olduklarını gerek sözlü olarak gerek elektronik posta yoluyla tarafıma iletenler de oldu. Konu ile ilgili hiç bilgisi olmayanlara da ayrıca anlattık. Hatta çocukların süreçlerini merak ediyorlar. Ufak ufak geri bildirimler veriyoruz. Her 3 aileden biri benim çocuğum üstün yetenekli, çok farklı, çok değişik diye geliyor. Aslında biz şeyi de anlatmaya çalışıyoruz. Çağın gerekliliği artık bunlar K kuşağı çocuklar ve zaten çok çok önde giden, teknolojinin, dijital dünyanın önünde giden çocuklarla birlikteyiz, bizler onlara yetişmeliyiz. Zaten bu çocukların hepsi farklı ama üstün zekâlı/yetenekli olmanın farklılıklarını bilemiyorlar. Aile eğitimleri de veriyoruz.

Ebeveyn atölyeleri yapıyoruz. Birtakım farklı hocaları çağırıp paneller, konferanslar düzenliyoruz. Ebeveyn atölyelerinde de aslında yaptığımız çalışmalar birçok alanda ergenlikten tutun da çocuğum beni duyuyor mu gibi rehberlik biriminin belirlediği alanlarda. Bu atölyelerde bunları da vurguluyoruz. Genel anlamda yaptığımız çalışmalarda ailelerin tutumları olumlu fakat zaman zaman da çocuğu sadece normal düzeyde olan çocukları ikna etmekte bir parça zorlanabiliyoruz.

Görüşmeci: Peki çocuk üstün yetenekli, veli bunu biliyor, sizi yetersiz gördüğü, sürekli daha fazlasını istediği durumlar oluyor mu?

ELA: Tam tersi velimiz çocuğunun bile bu durumdan bilgisi olmadığını paylaşıyor bizimle. Genel anlamda bunun hissettirilmesini istemiyor, bilinçli aileler çünkü ve tamamen çocuğunun normal toplum içine karışmasını, kendi akranları gibi davranmasını istediği ve beklediği için dolayısıyla karma eğitime de makul bakıyorlar. Bizler zaten ekstra projelere ve çalışmalara kattığımız için bu çocukları çok da olumsuz yönde talepler gelmiyor.

Görüşmeci: Peki bu çocuklarla çalışırken zorluk çeken ve bu çalışmalara katılmada isteksizlik sergileyen, direnç gösteren öğretmeniniz olmadı mı?

ELA: Önce öğretmenler de bir anlayamadı bu nedir, farklı bir iş yükü müdür diye çünkü yoğun da bir okul burası. Ama işin içine girdikten, çocukların yaptıkları çalışmaları gördükten sonra onların da heyecanlandıklarını gördük. Evet, öncesinde, “Bu ders benim sınıfımda matematik yapmam gerekirken başka bir sınıfa gittim bu çalışmayı yaptım” ya da akşam eğitimlere kalmak, ya da konuyla ilgili toplantılar yapıldığında en başta tabi ki insanların ön yargılarını kırmak çok zor, çok güç. Hala belki zaman zaman isteksizlik duyanlar olabiliyordur ama bunu en azından bizimle paylaşmıyorlar. Ayrıca zaten bu kuşak çocukların ihtiyaçları ile ilgili seminerler alınıyor. Ağustos döneminde itibaren hem aramıza yeni katılan öğretmenler, hem de eski öğretmenlerimizle birlikte birçok atölye çalışmaları yapıyoruz. Hem de kurumumuzun süregelen bir online eğitimi var ve bunu herkes zorunlu olarak yapıyor. İnanın o eğitimlere bile önyargılı davranıp “Bu da neymiş, zamanımı alıyor. Şimdi oturup ekran karşısında bunları tıklayacağım. Sorulara cevap vereceğim.” diye yaklaşanlar oldu. Ama onun lezzetini, keyfini aldıkça isteksiz olanlardan bile eğitimin ne kadar güzel olduğu, o eğitimlerde neler öğrendiklerini paylaşmaya başladılar. Sohbetler buraya doğru dönmeye başladı.

Görüşmeci: Yönetici olarak okulunuzda üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler bulunması ile ilgili diğer velilerin tutumlarına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?

ELA: Biz her durumda aileyi hemen bilgilendiriyoruz. Çünkü öğrenci eve gittiğinde yaşadıklarıyla beraber bir parça hissettiklerini de olayın içerisine katarak anlatıyorlar. Dolayısıyla onların hislerini zaten anlıyoruz ama bizler velileri zaten bilgilendiriyoruz, toplantılara, bireysel görüşmelere davet ediyoruz. Olayı objektif bir şekilde aktarıyoruz. Çözümle birlikte gittiğimizde zaten veli de herhangi bir olumsuzluk sergilemiyor hatta bizimle işbirliği sağlıyor ve destekliyor. Bu şekilde yaklaştığımız için bu zamana kadar uğraşmak zorunda kaldığımız bir durum olmadı. Ben ona bağlıyorum açıkçası öyle tecrübe ettim. Çünkü iyi bir mentörlük olduğunu, rehberlik biriminin bu konudaki tutum ve becerisini görüyorlar, okula güveniyorlar. Tabi ki çocuklarının objektif olarak değerlendirildiğini çok iyi bildikleri için haklı olarak da bizlerle işbirliği sağlıyorlar.

Görüşmeci: Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların bulunduğu sorunları yönetmek hem veli hem öğrenci hem öğretmen boyutunda normal çocukların bulunduğu ortamdaki sorunları yönetmekten daha zor veya farklı mıdır?

ELA: Çözüm arayışlarımızın bir parça daha üst düzey olması gerekiyor. Normal bir akranla sıkıntı yaşayan bir öğrenciyi alıp hemen bir kulübe, projeye dâhil etmek gibi onun ihtiyacının o olmadığını biliyoruz çünkü. Aslında normal seyrinde giden çocukların yaşadığı problemleri ve onların velilerinin sorunlarını çözmekte daha da zorlanıyoruz. Tüm velilerle sürekli görüşülüyor üstün yetenekli öğrenci velisiyle görüşüldüğünde durum direkt aktarılıyor ve çocuğuna güzel yönlendirmeler yapılıyor. Normal seyrinde giden bir çocuğun yaşadığı çatışmalarda veliler bu olayı daha çok içselleştiriyor. Çocuk odaklı düşünmüyorlar. Tamamen yapılan eleştiriler, objektif değerlendirmeler kendilerine yapılmış gibi hissediyorlar. Üstün yetenekli çocukların aileleriyle sorun yaşamıyoruz. Normal çocukların aileleriyle daha çok sıkıntı yaşıyoruz.

Görüşmeci: Yönetici olarak okulunuzda bulunan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik diğer öğrencilerin tutumlarına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?

ELA: Tabi, geçen yıllarda özellikle özel yetenekli olan bir öğrencimiz (Çince öğrenen) sınıfta başka lider karakterli birkaç çocukla çatışmalar yaşamıştı. Biz şöyle bir çözüm bulmuştuk, onları bir kulüpte ortak bir çalışma yapmaya heveslendirdik, motive ettik. O çalışma sayesinde ilişkilerinin de düzelmesini sağladık. Tabi rehberlik birimi gerek sınıf içi çalışmalarıyla gerek bireysel görüşmeleriyle çocukları oldukça destekledi. Ama hala zaman zaman o tür çatışmalar oluyor. Bazen de böyle kuralsızlıklar yapanlar oluyor. Yani sınırların dışına çıkmak, başkaldırmak gibi ufak tefek şeyler yaşanmıyor değil ama aileler ile çok iyi iletişim içerisindeyiz. Sorunlara

da hep çocuk ve çözüm odaklı yaklaştığımız için açıkçası onların da güvenini kazanmış durumdayız.

Görüşmeci: Yani burada sorun yaşandığı ortamlarda üzerine daha çok eğilmesi gereken taraf özel yetenekli çocuk mu normal çocuk mu?

ELA: Her ikisi de. Çünkü diğer tarafta aşırı tepkiler gösteriyor (Ağlama krizleri, birbirini tırmalama gibi), hem de güçlü karakterler oluyor, liderlik özellikleri olan, hatta arkadaşına karşı bakış açısını değiştirmekte de zorlanabiliyoruz. Sadece özel yetenekli çocuklar zor değil, diğer tarafta çok zor. Bir parça zorlanmakta da haklılar çünkü karşı tarafın farklı bir özelliğinin olduğunun farkında değiller. Onu sadece biz biliyoruz. Çocuğun kendisi bile bilmiyor.

Görüşmeci: Söylediklerinize baktığımda iki tarafta birbirine karşı aynı benzer davranışları sergileyebiliyor, bu durumda sorun ortamdaki özel yetenekli bir çocuktan çıkıp genel bir probleme dönüşüyor sanırım sınıf içerisinde.

ELA: Tabi hatta grup içerisinde yani iki kişi, üç kişi gibi ama olayı sığağı sığağına rehberlik birimiyle olayı ele aldığımızda, ilgilerini başka yöne çekiyoruz.

Görüşmeci: Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili, bu öğrencilerine ihtiyaçlarına cevap vermek üzere okulunuzda gerçekleştirdiğiniz faaliyetler nelerdir?(Kulüp çalışmaları, BEP vb. gibi)

ELA: Üstün zekâlı olan çocuğun özelliklerini de biliyoruz. Nelerden hoşlanacağını da biliyoruz. Ondaki o ateşi söndürmek için, nabzını iyi tutmak için, karşı tarafı da arkadaşına yaklaştırmak için bir takım projelerde değerlendiriyoruz çocukları ve onların da keyif aldıklarını görüyoruz. Bu projeler okul içinde yapılan şeyler oluyor. Bunlar mesela bilimsel projeler olabiliyor. Görsel sanatlara mesela çok ilgili olanlar olduğunu biliyoruz. Mesela bir defile yaptıklarında erkek çocuklarının bile dikiş diktiklerini makinenin önünde görüyoruz, onlara bu tarz alanlar yaratıyoruz. Kimisi de robotikte, kodlama da çok ilgili oluyor. Yarışma grupları var, büyük abileriyle lisede, 9. Sınıftaki abileriyle tanıştırap, bakın ilgi alanlarınız ortak ve arkadaşınızın da sizden yaşça küçük olmasına rağmen güzel fikirleri var deyip, onu o grubun içine alıyoruz. Serbest zamanlarda çalışmalar yapıyorlar. Okul olmadığı zamanlarda bile robotik grubu okulda yarışmaya hazırlanmak için çalışmalar yapıyor. Bu çocukları da onların içine dâhil ediyoruz. Yani bir çeşit mentorluk de yaptırıyoruz.